

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

**КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В ГАЛУЗЯХ
ЕКОНОМІКИ**

Голда Олександр Альфредович

**КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА ОБЛІКОВО-
АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ**

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

**Науковий керівник: к.с.-г. наук доцент
кафедри обліку та оподаткування в галузях
економіки**

Фостолович Валентина Анатоліївна

Вінниця – 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та аудиту

Кафедра обліку та оподаткування
в галузях економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри к.е.н., доцент

О.А. Подолянчук _____

« ___ » _____

ЗАВДАННЯ НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ

студенту Голді Олександрю Альфредовичу

На тему «Кредиторська заборгованість: сутність та обліково-аналітичний аспект» затверджена наказом ВУЗу від 12.03.2019 року № 41м

Календарний план виконання магістерської роботи

Структура роботи		Термін підготовки
<i>Вступ</i>		06.09.19
Розділ 1.	Теоретичні аспекти обліку та аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві	13.03.19 – 06.09.19 р.
Розділ 2.	Обліково-аналітичні аспекти кредиторської заборгованості підприємства	07.09.19 – 01.10.19 р.
Розділ 3.	Шляхи удосконалення обліку і аналізу кредиторської заборгованості	02.10.19 р. – 01.11.19 р.
	Висновки та пропозиції	02.11.19 – 07.11.19 р.
	Список використаних джерел	07.11.19 р.

*Термін подання роботи на кафедру**для попереднього захисту* _____*Завдання видав керівник* _____*Підпис* _____

АНОТАЦІЯ

Предметом дослідження виступає сукупність методичних та теоретичних й організаційних і прикладних основ стосовно розробки обліково-аналітичних аспектів та економічної сутності кредиторської заборгованості підприємства.

Об'єктом дослідження виступає процес обліку і аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві.

Метою і завданням дослідження є формування теоретичних основ сутності кредиторської заборгованості та її обліково-аналітичних аспектів.

Завданнями роботи є: дослідити економічну сутність кредиторської заборгованості; провести аналіз наукових підходів щодо змісту та класифікації кредиторської заборгованості; дослідити особливості управління кредиторською заборгованістю на підприємствах; проаналізувати стан кредиторської заборгованості на підприємстві та його використання в системі управління; вивчити основні підходи до обліку та аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві; сформулювати шляхи удосконалення обліку і аналізу кредиторської заборгованості підприємства.

За результатами дослідження досліджено методик удосконалення обліку кредиторської заборгованості та сучасні механізми методи управління нею; запропоновано методичні аспекти вдосконалення обліку розрахунків за кредиторською заборгованістю з постачальниками та підрядчиками на підприємстві; представлено інноваційний підхід до облікового відображення списання товарної кредиторської заборгованості; подано аналіз кредиторської заборгованості як елемент удосконалення системи управління підприємством.

Одержані результати можуть бути використані в процесі організації обліку та аналізу кредиторської заборгованості підприємства.

Ключові слова: облік, аналіз, кредиторська заборгованість, розрахунки, зобов'язання, підприємство.

Магістерська робота містить 23 таблиці, 21 рисунок. Кількість посилань на використані джерела налічує 99.

ЗМІСТ

	ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА	10
	1.1. Економічна сутність кредиторської заборгованості	10
	1.2. Аналіз наукових підходів щодо змісту та класифікації кредиторської заборгованості	17
	1.3. Особливості управління кредиторською заборгованістю на підприємствах	24
РОЗДІЛ 2	ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА	29
	2.1. Організаційно-економічна характеристика та аналіз фінансового тану підприємства	29
	2.2. Аналіз стану кредиторської заборгованості на підприємстві та його використання в системі управління	38
	2.3. Облікова політика підприємства	48
	2.4. Основні підходи до обліку та аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві	67
РОЗДІЛ 3	ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА	63
	3.1. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та сучасні механізми методи управління нею	63
	3.2. Методичні аспекти вдосконалення обліку розрахунків за кредиторською заборгованістю з постачальниками та підрядчиками на підприємстві	73
	3.3. Інноваційний підхід до облікового відображення списання товарної кредиторської заборгованості	83
	3.4. Удосконалення механізму списання безнадійної кредиторської заборгованості перед нерезидентом: облікові тонкощі	91
	3.5. Аналіз кредиторської заборгованості як елемент удосконалення системи управління підприємством	96
	ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	107
	ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	112
	ДОДАТКИ	123

ВСТУП

Актуальність дослідження. В процесі господарської діяльності підприємства господарюючі суб'єкти співпрацюють із іншими суб'єктами господарювання в господарській діяльності, із бюджетними установами в системі оподаткування та правової діяльності, а також із фізичними особами тощо. Дані взаємовідносини виступають головною передумовою для виникненні кредиторської заборгованості. Тому, кредиторська заборгованість виступає важливим чинником, який має значний вплив на фінансовий стан господарюючого суб'єкта. Крім того, ділова репутація й розрахункова дисципліна різних підприємств залежать напряду від організації системи бухгалтерського обліку, та формування системи внутрішнього контролю і аналізу стану і структури кредиторської заборгованості. Враховуючи те, що стан кредиторської заборгованості підприємства визначає рівень його ліквідності та платоспроможності, та формує його ділову активність, то вивчення економічної суті і класифікації кредиторської заборгованості потребує досконалого вивчення та удосконалення на підприємстві. Вивчення стану та дослідження сучасного підходу до процесу облікового відображення кредиторської заборгованості в умовах побудови автоматизованої інформаційної системи дозволить виявити можливі резерви її зниження. А також в процесі дослідження наукових поглядів теоретиків та практиків можливим стане встановлення розбіжностей в підходах до визначення її економічної сутності та усунення неточностей стосовно класифікації.

Вивченням питання економічної сутності та обґрунтуванням обліково-аналітичного аспекту кредиторської заборгованості займалось багато науковців, зокрема: А. Б. Борисов та І. А. Бланк досліджували природу походження кредиторської заборгованості. У працях Ф. Ф. Бутинця та Ю. А. Василенко виокремлено головні підходи до організації обліку кредиторської заборгованості. Головні підходи адаптування сучасних прийомів до організації облікового відображення кредиторської

заборгованості описували І. О. Власова, С. Ф. Голов та Р. П. Гончарук. Методи удосконалення системи аналізу в цілях управління кредиторською заборгованістю вивчали Л. Л. Горецька, А. Г. Загородній та В. М. Костюченко. Пошуком головних класифікаційних характеристик кредиторської заборгованості підприємств переймались Н. В. Остапченко, Г. О. Партин та К. С. Сурніна. Важливими з позиції дослідження природи облікового відображення кредиторської заборгованості підприємства є дослідження Н. М. Ткаченко, Ю. С. Цал-Цалко, Н. В. Чабанова, Д. І. Черкав і та багато інших дослідників.

У наукових дослідженнях Гудзенко Н.М. та Подолянчук О.А. представлено основоположні теоретичні аспекти облікової політики підприємства та місця інформації про стан кредиторської заборгованості у Наказі про облікову політику. В дослідженнях Здирко Н.Г., Правдюк М.В., Іщенко Я.П. та Правдюк Н.Л. обґрунтовано основні теоретичні аспекти кредиторської заборгованості у структурі зобов'язань підприємства. Проводячи дослідження системи обліку та аналізу на підприємствах різних організаційно-правових форм Коваль Н.І., Плахтій Т.Ф. та Фостолович В.А. і Мулик Т.О. опрацювали основні сучасні підходи до порядку організації обліку кредиторської заборгованості та порядку застосування сучасних інструментів що сприяють поліпшенню розрахункової дисципліни.

В процесі вивчення теоретичних основ обліку та аналізу кредиторської заборгованості підприємства нами відмічено, що деякі судження стосовно трактування її економічної суті, класифікаційних характеристики, методики обліку та аналізу є дискусійними, а значна кількість аспектів використання інформації про стан та місце заборгованості у системі управління потребують удосконалення.

Метою написання дипломної роботи є формування теоретичних основ сутності кредиторської заборгованості та її обліково-аналітичних аспектів.

В цілях реалізації поставленої мети слід вирішити наступні завдання:

- дослідити економічну сутність кредиторської заборгованості;

- провести аналіз наукових підходів щодо змісту та класифікації кредиторської заборгованості;
- дослідити особливості управління кредиторською заборгованістю на підприємствах;
- проаналізувати стан кредиторської заборгованості на підприємстві та його використання в системі управління;
- вивчити основні підходи до обліку та аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві;
- дослідити методика удосконалення обліку кредиторської заборгованості та сучасні механізми методи управління нею;
- запропонувати методичні аспекти вдосконалення обліку розрахунків за кредиторською заборгованістю з постачальниками та підрядчиками на підприємстві;
- представити інноваційний підхід до облікового відображення списання товарної кредиторської заборгованості;
- подати аналіз кредиторської заборгованості як елемент удосконалення системи управління підприємством.

Об'єктом дослідження виступає процес обліку і аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві.

Предметом дослідження виступає сукупність методичних та теоретичних й організаційних і прикладних основ стосовно розробки обліково-аналітичних аспектів та економічної сутності кредиторської заборгованості підприємства.

Методи дослідження. Методи дослідження економічної сутності та обліково-аналітичного аспекту кредиторської заборгованості ґрунтуються на фундаментальних й загальнонаукових положеннях сучасної економічної теорії та розробленої моделі організації бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості для суб'єктів господарювання. В процесі вивчення економічної сутності та обліково-аналітичного аспекту кредиторської заборгованості підприємства використано наступні методи:

метод теоретичного узагальнення; метод наукової абстракції; метод системного аналізу стану та структури кредиторської заборгованості з метою вивчення основних концептуальних основ обліку та аналізу кредиторської заборгованості підприємства. За допомогою сформованої та узагальненої інформації розроблено теоретичні аспекти удосконалення системи обліку і аналізу кредиторської заборгованості підприємства. Використовуючи методи аналізу та синтезу, а також загальнонаукові методи індукції і дедукції при застосуванні системного підходу нами оцінено вплив кредиторської заборгованості на економічні показники діяльності підприємства.

Дослідження сутності та обліково-аналітичного аспекту кредиторської заборгованості підприємства проводилось на базі СВК «Прогрес» с. Студенна Піщанського району Вінницької області.

Інформаційна база дослідження економічної суті та визначення обліково-аналітичного аспекту кредиторської заборгованості представлена її нормативно-правовим забезпеченням з метою регулювання достовірності облікового відображення. В процесі дослідження економічної сутності кредиторської заборгованості та виявлення обліково-аналітичного її аспекту інформаційною базою слугували дані отримані із фінансової звітності підприємства. Головний розпорядчий документ що представляє основні аспекти організації обліку кредиторської заборгованості на підприємстві слугував Наказ про облікову політику. При вивченні економічної сутності кредиторської заборгованості та обліково-аналітичного її аспекту використано наукові праці працівників ВНАУ а також результати досліджень вітчизняних і зарубіжних фахівців, а саме їх монографії, наукові статті, автореферати дисертацій і матеріали наукових конференцій.

Робота включає у себе: вступ, три розділи, висновки та пропозиції й додатки. Основний зміст роботи викладено на 122 сторінках. Робота містить 23 таблиці, 21 рисунок. Кількість посилань на використані джерела налічує 99.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність кредиторської заборгованості

Господарська діяльність на будь-якому підприємстві є неможливою без виникнення у ході досягнення основної мети його діяльності кредиторської заборгованості, яка створюється перед іншими господарюючими суб'єктами підприємницької діяльності.

Використання позикового капіталу такого типу дозволяє підприємству розширити суттєво об'єми провадження господарської діяльності підприємства, та забезпечити ефективно в більшій мірі більш використання власного капіталу, і прискорити створення різних цільових фінансових фондів, а також - підвищити величину ринкової вартості підприємства.

Від того, на скільки достовірно буде визначена сутність кредиторської заборгованості, та обґрунтовано її класифікацію залежатиме правильність відображення даної інформації в системі бухгалтерського обліку та узагальнено у фінансовій звітності підприємства.

В процесі дослідження кредиторської заборгованості, її досить часто порівнюють із зобов'язаннями або із боргами.

Зважаючи на економічний і юридичний зміст даних термінів, можна зробити узагальнення, що вони є не тотожними.

Так, у Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» представлено наступні визначення різних типів зобов'язань:

1) «Зобов'язання являє собою існуюче зобов'язання господарюючого суб'єкта, яке виникає у результаті минулих подій та погашення якого, як очікується, призведе до процесу вибуття ресурсів господарюючого суб'єкта, які втілюють в собі існуючі економічні вигоди».

2) «Юридичне зобов'язання являє собою таке зобов'язання, яке

створюється унаслідок:

- а) контракту (унаслідок його явних або неявних умов);
- б) законодавства; іншої дії закону
- в) іншої дії закону.

3) «Конструктивне зобов'язання виступає таким зобов'язанням, яке виступає наслідком дій господарюючого суб'єкта, коли:

а) господарюючий суб'єкт іншим сторонам вказав, що він на себе візьме певну відповідальність стосовно із порядком, який установлений його минулою практикою, а також опублікованими політиками або достатньо конкретною поточною заявою;

б) як наслідок, господарюючий суб'єкт розробив обґрунтоване очікування в інших сторін, про те, що він виконає дані зобов'язання».

4) «Умовне зобов'язання виступає зобов'язанням яке:

а) є можливим зобов'язанням, яке виникає унаслідок минулих подій й існування якого може підтвердитись лише після того, коли відбудеться чи не відбудеться одна або декілька невизначених подій, які відбудуться у майбутньому, не цілком контрольованих господарюючим суб'єктом;

б) існуюче зобов'язання, що виникають унаслідок минулих подій, проте не визнаються, так як:

- не існує імовірності того, що вибуття окремих ресурсів, які втілюють у собі якісь економічні вигоди, будуть необхідним для здійснення погашення зобов'язання;

- суму зобов'язання не може бути оціненою достатньо достовірно».

5) «Забезпечення – є типом зобов'язань із невизначеним терміном чи сумою».

Основні трактування терміну «Зобов'язання» які представлено у Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» нами оцінено, проаналізовано на предмет їх тотожності до кредиторської заборгованості та представлено у формі схематичного зображення на рисунку 1.1.

Характеристика зобов'язань із позиції Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»

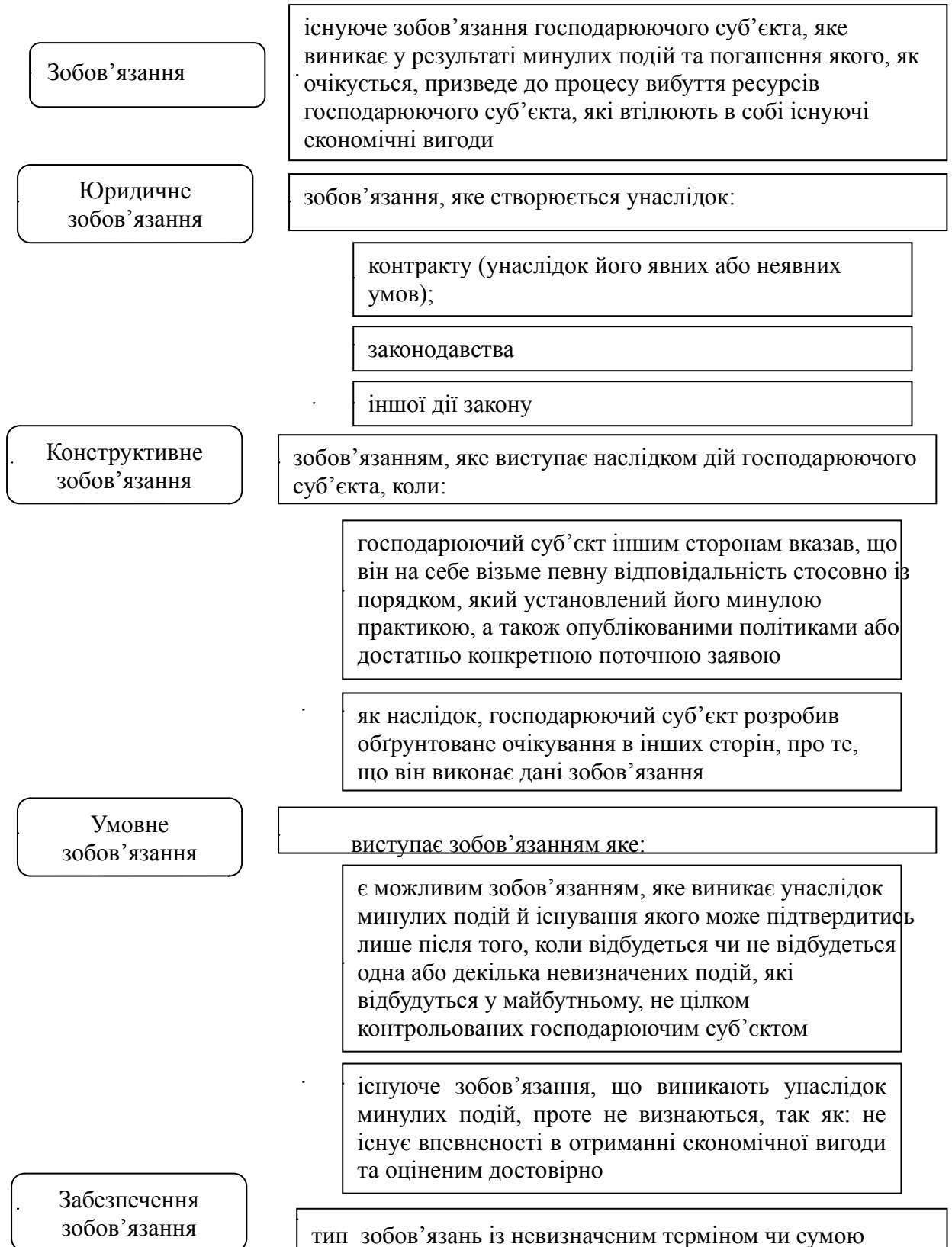

Рис. 1.1. Характеристика зобов'язань із позиції Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»

Джерело: Узагальнено автором на основі МСБО [37]

В процесі аналізу представлених визначень різних видів зобов'язань можна сформулювати таке заключення, що категорія «зобов'язання» виступає за своїм змістом та є більш ширшим від категорії «кредиторська заборгованість», так як тільки окремі види зобов'язання розглядатись можуть у формі кредиторської заборгованості, але це, зокрема, виступає юридичними та конструктивними зобов'язаннями, тоді коли умовне зобов'язання або забезпечення – не виступає кредиторською заборгованістю та не визнається нею.

Ототожнюючи зобов'язання із поняттям кредиторської заборгованості Власова І.О. класифікує їх як:

Власова І. О. здійснює класифікацію зобов'язань наступним чином [8, с. 22]:

- 1) за терміном виконання:
  - ✓ Довготермінові,
  - ✓ Короткотермінові;
- 2) за видами забезпечення:
  - ✓ Незабезпечені,
  - ✓ Забезпечень:
    - а) заставні,
    - б) застраховані,
    - в) гарантовані;
- 3) за кореспондентами:
  - ✓ зобов'язання кредитних інститутів,
  - ✓ зобов'язання постачальників,
  - ✓ зобов'язання податкових органів,
  - ✓ зобов'язання залежних й дочірніх підприємств,
  - ✓ зобов'язання приватних осіб.

Класифікація зобов'язань, до структури яких входить і кредиторська заборгованість підприємства згідно тлумачення та дослідження Власової І.О. нами представлено схематично на рисунку 1.2.

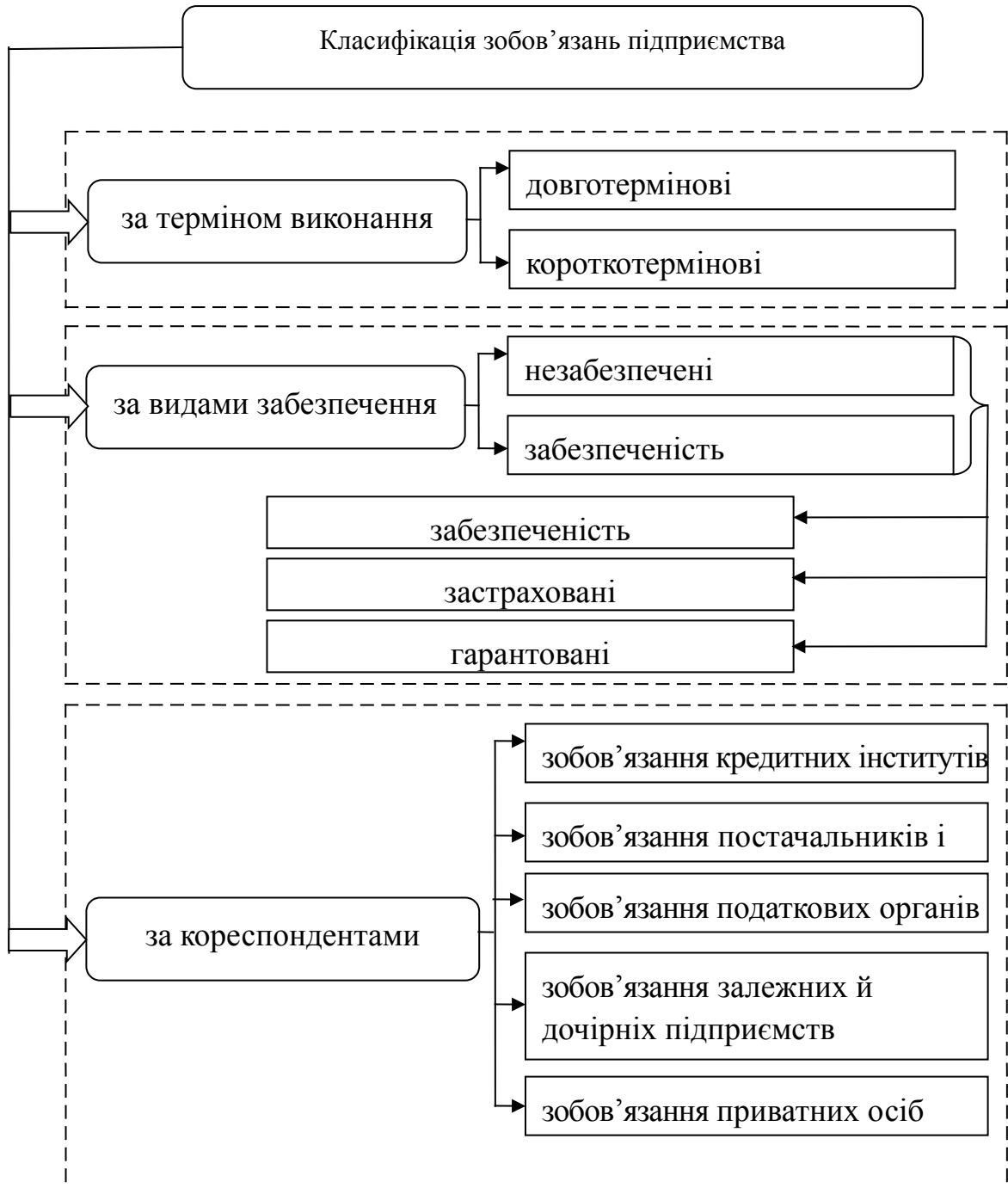

Рис. 1.2. Класифікація кредиторської заборгованості у структурі зобов'язань підприємства

Джерело: Узагальнено автором на основі [9]

Виділяють значну кількість класифікаційних характеристик груп зобов'язань, які включають в себе також і класифікацію кредиторської заборгованості підприємства.

Нами на рисунку 1.3. Представлено класифікацію зобов'язань

підприємства відповідно до вимог національних П(С)БО 11 (Рис. 1.3).

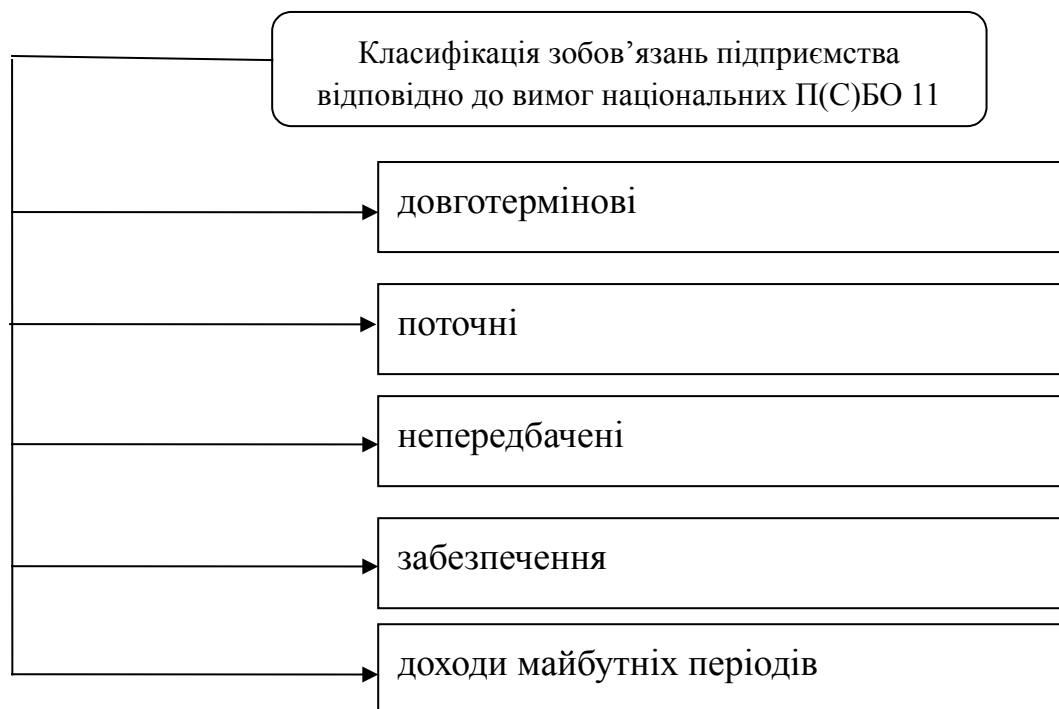

Рис. 1.3. Класифікація зобов'язань підприємства відповідно до вимог національних П(С)БО 11

Джерело: Узагальнено автором на основі П(С)БО 11 [79]

Варто відмітити, що відповідно із Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 11 поділено зобов'язання на:

- довготермінові,
- поточні,
- непередбачені,
- забезпечення,
- доходи майбутніх періодів.

Ми вважаємо, що до класифікаційних груп виключно кредиторської заборгованості можна віднести лише:

- довготермінові,
- поточні зобов'язання.

Оскільки, певні групи зобов'язань (такі як: непередбачені зобов'язання, забезпечення та доходи майбутніх періодів) є умовними зобов'язаннями, то вони не мають:

- суми визначеної,
- терміну погашення.

Проте, разом із тим довготермінові зобов'язання поділені у цьому положенні на:

- довготермінові кредити банків,
- інші довготермінові фінансові зобов'язання,
- відстрочені податкові зобов'язання,
- інші довготермінові зобов'язання.

Серед наявних на підприємстві поточних зобов'язань відповідно із Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 11 виділено наступні їхні види, як:

- 1) короткотермінові кредити банків,
- 2) поточна заборгованість за довготерміновими зобов'язаннями,
- 3) короткотермінові векселі видані,
- 4) кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги,
- 5) поточні зобов'язання за розрахунками:
  - ✓ із одержаних авансів,
  - ✓ із бюджетом,
  - ✓ з позабюджетних платежів,
  - ✓ зі страхування,
  - ✓ з оплати праці,
  - ✓ з учасниками,
  - ✓ із внутрішніх розрахунків)
- 6) інші поточні зобов'язання [79].

Представлена також класифікація зобов'язань за кредиторською заборгованістю, як представлено у економічній навчальній літературі, зокрема, із фінансового менеджменту, зазначають про доцільність їх поділу на види у відповідності із поданням в фінансовій звітності, а насамперед балансі.

Тому, такі класифікаційні характеристики, як правило, є аналогічними

до класифікацій, які передбачено у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [79].

У системі бухгалтерського обліку також відображаються не усі господарські зобов'язання, а тільки ті, які впливають із виконання укладених на підприємстві договорів або вчинених дій. Тому і при умові приведення трансформації обліку за національними стандартами у відповідність із міжнародними стандартами фінансової звітності, в цілях реалізації потреб бухгалтерського обліку буде достатньо розподілити кредиторську заборгованість на поточну (або короткострокову) і на довгострокову.

Представлена класифікація сприятиме полегшенню та сприятиме актуалізації роботи бухгалтерської служби.

Проведений аналіз наявної економічної літератури нам показав, що до сьогодні серед науковців не існувало єдності поглядів в аспекті сутності і класифікації кредиторської заборгованості.

Оцінка поглядів, яка представляє різні підходи до здійснення класифікації кредиторської заборгованості нам надають можливість провести узагальнення інформації відносно кредиторської заборгованості залежно в залежності від потреб користувачів.

1.2. Аналіз наукових підходів щодо змісту та класифікації кредиторської заборгованості

Вітчизняні та закордонні науковці у своїх наукових працях висвітлювали безліч думок і бачень стосовно облікового відображення та аналізу кредиторської заборгованості підприємства. Так у авторефераті дисертації Сурніна К. С. представила наступне тлумачення кредиторської заборгованості як, суму, що повинно підприємство (організація) сплатити в установленій строк юридичним чи фізичним особам (що виступають кредиторами) унаслідок ним отримання коштів у грошовій чи у іншій формах [86].

Науковець Власова І. О. [9], в процесі аналізу представила власні підходи до визначення терміну кредиторської заборгованості, зазначає, що згідно бачень фінансистів стосовно кредиторської заборгованості вона є одним із видів джерел оборотних коштів, яка розділяє позикові джерела (до них відноситься заборгованість по кредитах і позиках) та залучені, до складу яких враховується кредиторська заборгованість.

Види кредиторської заборгованості визначено тільки у відповідності із однорідними групами контрагентів:

- постачальників,
- підрядчиків,
- бюджету,
- позабюджетних фондів» [9].

Крім того, власне визначення поняття кредиторської заборгованості у її науковому баченні представляє собою суму заборгованості підприємства кредиторам існуючу на певну дату, а заборгованість нею представлено як стан розрахунків по фінансових зобов'язаннях на певний момент часу, і при цьому фінансові зобов'язання розглядаються як угода, оформлена належним чином, яка передбачає обмін певними ресурсами, що мають грошовий вимір [9, с. 8].

У своїх дослідженнях Остапченко Н. В. стверджує про недостатню обґрунтованість трактування поняття усіх видів зобов'язань у формі заборгованості, шляхом аргументування цього тим, що заборгованість виступає лише зобов'язанням, які не погашені у визначений строк [54, с. 8]. Представлена позиція автора відносно порівняння визначених категорій «заборгованість» та «зобов'язання», є доволі дискусійною на нашу думку. Розглядаючи заборгованість як протерміновані зобов'язання, виникає проблема визначення терміну протермінованої заборгованості.

Аналізуючи бачення Гончарук Р. П. варто відмітити, що він пропонує представляти кредиторську заборгованість у формі складової кругообігу капіталу, що виступає у формі предмету обов'язкових правовідносин зпоміж

боржником та кредитором його, які виникли ще на стадії постачання та мають гривневий еквівалент» [13, с. 49].

У той же час Бутинець Ф. Ф. і Горецька Л. Л. розглядають кредиторську заборгованість в якості форми розрахунків за товари та послуги, що придбають в процесі операцій підприємства, які періодично повторюються та використовуються в процесі виробництва (у якості сировини) або для перепродажу (по інакшому кредиторську заборгованість називають рахунками до оплати або ж торговими рахунками до оплати) [5, с. 387].

Виходячи із позицій С. Ф. Голова і В. М. Костюченко, наявна на підприємстві кредиторська заборгованість, та рахунки до оплати (Accounts Payable) – являються сумою, яку нараховують постачальникам за придбання в них товарів чи послуг у кредит [14, с. 320].

Науковці Партин Г. О. та Загородній А. Г. наголошують, що кредиторська заборгованість - це заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, що виникла у результаті здійснених раніше дій (подій), оцінена в гривнях і щодо якої у підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк [55, с. 112].

Проте, Цал-Цалко Ю. С. кредиторську заборгованість ідентифікує в якості тимчасового залучення активів в господарську діяльність підприємства завдяки проведенню тимчасового отримання безоплатно майна інших господарюючих суб'єктів [10, с. 260].

Виходячи із бачення Ткаченко Н. М. кредиторську заборгованість вона визначає у формі тимчасово залучених грошові кошти суб'єктом в власне користування, які належать поверненню як юридичній так і фізичній особі [96].

При дослідженні бачення Василенко Гнатенко Є. П., Волошина В. В. [12] виокремлюють дане поняття в такому форматі, що кредиторська заборгованість виступає особливою частиною майна підприємства, яке слугує предметом обов'язкових правовідносин між компанією та її кредиторами. При цьому, компанія володіє та користується наявною у неї

кредиторською заборгованістю, проте, вона зобов'язана повернути або виплатити дану частину майна кредиторам, які мають встановлені права вимоги на неї.

Основні погляди науковців на поняття кредиторської заборгованості нами представлено у таблиці 1.1

Таблиця 1.1

Погляди науковців на поняття кредиторської заборгованості

№ пп	Автор	Трактування поняття
1	2	3
1	Сурніна К. С. [86]	кредиторська заборгованість є сума, що повинно підприємство (організація) сплатити в установлений строк юридичним чи фізичним особам (що виступають кредиторами) унаслідок ним отримання коштів у грошовій чи у іншій формах
2	Власова І. О. [8]	згідно бачень фінансистів стосовно кредиторської заборгованості вона є одним із видів джерел оборотних коштів, яка розділяє позикові джерела (до них відноситься заборгованість по кредитах і позиках) та залучені, до складу яких враховується кредиторська заборгованість. власне визначення поняття кредиторської заборгованості у її науковому баченні представляє собою суму заборгованості підприємства кредиторам існуючу на певну дату, а заборгованість нею представлено як стан розрахунків по фінансових зобов'язаннях на певний момент часу, і при цьому фінансові зобов'язання розглядаються як угода, оформлена належним чином, яка передбачає обмін певними ресурсами, що мають грошовий вимір
3	Остапченко Н. В. [54]	стверджує про недостатню обґрунтованість трактування поняття усіх видів зобов'язань у формі заборгованості, шляхом аргументування цього тим, що заборгованість виступає лише зобов'язанням, які не погашені у визначений строк
4	Гончарук Р. П. [13]	пропонує представляти кредиторську заборгованість у формі складової кругообігу капіталу, що виступає у формі предмету обов'язкових правовідносин зпоміж боржником та кредитором його, які виникли ще на стадії постачання та мають гривневий еквівалент»
5	Бутинець Ф. Ф. та Горецька Л. Л. [5]	розглядають кредиторську заборгованість в якості форми розрахунків за товари та послуги, що придбають в процесі операцій підприємства, які періодично повторюються та використовуються в процесі виробництва (у якості сировини) або для перепродажу (по інакшому кредиторську заборгованість називають рахунками до оплати або ж торговими рахунками до оплати)

1	2	3
6	Партин Г. О., Загородній А. Г. [55]	кредиторська заборгованість - це заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, що виникла у результаті здійснених раніше дій (подій), оцінена в гривнях і щодо якої у підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк
7	Цал-Цалко Ю. С. [96]	кредиторську заборгованість ідентифікує в якості тимчасового залучення активів в господарську діяльність підприємства завдяки проведенню тимчасового отримання безоплатно майна інших господарюючих суб'єктів
8	Ткаченко Н. М. [87]	кредиторську заборгованість вона визначає у формі тимчасово залучених грошові кошти суб'єктом в власне користування, які належать поверненню як юридичній так і фізичній особі
9	Коновалова К.Т., Макарова А.С. [43]	кредиторська заборгованість виступає особливою частиною майна підприємства, яке виступає предметом обов'язкових правовідносин між компанією та її кредиторами. При цьому, компанія володіє та користується наявною у неї кредиторською заборгованістю, проте, вона зобов'язана повернути або виплатити дану частину майна кредиторам, які мають встановлені права вимоги на нюю
10	Бланк І. А. [4]	кредиторська заборгованість виступає поточним зобов'язанням підприємства, яке відображає заборгованість його перед господарськими партнерами із комерційних операцій; або із розрахунків, які нараховані до оплати тощо

Дана частина майна представляє собою борги підприємства, чуже майно, або чужі кошти, які є в володінні підприємства-боржника [5, с. 413].

Оцінюючи позицію Бланк І. А., представлено, що кредиторська заборгованість виступає поточним зобов'язанням підприємства, яке відображає заборгованість його перед господарськими партнерами із комерційних операцій; або із розрахунків, які нараховані до оплати тощо [4, с. 162].

Але, коли ми будемо вважати короткострокову заборгованість зобов'язаннями поточними тоді виникає питання як відобразити у звітності заборгованість із довготривалих операцій. Оскільки виконання інвестиційних програм, а також розробка перспективних проектів для розвитку підрядниками ініціатора й навіть залучення позикових коштів підприємством у фінансово-кредитних установах на обґрунтовані цілі буде сприяти утворенню величини довгострокової заборгованості.

Разом із тим, короткостроковий період сприятиме уповільненню колообігу (оборотності) засобів підприємства, і сприятиме виникненню проблеми, які будуть пов'язаними із дефіцитом наявної грошової маси спрямованої на обслуговування коло обігу (оборотності) засобів виробництва.

Тому, як видно із даних трактувань, поняття «кредиторська заборгованість» буде підтверджувати той факт, що існують деякі розбіжності в тлумаченні даного поняття.

В цілому вчені досліджують кредиторську заборгованість у формі вираженій у грошових коштах, а окремі - як частину майна чи форму розрахунків за придбані товари та отримані послуги.

Отже, ми пропонуємо тлумачити кредиторську заборгованість як результат певних правовідносин господарюючого суб'єкта, що виступає наслідком здійснення певної дії одного із суб'єктів до іншого господарюючого суб'єкта, або фізичної особи, чи держави, позабюджетного фонду відносно передачі товарно-матеріальних цінностей, або грошових коштів або ж інших активів, надання послуг, чи виконання робіт, дії законодавчо-нормативних документів (або виникнення заборгованості із податків або інших обов'язкових платежів що виникли перед бюджетом і позабюджетними цільовими фондами) й кредитору надає право вимоги.

Проведення дослідження класифікації кредиторської заборгованості майже відсутнє у наукових працях вітчизняних дослідників. Ми вважаємо, що це, зумовлено ототожненням поняття кредиторської заборгованості й зобов'язань.

Так, слід виокремити тільки наукове дослідження Власової І. О., у праці якої узагальнено класифікацію заборгованості по одному і тому рівню ознак, що стосується також і дебіторської, й кредиторської заборгованості.

В процесі дослідження іншими авторами при вивченні питання заборгованості представлено класифікацію підприємством саме зобов'язань. Тому, зважаючи на достатню спорідненість таких категорій «кредиторська

заборгованість» і «зобов'язання», на нашу думку, класифікацію кредиторської заборгованості, можливо робити із врахуванням певних підходів стосовно класифікації саме зобов'язань.

Власова І. О. здійснює класифікацію зобов'язань наступним чином [8, с. 22]:

- за терміном виконання - довготермінові та короткотермінові;
- за видами забезпечення - незабезпечені та забезпеченість (які, в свою чергу також класифікує як: заставні, застраховані і гарантовані);
- за кореспондентами - зобов'язання кредитних інститутів, постачальників, податкових органів, залежних й дочірніх підприємств, зобов'язання приватних осіб.

У науковій праці Сурніна К. С. [86], без виокремлення певних ознак класифікації, представляє класифікацію зобов'язань як:

- альтернативні та факультативні,
- прості та складні,
- односторонні та двосторонні,
- боргові та солідарні.

Більш детальну класифікацію зобов'язань представлено у дослідженнях Остапченко Н. В. [54].

Вона класифікує кредиторську заборгованість в розрізі зобов'язання, та їх поділяє за наступними ознаками:

- 1) за терміном виконання,
- 2) за можливістю реструктуризації,
- 3) за методом реструктуризації,
- 4) періодом погашення,
- 5) за можливістю передбачення,
- 6) за методом погашення,
- 7) за наслідками невчасного виконання,
- 8) за ризикованістю невиконання,
- 9) за можливістю управління,

10) за впливом на ефективність [5, с. 8].

Ми вважаємо, що більша кількість із запропонованих ознак може застосуватись також й для класифікації кредиторської заборгованості. Проте, нам є, незрозумілою класифікація зобов'язань відносно можливості управління та впливом на ефективність.

Отже, здійснене дослідження підтвердило той факт, що в науковій думці виокремлено широкий спектр трактування поняття «кредиторська заборгованість».

Представлено нами погляди та окремі підходи та прийоми класифікації заборгованості які можна використовувати і при формуванні фінансової звітності, і при прийнятті управлінських рішень стосовно регулювання здійснення розрахунків і управління кредиторською заборгованістю підприємства.

1.3. Особливості управління кредиторською заборгованістю на підприємствах

Одним із важливих джерел залучення активів у господарський оборот підприємства виступає його кредиторська заборгованість.

Кредиторська заборгованість являється одним із різновидів комерційного кредиту, що виступає достатньо важливим фактором для стабілізації фінансового стану досліджуваного підприємства.

На підприємстві поточна кредиторська заборгованість складається з:

- заборгованості постачальникам за одержані від них товарно-матеріальні цінності,
- заборгованості перед бюджетом за податковими платежами,
- заборгованості із оплати праці,
- заборгованості за страхуванням,
- величини авансів покупців у рахунок майбутніх відвантажень,
- ін.

Варто зазначити, що виникнення на підприємстві кредиторської

заборгованості виступає об'єктивним процесом. Наявність на підприємстві кредиторської заборгованості, її розміри та її склад мають неоднозначний вплив на результати господарської діяльності досліджуваного підприємства, так як вони мають одночасно і позитивні, і негативні ознаки.

Основні характеристики, що визначають позитивні ознаки, так і негативні ознаки нами узагальнено. Та представлено схематично у таблиці 1.2.

За даними проведених досліджень нами відмічено, що за останні роки проявляється факт збільшення на підприємствах обсягів кредиторської заборгованості. Така ситуація зумовлює зниження рівня платоспроможності підприємств.

При здійсненні залучення позикових засобів на підприємство їх використання спрямовується в основному на погашення сум зобов'язань що виникли перед іншими кредиторами.

Таблиця 1.2

Переваги та недоліки формування на підприємстві кредиторської заборгованості

Напрямок впливу	Кредиторська заборгованість
Позитивний вплив на діяльність підприємства	<ul style="list-style-type: none"> - додаткове фінансування оборотних коштів і нарощування економічного потенціалу; - здобуття додаткового прибутку; - зниження витрат на залучення капіталу; - зниження ризику втрат від інфляції та ін.
Негативний вплив на діяльність підприємства	<ul style="list-style-type: none"> - підвищення розміру зобов'язань; - виникнення втрат від недоотримання знижок на продукцію, товари, послуги, що купуються; - виникнення ризику втрати платоспроможності і фінансової стійкості та ін.

На підприємстві кредиторська заборгованість виступає тимчасовим притягненням суб'єктів для власного користування грошовими коштами, що підлягають у майбутньому поверненню юридичній або фізичній особі таких сум.

В системі обліку виокремлюють кредиторську заборгованість:

- нормальну;
- прострочену.

Марчак Н.В зазначає, що нормальна кредиторська заборгованість виникає у межах діючих термінів проведення її оплати. Тоді як, заборгованість, що є не погашеною із настанням термінів оплати виступає простроченою [48].

Нами на рисунку 1.4. нами представлено розподіл кредиторської заборгованості за термінами оплати.

В системі бухгалтерського обліку на підприємстві формується інформація, що необхідна з метою забезпечення управління кредиторською заборгованістю.

Проведення на підприємстві аналізу кредиторської заборгованості розпочинається із вивчення як складу, так і структури кредиторської заборгованості по даних балансу.

Рис. 1.4. Кредиторська заборгованість за термінами оплати

Джерело: Сформовано автором на основі [48]

Для формування інформаційної бази про стан, склад і структуру кредиторської заборгованості розраховують згідно даних бухгалтерського обліку:

- питому вагу кожного виду кредиторської заборгованості у загальній сумі,

- визначають відхилення у структурі кредиторської заборгованості,
- встановлюють причини наявних змін окремих її складових,
- розробляють заходи спрямовані на регулювання заборгованості, а особливо тих складових її, що можуть мати негативний вплив на діяльність підприємства [48].

При провадженні «розумного» управління кредитними ресурсами на підприємстві кредиторська заборгованість може виступити додатковим і відносно дешевим джерелом для залучення ресурсів.

Достатньо важливим напрямом для забезпечення управління на підприємстві кредиторською заборгованістю виступає визначення можливих джерел погашення короткострокових фінансових зобов'язань підприємства.

При цьому проводиться порівняння розміру суми погашення наявних короткострокових зобов'язань із вартістю виручки від реалізації продукції (або вартості придбання товарів, виконаних робіт, наданих послуг).

Наступним напрямом удосконалення системи управління кредиторською заборгованістю є визначення рівня ефективності використання у обороті підприємства, які залучені підприємством та сум позикових коштів.

Отже, економічна ефективність процесу управління кредиторською заборгованістю на підприємстві характеризується:

- правильністю у виборі форми заборгованості із ціллю мінімізувати відсоткові виплати на покупку матеріальних цінностей,
- встановленням на підприємстві найбільш зручної форми або банківського, або комерційного кредиту і його строку,
- недопущенням утворення сум простроченої заборгованості.

Управління на підприємстві кредиторською заборгованістю передбачає використання підприємством найбільш вигідних форм та термінів проведення розрахунків з контрагентами. Управління кредиторською заборгованістю підприємства здійснюється із ціллю

зберегти фінансову стабільність фірми при незначному зниженні дефіциту оборотних засобів.

Варто зауважити, що система контролю підприємства за фактичним станом кредиторської заборгованості виступає необхідною передумовою для його стійкого фінансового стану, оскільки перед тим як надати кредит чи провести фінансові вкладення, із чітким аналізом бухгалтерської звітності клієнтів, разом із тим сум їх боргових зобов'язань.

Значна кількість багато банків і інвестиційних компаній у своєму штаті мають фінансових та кредитних аналітиків або спеціально користуються послугами аутсорсингових компаній чи сторонніх фахівців.

В цілях забезпечення ефективного управління на підприємстві кредиторською заборгованістю потрібно щоб підприємство володіло усіма, чи хоча б декількома із таких характеристик:

- високий рівень платоспроможності,
- значні величини ліквідності,
- високий рівень кредитоспроможності,
- високий рівень рентабельності.

Маючи такі властивості та характеристики підприємство може стати прибутковим у більшій мірі.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика та аналіз фінансового стану підприємства

Сільськогосподарський виробничий кооператив «Прогрес» є підприємством, яке слугувало базою дослідження при вивченні теми кредиторської заборгованості, визначення її суті обліково-аналітичного аспекту.

Досліджуючи кредиторську заборгованість на підприємстві нами було встановлено, що дане підприємство забезпечує свою діяльність на основі нормативно-правової бази у формі Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію». Свою діяльність підприємство здійснює у с. Студенна Піщанського району Вінницької області.

Кооператив здійснює його статутну діяльність. Будучи юридичною особою, формує власний баланс та використовує власний рахунок у банку.

Кооператив вважається утвореним із дня прийняття рішення вищим органом управління колективного сільськогосподарського підприємства ім. Кірова про передачу у СВК «Прогрес» виконання завдань по погашенню усіх його боргових зобов'язань.

Він вважався утвореним на момент його державної реєстрації та набуття прав юридичної особи. Кооперативом набуто права та на сьогоднішній день здійснюється діяльність і виконуються повноваження власника землі і майна.

Підприємство при потребі, має право здійснювати зовнішньоекономічні операції, щоб забезпечити реалізацію його статутних прав і обов'язків.

В основі мети діяльності кооперативу є:

- виробництво сільськогосподарської продукції,

- переробка сільськогосподарської продукції, - отримання прибутку,
 - задоволення потреб як економічних, так і соціальних) усіх членів кооперативу,

- здійснення взаємовигідної співпраці з орендодавцями землі і майна.

Варто відмітити, що у своїй діяльності кооператив може займатись будь-якою діяльністю, що є заборонена законодавством і в межах території України, і за її межами. Основні моменти предмету діяльності підприємства нами представлено схематично на рисунку 2.1.

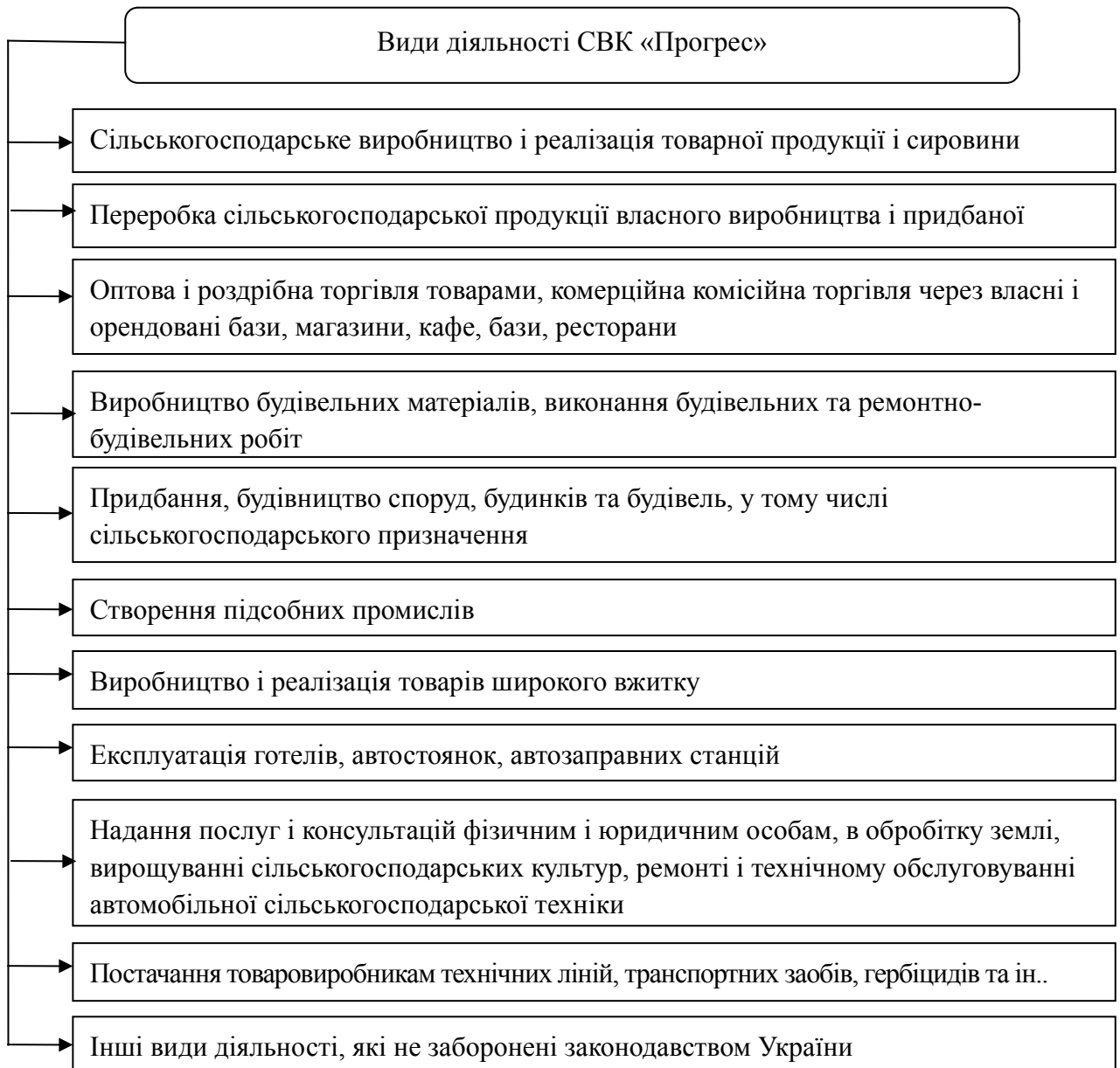

Рис. 2.1. Предмет діяльності сільськогосподарського виробничого кооперативу «Прогрес»

Членами кооперативу є його засновники, які сформувавши статутний

капітал підприємства і при цьому виконують умови статуту і користуються правом ухвального голосу, також можуть бути ті члени, які визнають статут, його умови, формують фонди та приймають участь у господарській діяльності підприємства. Можливим у кооперативі також є асоційоване членство для осіб, що внесли пай.

Вступ у кооператив та у його асоційоване членство можливе лише при подачі заяви, досягнуто 16-річного віку та при відпрацьованому стажі роботи не менше 5 років. Рішення про прийняття розглядає Правління кооперативу. При відмові, члени правління кооперативу не зобов'язані обґрунтовувати причину такої відмови.

Особа, яку було прийнято в члени кооперативу повинна внести: вступний внесок, пайовий внесок не пізніше 3-х місяців з дня прийняття в члени кооперативу. Розмір вступного внеску становить 400 грн.

При внесенні додаткового паю членами кооперативу нарахування кооперативних виплат проводиться відповідно до рішення, затвердженому загальними зборами кооперативу, або не проводяться виплати взагалі згідно прийнятого відповідного рішення Правління Кооперативу.

Не залежно від розміру пайового внеску член кооперативу має 1 голос.

Асоційовані члени кооперативу мають право дорадчого голосу. Вони виступають виключно дорадчим органом без трудової участі в кооперативі, при цьому мають право на:

- 1) дорадчий голос на загальних зборах;
- 2) на отримання частки доходу в кооперативі на свій пай по закінченню господарського року у встановленому порядку для членів кооперативу;
- 3) на отримання паю у разі припинення діяльності кооперативу раніше членів кооперативу.

Управління кооперативом здійснюють на основі само впорядкування, при цьому вищим органом кооперативу є Загальні збори кооперативу.

Правління кооперативу обирається у складі 11 чоловік терміном на три

роки.

Кооператив забезпечує ведення бухгалтерського обліку та формування бухгалтерської і статистичної звітності.

Ревізійна комісія забезпечує систему контролю шляхом проведення щорічно планові ревізії і за рішенням загальних зборів – також проводять позапланові ревізії.

Кооператив може реорганізовуватись в підприємства інших форм господарювання за рішенням загальних зборів членів кооперативу.

Для забезпечення ефективної діяльності підприємства необхідним є постійний аналіз результатів його діяльності, з метою отримання достовірної та своєчасної інформацію, яку буде використано при управлінні підприємством.

З метою забезпечення ефективного функціонування підприємства вкрай важливим є оцінка стану майна підприємства, оскільки в процесі функціонування підприємства їх вартість і їхня структура постійно змінюються. Аналіз показників майнового стану підприємства нами представлено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз показників майнового стану підприємства

№ п/п	Показник	2017	2018	Відхилення, +-
1	Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	0,35	0,39	+0,04
2	Частка основних засобів в активах	0,42	0,40	-0,02
3	Коефіцієнт зносу основних засобів	0,51	0,49	-0,02
4	Частка оборотних виробничих активів	0,202	0,224	+0,02

За даними аналізу відмічено, що на підприємстві частко оборотних виробничих фондів у 2018 році зросла на 0,04. Так, якщо у 2017 році даний коефіцієнт був у розмірі 0,35, то у 2018 склав 0,39. Це є рлзитивним напрямком змін, оскільки сприяє поліпшенню показників ліквідності

підприємства.

Коефіцієнт зносу основних засобів підприємства є досить високим і становить 0,51 у 2017 році, проте у 2018 році на підприємстві відбулось оновлення основних засобів, тому він зменшився до півня 0,49.

Рівень інвестиційної привабливості підприємства характеризує група показників ділової активності, оскільки вони представляють оборотність активів, капіталу та зобов'язань і представляють собою спроможність їх перетворюватись і заново відтворюватись у первородній формі.

Оцінку показників ділової активності підприємства нами представлено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз показників ділової активності підприємства

№ п/п	Показник	2017	2018	Відхилення, +/-	Темп приросту, %
1.	Оборотність активів (оборот), ресурсовіддача, коефіцієнт трансформації	0,80	0,71	-0,09	-11,62
2.	Фондовіддача	1,9	1,77	-0,12	-6,31
3.	Коефіцієнт оборотності обігових коштів, обороти	1,39	1,22	-0,17	-12,02
4.	Період одного обороту обігових коштів, днів	258,91	294,29	+35,38	13,66
5.	Коефіцієнт оборотності запасів, обороти	0,04	0,08	+0,04	87,51
6.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, обороти	20,18	21,95	+1,77	8,76
7.	Період погашення дебіторської заборгованості, днів	17,84	16,40	-1,44	-8,05
8.	Коефіцієнт оборотності готової продукції, обороти	4,60	4,63	+0,03	0,71
9.	Період погашення кредиторської заборгованості, днів	0,45	0,24	-0,21	-47,48
10.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу, (оборотність)	0,82	0,73	-0,09	-10,87

На підприємстві ум 2018 році відмічено збільшення коефіцієнта оборотності запасів до рівня 0,08 оборотів, що вдвічі більше при порівнянні із даними 2017 року. Аналогічно простежується і зростання у 2018 році коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості у на 1,77 пункта. Дане збільшення величини показників оборотності є позитивним напрямком змін у

діяльності підприємства.

Оцінка ліквідності підприємства свідчить про здатність його розрахуватись за своїми зобов'язаннями. Ліквідність підприємства засвідчує про наявність грошових коштів з метою термінового виконання певних фінансових зобов'язань понесених у даному періоді.

Варто зазначити, що на підприємстві величина чистого оборотного капіталу зросла із 59759 тис. грн. у 2017 році до 71611 тис. грн. у 2018 році, що на 11816 тис. грн. більше при порівнянні із базовим періодом.

Оцінка показників майнового стану підприємства нами представлена у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз ліквідності підприємства

№ п/п	Показник	2017	2018	Відхилення, +/-
1	Коефіцієнт покриття	32,98	22,40	-10,58
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	8,01	6,11	-1,90
4	Чистий оборотний капітал, тис грн	59795,00	71611,00	11816,00
5	Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	14,39	8,15	-6,24
6	Коефіцієнт фінансування	0,02	0,03	0,01

Про здатність терміново розрахуватись за своїми поточними зобов'язаннями свідчить коефіцієнт абсолютної ліквідності. Він є найбільш жорстким критерієм при оцінці платоспроможності і ліквідності підприємства, оскільки показує, яку конкретно частину поточної заборгованості воно погасити може у поточний момент, чи у найближчий часом. Теоретично, в процесі здійснення аналітичної оцінки достатнім вважається, коли величина даного коефіцієнта не нижче 0,2, тобто свідчить, що на 20% підприємство в стані у поточний момент погасити усі власні поточні борги та при цьому платоспроможність вважається нормальною. Виходячи із іноземної практики, у країнах зі стабільною економікою, достатнім вважається, щоб величина цього коефіцієнта була із будь-яким позитивним значенням до 0,01.

Доповнюючим оцінку ліквідності підприємства є коефіцієнт швидкої ліквідності, який засвідчує факт можливості погасити підприємством короткострокові зобов'язання у випадку критичного його стану. Оптимальним буде значення даного в межах 0, 7-0, 8.

Оцінка коефіцієнтів ліквідності підприємства засвідчує про зниження його показників у 2018 році при порівнянні із даними 2017 року, проте заперечити факт досить високим рівнем ліквідності не можливо навіть зниженням його коефіцієнтів у звітному році.

Аналітичну оцінку платоспроможності підприємства нами представлено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства

№ п/п	Показник	2017	2018	Відхилення, +/-
1	Власні обігові кошти (робочий функціонуючий капітал)	59795,00	71611,00	+11816,00
2	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,97	0,94	-0,03
3	Маневреність робочого капіталу	0,67	0,67	-0,01
4	Маневреність власних обігових коштів	0,18	0,21	0,03
5	Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	1,49	1,48	-0,01
6	Коефіцієнт покриття запасів	1,49	1,49	0,00
7	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,98	0,98	-0,01
8	Коефіцієнт фінансової залежності	1,02	1,02	0,00
9	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,57	0,56	-0,01
10	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,02	0,03	+0,01
11	Коефіцієнт фінансової стабільності	56,26	38,25	-18,01
12	Коефіцієнт фінансової стійкості	56,26	38,25	-18,01
13	Коефіцієнт платоспроможності	0,98	0,97	-0,01
14	Коефіцієнт фінансування	0,02	0,03	+0,01
15	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	31,98	21,40	-10,58
16	Коефіцієнт маневреності	0,57	0,56	-0,01

При здійсненні фінансового аналізу рівня платоспроможності підприємства ми проводили абсолютне та відносне порівняння наявних на підприємстві активів у формі платіжних засобів із фінансовими ресурсами (або із зобов'язаннями) за рахунок яких здійснилось її формування.

Одним із основних важливих абсолютних показників, які використовуються при здійсненні оцінки платоспроможності підприємства, виступає величина власних оборотних коштів, яка що характеризує таку частину наявного власного капіталу підприємства, що слугує джерелом покриття для його поточних активів. У 2017 році вартість робочого функціонального капіталу становила 59795 тис. грн., тоді як у 2018 зросла до 71611 тис. грн., що на 11816 тис. грн. більше при порівнянні із базовим періодом.

В цілому, варто зауважити га досить високому рівні фінансової стійкості підприємства як у 2017, так і у звітному роках.

Важливе значення на діяльність підприємства має склад і структура його витрат.

Нами оцінку їх величини представлено схематично на рисунку 2.2.

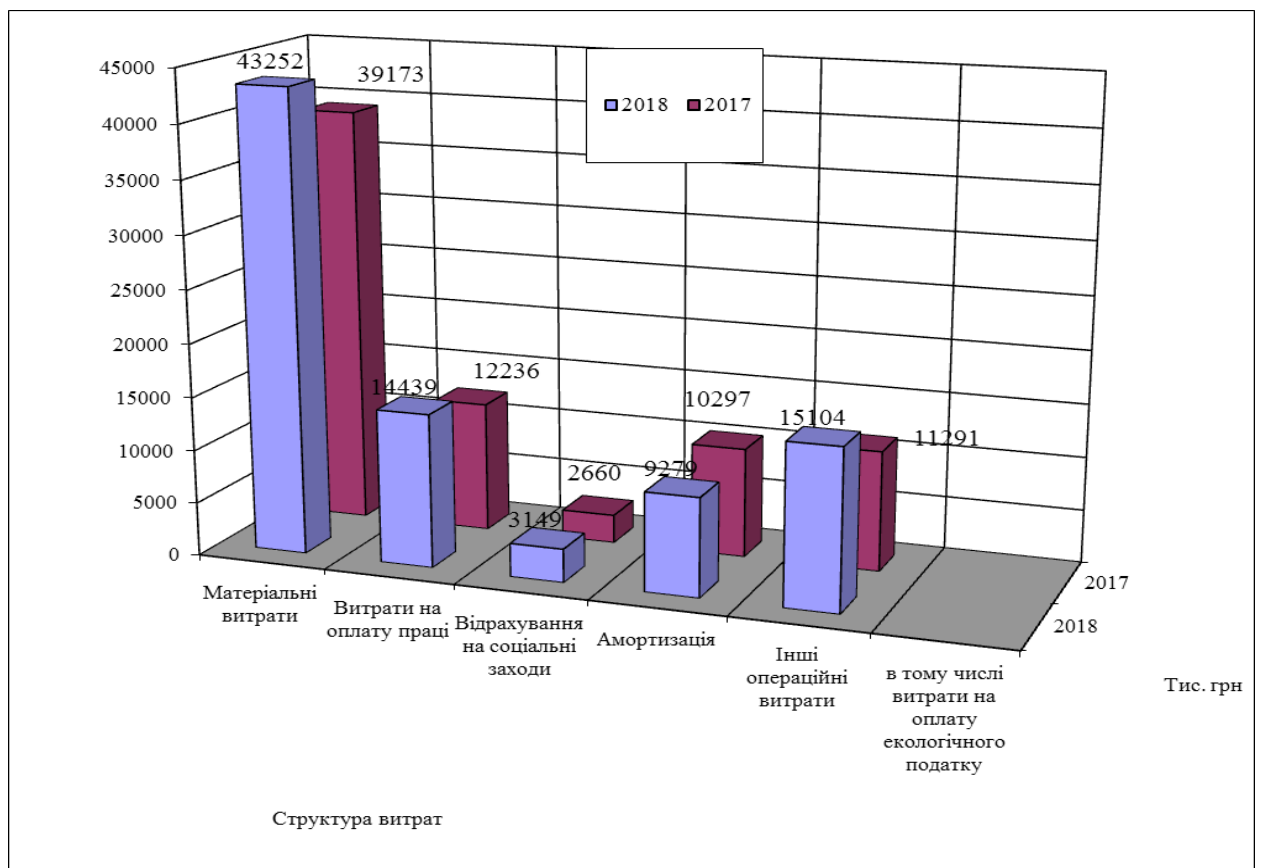

Рис. 2.2. Аналіз складу і структури витрат підприємства у 2017-2018 рр.

Показники рентабельності за своєю природою представляють собою відносні характеристики фінансових результатів діяльності СВК «Прогрес» а

також ефективності діяльності досліджуваного підприємства.

Дані аналітичні показники характеризують рівень доходності підприємства із різних позицій, а також групуються у відповідності із інтересами учасників усього економічного процесу й ринкового обміну.

Показники рентабельності виступають важливими при проведенні характеристики наявних складових формування прибутку, а також доходів підприємства. В процесі здійснення аналізу виробництва показники рентабельності застосовуються у формі інструмента інвестиційної політики та ціноутворення. Ці характеристики більш повно, аніж прибуток, характеризують його кінцеві результати господарювання, оскільки їхня величина демонструє співвідношення між наявними на підприємстві і використаними ресурсами.

Аналіз рентабельності підприємства нами представлено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз рентабельності підприємства

№ п/п	Показник	2017	2018	Відхилення, +/-
1	Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності	22,01	18,78	-3,22
2	Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	22,01	18,78	-3,22
3	Рентабельність виробничих фондів	35,15	30,47	-4,68
4	Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	25,90	22,82	-3,08
5	Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	26,83	24,51	-2,32
6	Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	27,44	26,50	-0,94
7	Період окупності капіталу	4,54	5,32	0,78
8	Період окупності власного капіталу	4,46	5,19	0,72

Варто відмітити, що рівень рентабельності сільськогосподарського виробничого кооперативу є досить високим, як і в цілому його фінансовий стан.

2.2. Аналіз стану кредиторської заборгованості на підприємстві та його використання в системі управління

В системі господарської діяльності підприємства важливим є забезпеченість його оборотними та необоротними активами. Проте, стан кредиторської заборгованості є досить важливим показником, оскільки засвідчує величину джерела залучення активів у оборот підприємства. Варто зазначити, що кредиторська заборгованість представлена у пасиві балансу у розділі «Поточні зобов'язання».

Кредиторська заборгованість на підприємстві виникає у зв'язку із тим, що у процесі діяльності підприємства проводять розрахунки із юридичними а також фізичними особами і не завжди це співпадає із відчуженням майна чи із виконанням певних робіт або наданням послуг. Така ситуація призводить до виникнення на підприємстві певних сум зобов'язань перед постачальниками й іншими контрагентами господарських відносин.

Варто зазначити, що кредиторська заборгованість, яка при цьому виникає, виступає різновидом комерційного кредиту, що є важливим фактором для стабілізації фінансового стану підприємства.

І погляду структури кредиторської заборгованості слід зазначити, що поточна кредиторська заборгованість складається із:

- заборгованості постачальникам за одержані від них товарно-матеріальні цінності,
- заборгованості перед бюджетом за податковими платежами,
- заборгованості з оплати праці
- заборгованості за страхуванням,
- авансів покупців у рахунок майбутніх відвантажень,
- та ін.

Нами структуру поточної кредиторської заборгованості підприємства згрупувано та представлено схематично на рисунку 2.2.

Проте, варто пам'ятати, що кредиторську заборгованість у залежності від умов виникнення поділяють на:

- допустиму,
- невинуватену.

Рис. 2.2. Структура поточної кредиторської заборгованості підприємства
Джерело: Сформовано автором на основі даних балансу підприємства

Нами проведено аналітичну оцінку стану та структури поточної кредиторської заборгованості в динаміці за 2017-2018 рр. На підприємстві у 2017 році загальна величина поточних зобов'язань становила 1870 тис. грн., тоді як у 2018 році їх величина зросла до рівня 3347 тис. грн., що на 178,98 тис. грн. більше при порівнянні із даними базового періоду.

У структурі поточної кредиторської заборгованості підприємства за аналізований період займають значну частку заборгованість за товари,

роботи та послуги у розмірі 294 тис грн. у 2017 році що становить 15,72 % від загальної вартості зобов'язань підприємства. Величина даного показника у 2018 році зменшилась на 84,35 тис. грн. та становила 248 тис. грн., що у відносному вираженні до загальності вартості зобов'язань становить 7,74 %.

Таблиця 2.6

Аналіз стану та структури поточної кредиторської заборгованості, тис. грн. 2017-2018 рр.

Склад і структура кредиторської заборгованості	Минулий рік		Звітний рік		Звітний рік, у % до минулого року
	Сума, тис. грн.	% до підсумку	Сума, тис. грн.	% до підсумку	
Поточна кредиторська заборгованість за:	-	-	-	-	-
за довгостроковими зобов'язаннями	-	-	-	-	-
за товари, роботи, послуги	294	15,72	248	7,41	84,35
за розрахунками з бюджетом	228	12,19	342	10,22	150,00
у тому числі з податку на прибуток	-	-	-	-	-
розрахунки зі страхування	-	-	-	-	-
розрахунки з оплати праці	263	14,06	341	10,19	129,66
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	-	-	272	8,13	-
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	859	45,94	872	26,05	101,51
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	-	-	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	-	-	-	-	-
Поточні забезпечення	61	3,26	927	27,70	1519,67
Доходи майбутніх періодів	145	7,75	145	4,33	100,00
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	-	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	-	-	150	4,48	-
Частка кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях	X	87,91	X	62,00	-
Всього поточних зобов'язань	1870	100,00	3347	100,00	178,98

Суми кредиторської заборгованості по розрахунках з бюджетом у 2017 році становила 12,19% від усієї суми зобов'язань, що склало 228 тис. грн., проте, у 2018 році сума розрахунків з бюджетом знизилась до 10,22 %, що у грошовому вираженні становить 342 тис. грн.. Тобто при загальному збільшенні у гривневому еквіваленті даного виду кредиторської

заборгованості на 114 тис. грн. більше, проте, відсоткове її вираження у загальній структурі зобов'язань знизилось на майже на 2%.

Аналогічна ситуація і із кредиторською заборгованістю по розрахунках з оплати праці. Якщо у 2017 році її величина склала 263 тис грн., що у відсотковому вираженні становило 14,6 % величини поточних зобов'язань підприємства, то у 2018 році – даний показник у гривневому вираженні збільшився на 78 тис. грн. і склав 341 тис. грн., що у відсотковому вираженні становило 10,19% (Рис. 2.3).

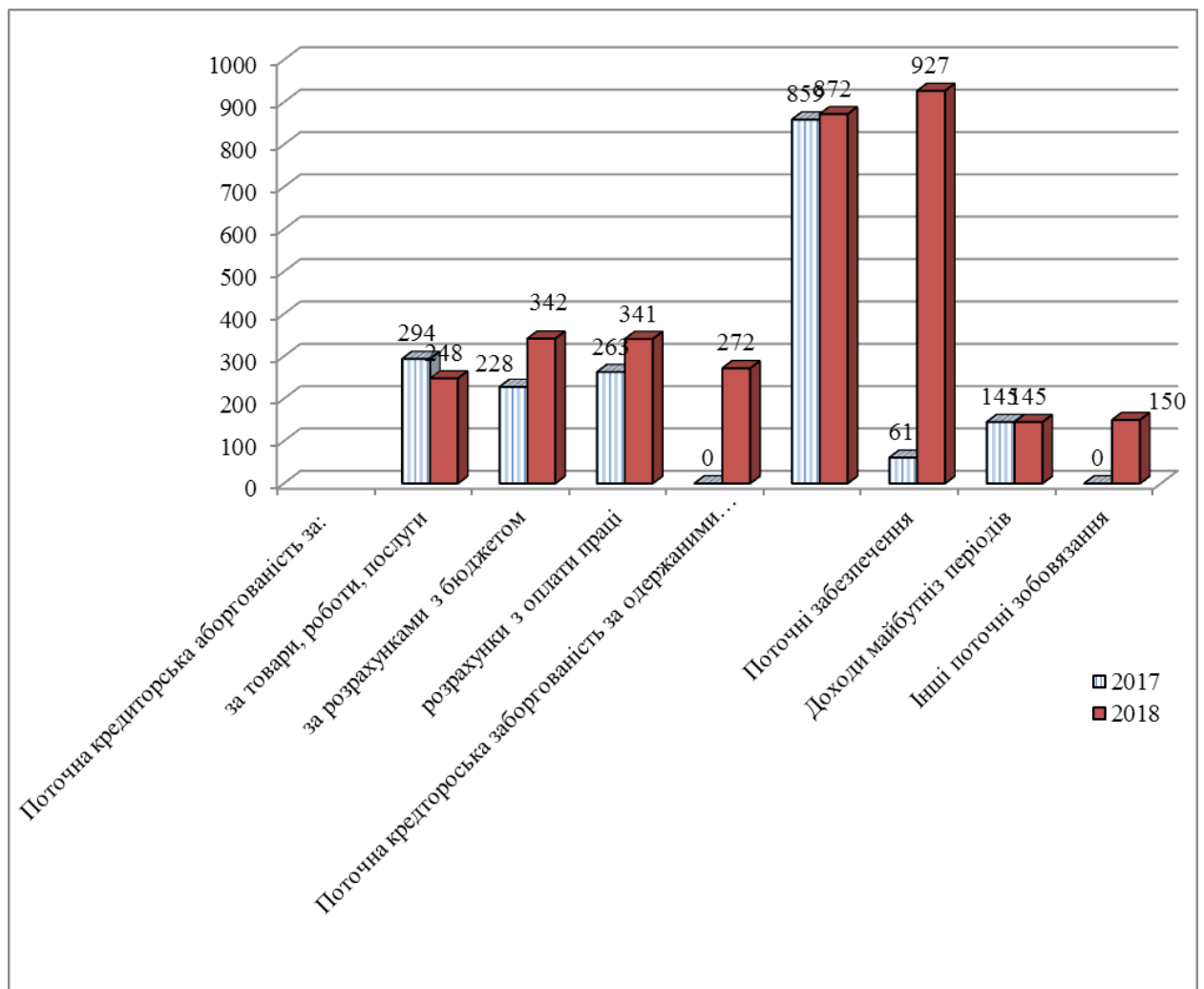

Рис. 2.3. Стан кредиторської заборгованості на підприємстві за видами заборгованості

Джерело: Сформовано на основі даних фінансової звітності підприємства

На підприємстві у 2018 році серед структурних елементів поточної кредиторської заборгованості з'явилась така як поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами в розмірі 272 тис. грн.

Аналізуючи стан кредиторської заборгованість у структурі пасивів підприємства варто відмітити, що у складі джерел утворення господарських засобів поточні зобов'язання складають 1870 тис грн. (що становить 1,7 % від загальної валюти балансу підприємства) у 2017 році та 3347 тис. грн. (що становить 2,6% від загального підсумку валюти балансу у 2018 році.

Отже, кредиторська заборгованість виступає одним із важливих джерел залучення сум активів у оборот підприємства. В такій ситуації кредиторська заборгованість слугує різновидом так званого комерційного кредиту, що виступає головним фактором для стабілізації фінансового стану підприємства.

При цьому, сума отриманої на підприємстві поточної кредиторської заборгованості включає у себе:

- суми заборгованості, яка виникає перед постачальникам за отримані товарно-матеріальні цінності від них,
- заборгованості що виникли перед бюджетом за податковими платежами,
- заборгованості із оплати праці та страхування,
- сум авансів покупців в рахунок майбутніх відвантажень,
- інші види заборгованості.

Підприємства є зобов'язаними вчасно проводити розрахунки за своїми зобов'язаннями.

За здійснені несвоєчасно розрахунки із підприємствами вони повинні сплачувати штрафні санкції та неустойки.

Проте, діюча практика діяльності підприємств свідчить про те, що можливість уникати майнової відповідальності по невиконанню власних договірних зобов'язань робить можливою ситуацію ухилення від проведення взаєморозрахунків із партнерами.

Несвоєчасність проведення платежів може викликати фінансові ускладнення в підприємств – кредиторів та негативно впливати на їх господарську діяльність, і в кінцевому підсумку, також на економіку всієї

країни.

Систему менеджменту підприємства цікавитиме насамперед інформація відносно:

- величини, динаміки, та складу й структури його заборгованості;
- якості заборгованості;
- причин, що зумовили виникнення й існування (або непогашення) заборгованості;
- частоти виникнення і погашення заборгованості;
- впливу заборгованості на величину фінансового стану підприємства;
- доцільності вкладання наявних коштів в заборгованість підприємства;
- тощо.

За дослідженнями Власова І. О. слідує, що кожен із вищезазначених інформаційних запитів системи менеджменту може задоволеним бути при допомозі застосування відповідних методичних інструментів проведення аналізу стану кредиторської заборгованості (табл. 2.7) [8].

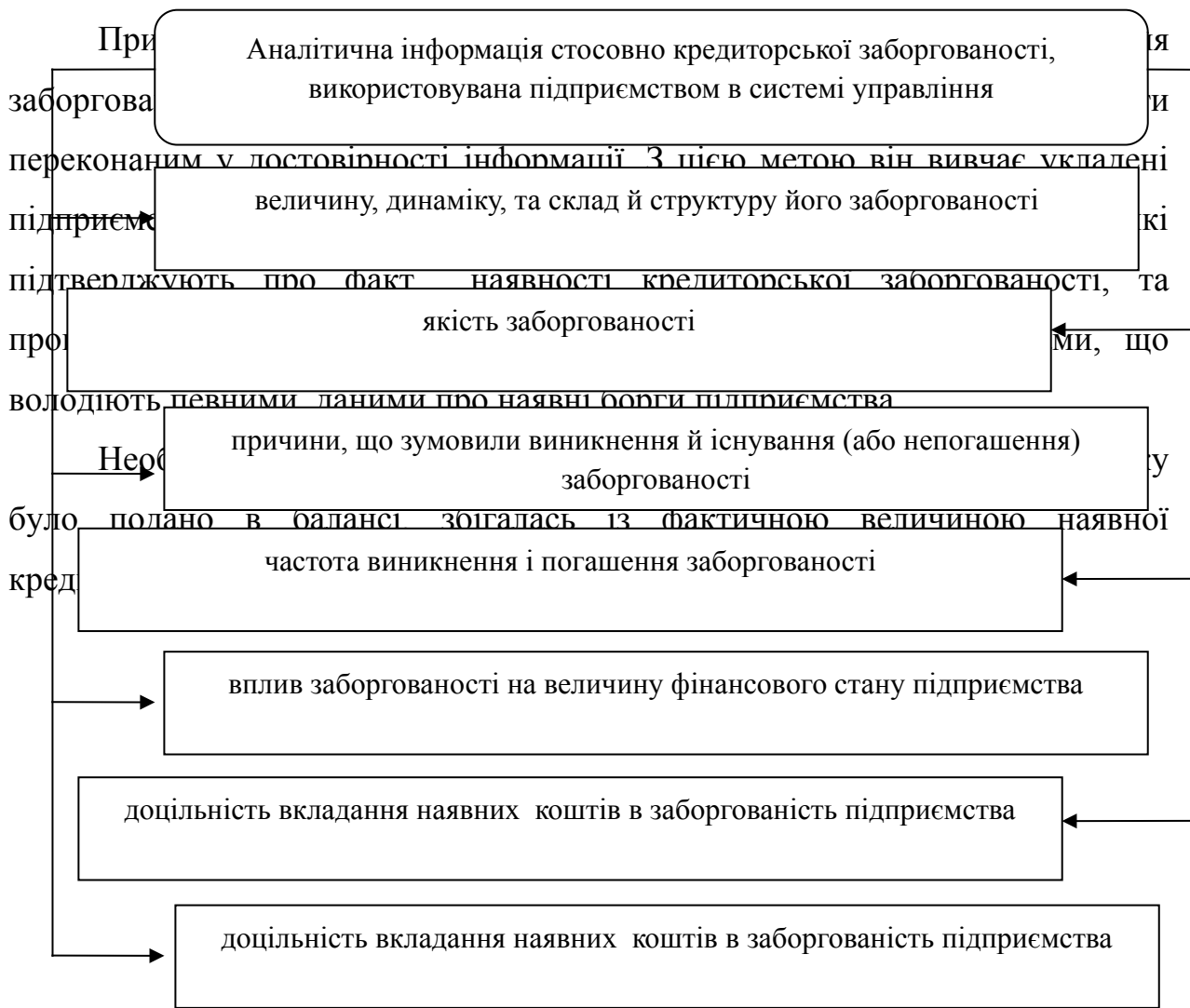

Рис. 2.4. Аналітична інформація стосовно кредиторської заборгованості, використовувана підприємством в системі управління

Джерело: Сформовано автором на основі [9]

Ми вважаємо, що основними завданнями управління на підприємстві кредиторською заборгованістю є прискорення платежів як зі сторони клієнтів підприємства, так і зниженні величини «сумнівних» боргів (тобто, таких боргів, по яким виплати сумнівні чи уже точно не поступлять), в процесі проведення ефективної політики продажів, недопущення необґрунтованого росту величини кредиторської заборгованості, особливо, яка є не виплаченою у строк, так як це призводить до обкладання підприємства штрафними санкціями, наростанням пені, розірванням договірних відносин, загрозою забезпечення безперервності постачань товарно-матеріальних цінностей та ін.

Таблиця 2.7

Аналітично–методичні інструменти в системі інформаційного

Рис. 2.5. Класифікаційна характеристика кредиторської заборгованості підприємства в залежності від умов виникнення

Джерело: Сформовано автором на основі [6]

Така заборгованість виступає часто наслідком скрутного фінансового стану, тоді, коли відсутні кошти для здійснення платежів.

Невиправдана кредиторська заборгованість може виникати також і в зв'язку із:

- несвоєчасним оформленням та поданням розрахунково-платіжних документів,

- допущеними помилками у розрахунках.

Варто зазначити, що підприємства зобов'язані розраховуватися за своїми зобов'язаннями своєчасно.

За проведення розрахунків несвоєчасно вони повинні сплачувати штрафи та неустойки. Проте, практика засвідчує, що можливість уникати майнової відповідальності за факти невиконання власних договірних зобов'язань їм дає змогу ухилятися від взаєморозрахунків із партнерами.

Несвоєчасність здійснення платежів викликає певні фінансові ускладнення в підприємств-кредиторів, та негативно впливає на їхню господарську діяльність, а в підсумку, також і на економіку країни загалом.

В умовах кризового стану економіки частка кредиторської заборгованості у джерелах формування майна підприємств торгівлі суттєво зростає. Це призводить до збільшення їх фінансової залежності від кредиторів. Тому під час аналізу фінансового стану кредиторській заборгованості повинна приділятися належна увага.

Кредиторську заборгованість аналізують у такій послідовності, як і дебіторську. Її вивчають насамперед загалом, а також і за окремими видами й окремими кредиторами. Основуючись на даних балансу та показників аналітичного обліку розрахунків із кредиторами можуть бути виявлені зміни, які відбулись у обсязі та у складі наявної кредиторської заборгованості, реальність та характер боргів, а також і час й причини їх утворення.

Особливу увагу слід приділяти до простроченої кредиторської заборгованості. Для проведення оцінки наявних змін у обсязі та у структурі кредиторської заборгованості на основні даних IV-го розділу пасиву балансу формується аналітична таблиця яка є інформаційною базою для прийняття ефективних управлінських рішень.

2.3. Облікова політика підприємства

Оскільки кредиторська заборгованість є важливим інструментом залучення ресурсів підприємства та одночасно виступає зобов'язанням підприємства, то її складу, стану, структурі, а відповідно і механізму обліку

приділяється значна частина уваги. Головним документом, який на підприємстві характеризує конкретний підхід до системи організації обліку даної групи джерел утворення господарських засобів виступає Наказ про облікову політику.

Особливо у ситуації, коли особливості й тонкощі організації системи бухгалтерського обліку, на якому базується механізм використання підприємством податкових правил можливо трактувати неоднозначно та застосовувати різні методи обліку. Оскільки фінансовий результат підприємства, який слугує базою оподаткування прибутком підприємства визначається різницею між доходами та витратами, та підприємство здійснює корегування фінансового результату на податкові різниці, існує потреба у конкретизації методів облікового відображення сум витрат та корегування фінансового результату на їх допустиму величину у цілях податкового обліку підприємства. Так наприклад, важливим є питання на яку саме суму списаної у дохід безнадійної кредиторської заборгованості ми можемо зменшувати загальну суму доходу для здійснення розрахунку певної частки сільськогосподарського товаровиробника. В цій ситуації можуть бути наступні варіанти:

1. На будь-яку списану заборгованість, відносно якої кредитор не буде вимагати повернення, у тому числі і списану кредиторську заборгованість за кредитними угодами, які обліковують на рахунках 50 і 60;

2. Лише на суму тієї заборгованості, що сформувалась у процесі операційного циклу (тобто, попростіше кажучи у процесі отримання підприємством сировини, товарів чи послуг від постачальників), яку зазвичай обліковують на рахунку 63, 685, 377.

В наказі про облікову політику має бути зазначено механізм списання кредиторської заборгованості. Наприклад, відносно розрахунку сум, які списані за кредитними угодами, доцільно зазначити наступне:

1. зменшувати загальний дохід тільки на величину операційної списаної заборгованості, яка є на 100% операційною і проблем із її врахуванням у

звітності не виникає.

2. можливий наступний варіант:

- короткотермінові кредити, та відсотки за поточними рахунками і курсові різниці за короткотерміновими кредитами класифікують як операційну діяльність. Це є можливе професійне судження;

- застосовувати професійне судження більш впевнено можуть ті сільгосп підприємства, які перейшли на МСФЗ;

- ті, хто веде облік у форматі МСФЗ, взагалі можуть не зважати на Інструкцію № 291, отже, не брати до уваги буквальні висновки податківців, а застосовувати рекомендації «по духу»;

- в самому Розрахунку в коригуючому рядку відображати не тільки доходи операційної діяльності, а використовувати посилання і на неопераційні доходи – які відображаються на рахунку 744 в частині неопераційних курсових різниць;

- виходити із самої суті операції й коригувати загальні доходи, у тому числі і на списану кредиторську заборгованість по кредитній угоді, зафіксувавши конкретну класифікацію в наказі про облікову політику.

У цьому році 12 серпня 2019 року Міністерство фінансів України на своєму веб-сайті оприлюднило Проект наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку». Відповідно до даного документа покладено в основу здійснення корегування в наказі про облікову політику підходів з організації та ведення обліку за Національними П(С)БО у відповідність із нормами МСФЗ.

Відповідно до представлених змін запропоновано довгострокові заборгованості дисконтувати. На сьогодні за пунктом 12 П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 підприємства зобов'язані відображати довгострокову дебіторську заборгованість, на яку нараховують відсотки, за теперішньою вартістю. Аналогічно довгострокова кредиторська

заборгованість, на яку нараховують відсотки, має бути показана в балансі за теперішньою вартістю на підставі пункту 10 П(С)БО 11 «Зобов'язання», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20. Іншими словами названі заборгованості дисконтують, в результаті чого підприємство отримує у певних періодах оціночні доходи та витрати.

Мінфіном пропонуються зміни до П(С)БО 10 та до П(С)БО 11, за якими на дату балансу за теперішньою (дисконтованою) вартістю буде відображена будь-яка довгострокова дебіторська та/або кредиторська заборгованість. Тобто не залежно від того чи нараховують на неї відсотки.

Ув'язку з цим буде підкориговано Інструкцію про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджену наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291, за яким на рахунках класу 5, зокрема, обліковуватимуть заборгованість підприємства щодо зобов'язань із залученням позикових коштів (крім кредитів банків). Зараз там йдеться про заборгованість підприємства щодо зобов'язань із залученням лише відсоткових позикових коштів (крім кредитів банків).

В цілому, у Наказі про облікову політику підприємства відображається основна інформація про застосовувані методики обліку на підприємстві, в тому числі і інформації про специфічні аспекти облікового відображення кредиторської заборгованості.

Обрання на підприємстві облікових політик проводиться у відповідності із вимогами МСФЗ. Виходячи із самого визначення облікової політики, вона виступає основоположним набором певних принципів й правил обліку наявних на підприємстві активів та зобов'язань, а також доходів і витрат.

2.4. Основні підходи до обліку та аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві

Уся господарська діяльність господарюючих суб'єктів є пов'язаною із використанням грошових коштів, та інших ресурсів які перебувають у

безперервному кругообігу.

У структурі джерел формування коштів підприємства вагому питому частку займають суми позикових коштів, а саме - це суми кредиторської заборгованості.

Попри це одним із найбільш складних та суперечливих питань у системі бухгалтерського обліку виступає облік кредиторської заборгованості, так як це пов'язано із існуванням проблеми можливих неплатежів.

Кредиторська заборгованість на підприємстві має значний вплив на величину фінансових результатів підприємства і на усю господарську діяльність в цілому.

З метою підвищення економічної ефективності та поліпшення фінансових результатів усіх видів діяльності і для забезпечення достатнього рівня платоспроможності підприємствам потрібно сприяти прискоренню кругообігу оборотного капіталу.

В цілях ефективно використовувати позикових коштів підприємства потрібно навчитись правильно управляти даною групою джерел утворення господарських засобів.

За умов економічної нестабільності надзвичайно важливим має значення, у процесі забезпечення ефективності функціонування підприємств, механізм раціональної організації здійснення розрахункових операцій.

Прискорення рівня оборотності грошових коштів виступає один із важливих методів поліпшення фінансового стану виробничих суб'єктів господарювання. При провадженні діяльності за ринкових умов необхідно привести в дію фактори, які мають безпосередній вплив на рівень ефективності управління.

Для забезпечення на підприємстві значного рівня ефективності важливим є організувати систему управління розмірами кредиторської заборгованості.

Низький рівень забезпеченості підприємства власними оборотними коштами часто зумовлений виникненням недоліків у системі організації

обліку і недостатньому рівні аналізу кредиторської заборгованості.

Окрім того, провівши аналіз статистичної оцінки діяльності підприємств відмічено, що така заборгованість часто характеризується достатньо високим рівнем питомої частки простроченої заборгованості.

Варто зазначити, що особливе місце у загальній структурі кредиторської заборгованості займають суми розрахунків із постачальниками та підрядниками.

Доцільно наголосити, що наявність простроченої заборгованості на підприємстві може викликати погіршення іміджу підприємства.

Кредиторська заборгованість на підприємстві надає значну можливість використовувати тимчасово запозичені кошти, проте це зменшує показники рівня платоспроможності та ліквідності.

На підприємстві організація ефективної системи управління кредиторською заборгованістю надає можливість усувати негативні наслідки її наявності.

З метою забезпечення нормального функціонування усіх ланок господарства потрібно мати достовірну інформацію стосовно фінансового стану підприємства, в тому числі і про кредиторську заборгованість.

Із врахуванням того, що історія розвитку поняття кредиторської заборгованості є досить давньою, тому у сучасній науковій літературі не існує єдиної думки стосовно трактування даного поняття.

Наприклад Бутинець Ф.Ф. стверджує, що кредиторська заборгованість, виступає формою розрахунку за товари та послуги, що придбаються в ході операцій які відбуваються у підприємства, які періодично повторюються та використовуються в процесі виробництва або для перепродажу [5]. Окремими науковцями визначається кредиторська заборгованість як сума грошових коштів, що тимчасово підпорядковані підприємству, проте вони підлягають поверненню тим кредиторам, у яких вони були позиченими та яким вони не були виплачені підприємством.

Кредиторська заборгованість як правова категорія являє собою особливу

частину майна підприємства, що виступає предметом обов'язкових правовідносин, які існують між підприємством та між її кредиторами [97]. Незважаючи на той факт, що частина науковців визначають кредиторську заборгованість як суми грошових коштів, а інша частина науковців представляють її як певна частину майна. Також існує думка, що кредиторська заборгованість виступає формою розрахунків, але кредиторська заборгованість виступає невід'ємним етапом для повторювального кругообігу суми капіталу, що і призводить до проведення безперервних господарських операцій, що відбуваються на підприємстві. Тобто, це необхідна операція для проведення господарських операцій причиною яких є здійснення безперервних платежів та сум грошових надходжень.

Отже, тому потрібно розглядати суми кредиторської заборгованості як складову капіталу (Рис. 2.6).

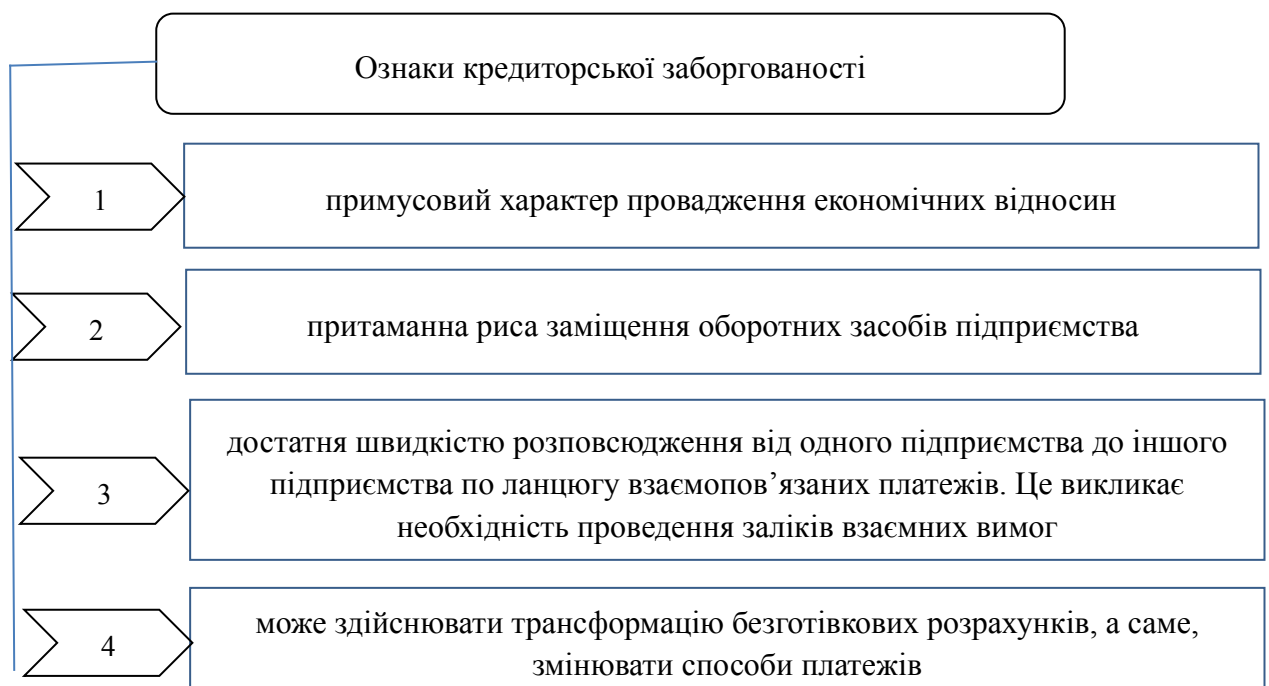

Рис. 2.6. Ознаки кредиторської заборгованості підприємства

Джерело: Сформовано автором на основі [97]

Важливо, що економічній сутності кредиторської заборгованості підприємства притаманні такі ознаки:

- примусовий характер провадження економічних відносин;
- притаманна риса заміщення оборотних засобів підприємства;

- достатня швидкістю розповсюдження від одного підприємства до іншого підприємства по ланцюгу взаємопов'язаних платежів. Це викликає необхідність проведення заліків взаємних вимог;

- може здійснювати трансформацію безготівкових розрахунків, а саме, змінювати способи платежів.

Проте, в цілях управління кредиторською заборгованістю найбільш доцільним є виділення таких видів заборгованості за розрахунками, які нами згруповано та представлено на рисунку 2.6.

Важливим моментом в організації обліку розрахунків із постачальниками й підрядчиками виступає класифікація наявної кредиторської заборгованості

У працях науковців доведено, що кредиторській заборгованості притаманними є різні класифікаційні характеристики

Відповідно до вимог П(С)БО 11 «Зобов'язання» [79] визначено сучасні методологічні основи формування й обліку інформації про:

- наявну кредиторську заборгованість,
- вимоги стосовно її розкриття у формах фінансової звітності,
- загальну класифікацію зобов'язань, яка виступає характерною для

різних підприємств.

Найпоширенішою ознакою класифікації боргів підприємства є термін погашення, що виступає також важливо для управління заборгованістю. За цим критерієм кредиторську заборгованість перед постачальниками і підрядниками класифікують:

- з терміном погашення до трьох місяців;
- з терміном погашення від трьох до шести місяців;
- з терміном погашення більше шести місяців (Рис. 2.7)

Із покупцями по отриманих авансах передплатах

З виплати дивідендів

За іншими розрахунками

Рис. 2.7. Види кредиторської заборгованості

Джерело: Узагальнено автором на основі [33]

Методику класифікації кредиторської заборгованості підприємства за термінами погашення нами згруповано та представлено у вигляді схеми на

(Рис. 2.8).

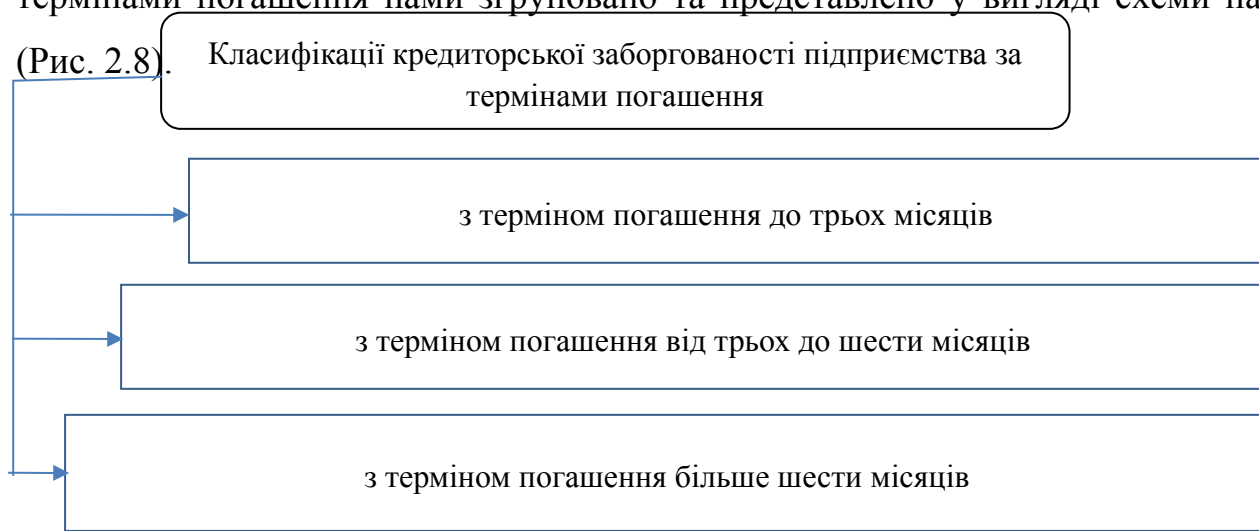

Рис. 2.8. Класифікації кредиторської заборгованості підприємства за термінами погашення

Джерело: Сформовано на основі [33]

Ряд науковців пропонують для облікового відображення із подальшим аналізом кредиторську заборгованість розподіляти за термінами оплати, при цьому, використовуючи наступну таблицю, використовуючи класифікаційну ознаку як виконання умов погашення заборгованості (табл. 2.8.).

Зобов'язання підприємства за розрахунками із постачальниками і підрядниками являться для підприємства короткостроковими зобов'язання, які виникають в процесі постачання продукції або надання послуг.

Зобов'язання такого типу повинні погашатись у відповідності до вимог договорів про купівлю-продаж товарів, які укладаються із постачальниками або підрядниками.

В зазначених договорах повинен вказуватись:

- предмет договору,
- термін дії договору,
- ціна згідно предмета договору,
- відповідальність сторін,
- зобов'язання сторін,
- тощо.

Таблиця 2,8

Групування кредиторської заборгованості за термінами погашення та виконанням умов розрахунків

Вид	Кредиторська заборгованість
-----	-----------------------------

заборгованості	у т.ч. за термінами погашення, грн	з неї прострочена									
		Всього	До 3-х місяців	Від 3-х до 6-ти	Від 6-ти до 12-ти	Терміни прострочення			Сума, грн	Причини виникнення	Вжиті заходи
						До 3-х місяців	Від 3-х до 6-	Від 6-ти до			
Період											
Січень											
Лютий											
Березень											
Квітень											
І т.д.											

Розрахунки із постачальниками і підрядниками повинні здійснюватися:

- після процесу відвантаження товарно - матеріальних цінностей,
- після виконання робіт чи надання послуг,
- одночасно із виконанням робіт, наданням послуг за згодою підприємства чи по його дорученню,
- за передплатою.

Значне місце має вибір форм розрахунків із покупцями й замовниками. Вибір форми проведення розрахунків сприятиме покращенню взаємовідносин із покупцями а також сприятиме більш швидким темпам здійснення розрахунків за поставлену продукцію, або за виконані роботи чи надані підприємству послуги.

В цілях облікового відображення розрахунків із постачальниками й підрядниками за одержані матеріальні цінності (виконанні роботи та наданні послуги) використовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків передбачено

є використовувати три субрахунки за даним рахунком. Тому ми вважаємо за доцільне відкривати до даного рахунку окремі субрахунки третього порядку з метою відображення інформації по видах кредиторської заборгованості, а саме:

- 631.1 «Термін погашення до 3 місяців»,
- 631.2 «Термін погашення від 3 до 6 місяців»,
- 631.3. «Термін погашення від 6 до 12 місяців».

Досить значним елементом для управління кредиторською заборгованістю виступає проведення її аналізу, отже, керівництво підприємством має володіти оперативною та об'єктивною інформацією відносно стану кредиторської заборгованості, що формується у системі бухгалтерського обліку підприємства.

Здійснення аналізу кредиторської заборгованості підприємством повинно реалізуватись на основі використання фінансової звітності.

З метою побудови співвідношення динаміки розміру кредиторської заборгованості із зміною масштабів діяльності досліджуваного підприємства, в процесі розрахунку коефіцієнтів оборотності кредиторської заборгованості застосовуються показники фінансових результатів.

Процес управління кредиторською заборгованістю є базованим на специфічних принципах і методологічних засадах, що дозволяють підприємству виокремити елементи управління кредиторською заборгованістю, у окремий блок загальної системи управління.

Розробити модель управління кредиторською заборгованістю господарюючого суб'єкта можна сформувавши як сукупність:

- відокремлених фінансово - математичних методів, що слугують методологічним базисом в процесі управління,
- сукупність конкретних методик аналізу кредиторської заборгованості для прийняття управлінських рішень,
- сукупність технологій оцінки кредиторської заборгованості для прийняття управлінських рішень,

- сукупність способів аналізу кредиторської заборгованості для прийняття управлінських рішень,
- сукупність прийомів обґрунтування управлінських фінансових рішень [82].

Складові елементи моделі управління кредиторською заборгованістю нами згруповано та представлено на рисунку 2.9.

Рис. 2.9. Структурні елементи сучасної моделі управління кредиторською заборгованістю

Джерело: Узагальнено автором на основі [82]

Деякі дослідники вважають, що існуюча проблема неплатежів на підприємстві пов'язана із зростанням величини кредиторської заборгованості. Але, ми вважаємо, що між проблемою суми неплатежів і зростанням величини кредиторської заборгованості підприємств навпаки. існує зворотний зв'язок.

Варто відмітити, що достатній рівень скорочення попиту на наявну на підприємстві продукцію, втрата ринків збуту, втрата ринків сировини не були підсиленими своєчасними і ефективними діями нашого керівництва держави відносно структурної перебудови усієї економіки, та не забезпечили створення пільгових умов спрямованих на переорієнтацію виробництва на випуск достатнього рівня конкурентоспроможної продукції.

Крім того, обмежувальна грошово-кредитна політика нашої держави, спрямовувалась на подолання інфляції насамперед та на стабілізацію валютного курсу, але такі дії гальмують виконання господарюючими суб'єктами власних платіжних зобов'язань.

Тому, відповідальність за вирішення існуючої проблеми неплатежів покладено суто на підприємства не може бути. Також. На сьогодні спостерігається відсутність достатньо прозорої системи здійснення взаєморозрахунків між підприємствами, що передусім, повинна передбачати, фінансову і майнову відповідальність господарюючих суб'єктів за результатами їх діяльності.

Виходячи із цього, для забезпечення ефективної діяльності і розвитку підприємства необхідним є проведення контролю і своєчасного сприйняття виважених управлінських рішень, які мають бути основані на реальних даних підприємства.

Отже, важливими об'єктами у системі контролю й управління виступає кредиторська заборгованість. Механізмом, що забезпечує регулювання усіх господарських процесів, пов'язаних із даною категорією виступає кредитна політика підприємства.

Ефективна організована політика управління на підприємстві кредиторською заборгованістю дає можливість розширити ринки збуту товарів та залучати нові реалізатори продукції.

Для забезпечення нормального функціонування підприємство має бути забезпеченим достатньою кількістю обігового капіталу. Нестача на підприємстві обігового капіталу викликає необхідність у:

- пошуку додаткового фінансування,
- вишиковування додаткових елементів системи управління кредиторською заборгованістю;
- постійне проведення статистичного та динамічного аналізу формування і погашення кредиторської заборгованості;
- обґрунтування доцільності отримання відстрочки для оплати рахунків постачальників;
- визначення оптимального терміну такої відстрочки.
- опередження факту появи простроченої кредиторської заборгованості, при необхідності пролонгації наявної кредиторської заборгованості у відповідності із додатковими витратами на його забезпечення.
- зміна розміру обігового капіталу, що зумовлено зміною таких складників як:
  - ✓ величини запасів,
  - ✓ кредиторської заборгованості.

Управління кожним із таких складників вимагає створення ефективної політики. Підприємства найчастіше надають перевагу для здійснення попередньої оплати чи оплати по факту доставки, оскільки у цьому разі у підприємства не виникає ризику появи неповернення грошових коштів за надані послуги, або за реалізовану продукцію. Разом із цим, посилення конкуренції за можливі канали розповсюдження товарів, робіт та послуг між виробниками, що працюють у одному ринковому сегменті, також диктує свої вимоги.

Процес відвантаження продукції із відтермінуванням здійснення платежу є однією із основних умов в процесі підписання договорів на процес продажу продукції.

Збільшення а також зменшення суми кредиторської заборгованості можуть викликати негативні наслідки показників фінансового стану підприємства.

Тому, аналізуючи дані про фактичний стан кредиторської

заборгованості, потрібно вивчити причини спрямовані на виникнення кожного із видів заборгованості, виходячи із конкретної на підприємстві виробничої ситуації.

Внаслідок проведеного нами дослідження ми можемо стверджувати той факт, що сума кредиторської заборгованість виступає важливим складником складного механізму господарюючого суб'єкта. Отже, процесу визначення і вивчення даної категорії слід приділяти достатньо важливу увагу, оскільки від прийнятих на сьогодні рішень буде залежати стан і перспективи розвитку підприємства у майбутньому.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та сучасні механізми методи управління нею

Дефіцит грошових коштів у економіці і високий рівень неплатоспроможності багатьох підприємств визначили досить значимість питання роботи із кредиторами важливим та актуальним в умовах сучасності.

Вивчаючи стан сучасної платіжної політики виявлено, що існує безліч недоліків у її формуванні на рівні підприємства, але, найбільш суттєвим виступає наявність простроченої кредиторської заборгованості, в тому числі і перед постачальниками і підрядниками.

Несвоечасність погашення даного виду заборгованості викликає оплату штрафів, які мають негативний вплив на фінансовий стан підприємства. Окрім того, затримування їх платежами постачальникам створює підприємству вигляд ненадійного партнера. Тому, в обліковому процесі значну увагу необхідно приділяти тому, щоб відстежувати факти виникнення і своєчасного погашення кредиторської заборгованості. На підприємстві головними джерелами погашення кредиторської заборгованості виступає виручка від реалізації, тому і для підприємства необхідно використовувати сучасні ефективні методи управління наявною кредиторською заборгованістю. Управління кредиторською заборгованістю здійснюється з метою забезпечення, щоб надходження на підприємство грошових сум від дебіторів передували у часі до терміну погашення всіх видів заборгованості.

Господарська діяльність господарюючих суб'єктів пов'язана ьз використанням коштів, які перебувають в безперервному русі. До складу джерел коштів підприємства входять також суми позикових коштів, а саме суми кредиторської заборгованості.

На фінансові результати діяльності підприємства і на господарську діяльність має великий вплив загалом саме кредиторська заборгованість. З метою підвищення величини фінансових результатів усіх видів діяльності й забезпечення високого рівня платоспроможності підприємствам слід прискорювати кругообіг оборотного капіталу, а з метою ефективного використання наявних на підприємстві коштів потрібно навчитись правильно управляти ними.

Суб'єкти господарювання зобов'язані вчасно розраховуватись за своїми зобов'язаннями. За факти несвоєчасних розрахунків вони повинні сплачувати штрафи та неустойки.

Проте, практика сьогодення свідчить, що можливість для уникнення майнової відповідальності по факту невиконання власних договірних зобов'язань їм дає змогу ухилятися від здійснення взаєморозрахунків із партнерами.

Несвоєчасність проведення платежів викликає на підприємств фінансові ускладнення в підприємств-кредиторів, та негативно впливає на результати їх господарської діяльності, у підсумку і на економіку країни в цілому [5].

Ми вважаємо, що найважливішим із позиції управління виступає розподіл заборгованості підприємства по термінах погашення.

Існує розподіл заборгованості на поточну і довгострокову (Рис. 3.1).

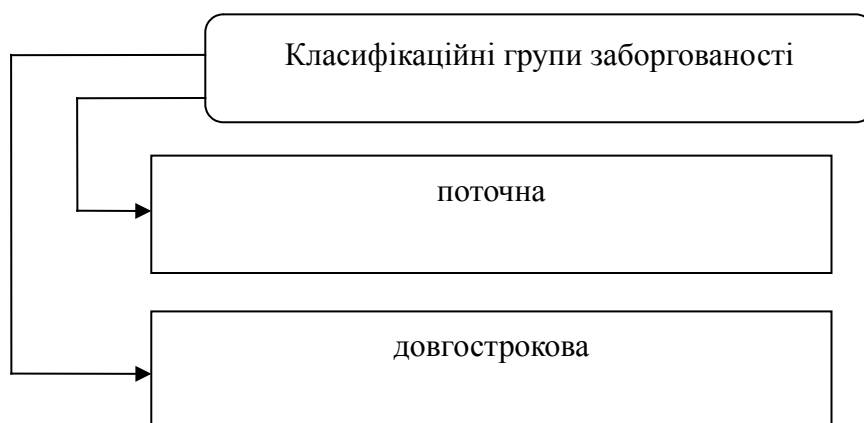

Рис. 3.1. Класифікаційні групи заборгованості

Джерело: Сформовано автором на основі [82]

Розподіл заборгованості на довготермінову та поточну потрібний для того, що проводити оцінку ліквідності і платоспроможності підприємства. Окрім того, проводять групування поточної заборгованості по термінах її виникнення, при цьому найчастіше виокремлюють наступні групи:

- до 30 днів,
- від 31 до 90 днів;
- від 91 до 180 днів,
- більше півроку.

Дане групування необхідно:

- як для проведення фінансового планування,
- для контролю,
- для своєчасного виявлення:
  - ✓ протермінованої заборгованості,
  - ✓ сумнівної заборгованості,
  - ✓ безнадійної заборгованості.

Саме тому з метою усунути факти виникнення простроченої кредиторської заборгованості, забезпечити систему ефективного контролю над забезпеченням своєчасного погашенням заборгованості підприємства перед його постачальниками (або підрядниками) ми пропонуємо також удосконалити систему аналітичного обліку розрахунків із ними, це полягає в запровадженні у системі обліку систему певного аналітичного документу, при допомозі із яким будуть відображатись усі операції, що запропоновано вести у розрізі кожного із постачальників чи підрядників.

Запропонований нами документ буде мати назву «Відомості розрахунків із постачальниками (підрядниками)».

Форма запропонованої відомості (реєстру) будується таким чином, щоб відобразити:

- усі операції, що були здійсненими підприємством з конкретним постачальником (або підрядником) впродовж року (наприклад, отримання товарно-матеріальних цінностей (або послуг) по конкретній поставці;

- отримання передплати за конкретну поставку;
- оплата заборгованості по раніше отриманій поставці, ін.).

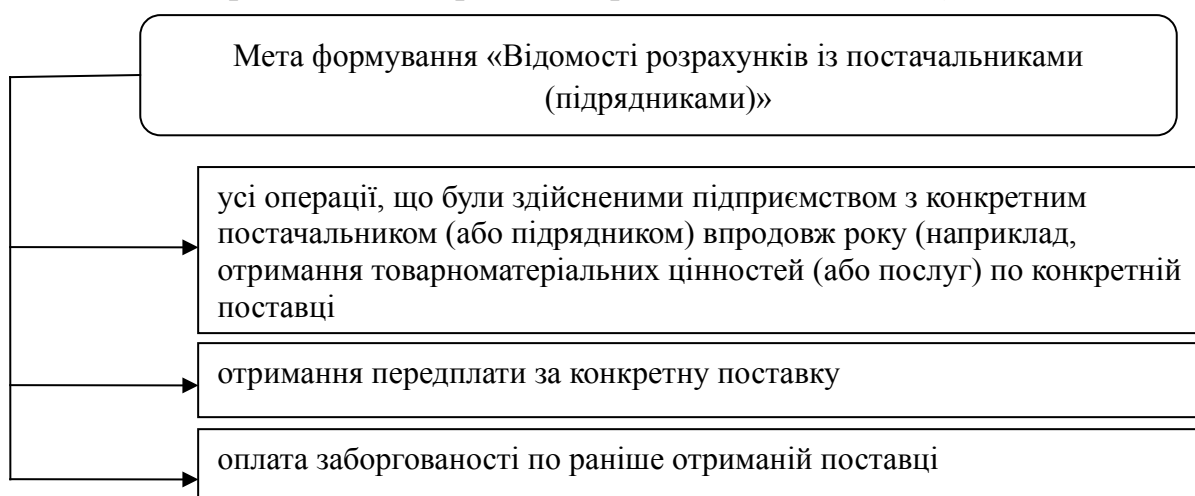

Рис. 3.2. Мета формування «Відомості розрахунків із постачальниками (підрядниками)»

Джерело: Узагальнено автором на основі [43]

Ведення такої відомості сприятиме спеціалісту, який відповідає за достовірність і своєчасність проведення розрахунків із постачальниками й підрядниками, щоденно правильно здійснювати планування платіжного балансу й проводити своєчасне погашення кредиторської заборгованості.

Відомість розрахунків із постачальниками (або підрядниками) повинна у собі містити інформацію про:

- конкретну поставку (ідентифіковано) товарно-матеріальних цінностей (або послуг);
- умови здійснення продажу товарно-матеріальних цінностей (або отримання послуг), а саме наявним повинен бути цивільно-правовий договір, відповідно до якого проводиться конкретна поставка, зазначеним його номер і дата укладання;
- передплата за поставку на підприємство товарно-матеріальних цінностей (отримання послуг);
- фактичну суму заборгованості за даною поставкою;
- суму заборгованості за попередніми поставками;

- дату і суму фактичного погашення наявної заборгованості по конкретній поставці;
- залишок суми несплаченої і інформація про наявність простроченої заборгованості конкретному постачальнику;
- інші умови відносно розрахунків із постачальниками (та підрядниками).

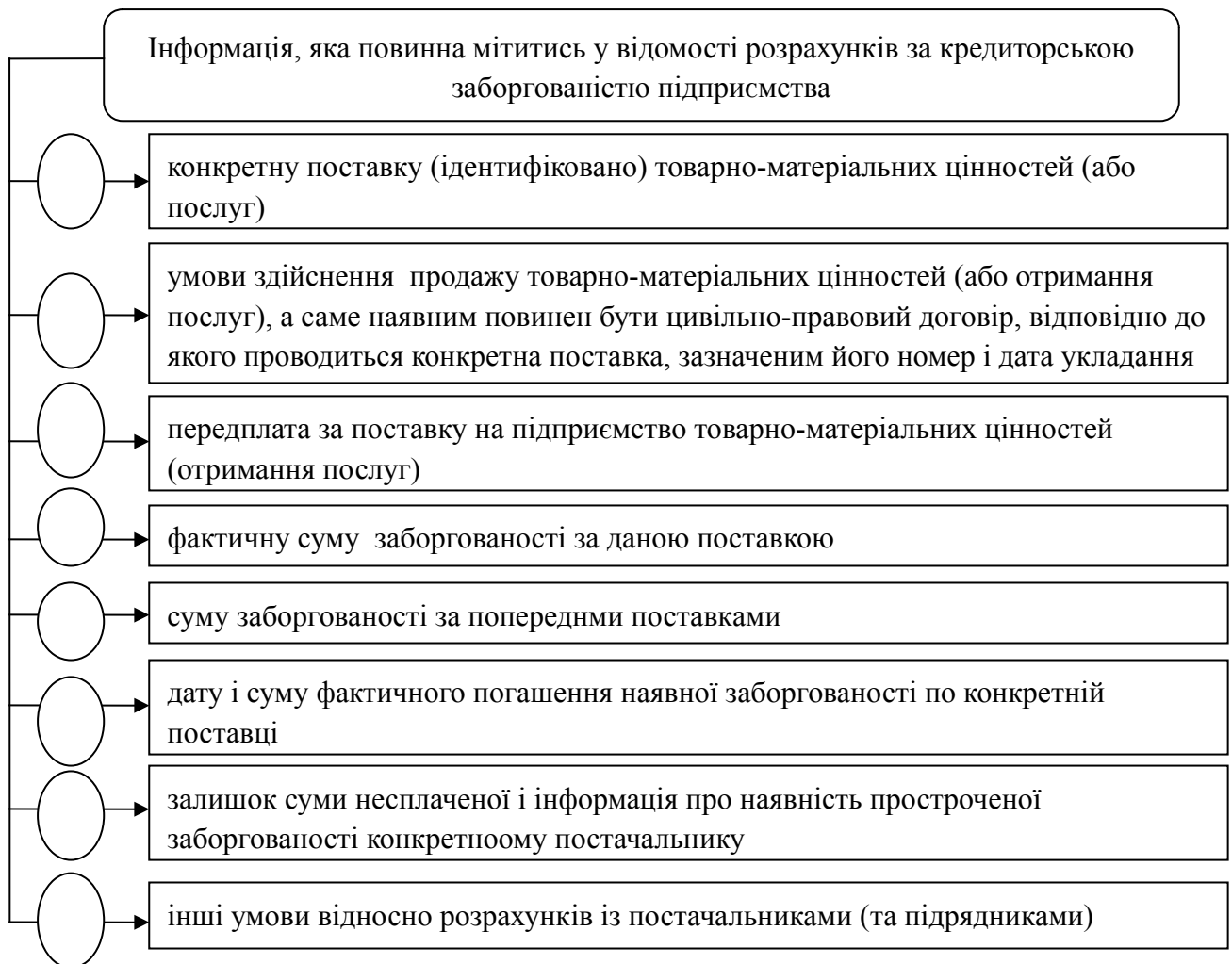

Рис. 3.3. Інформація, яка повинна міститись у відомості розрахунків за кредиторською заборгованістю підприємства

Джерело: Узагальнено автором на основі [43]

Представлена аналітична відомість проведення розрахунків із постачальниками й підрядниками повинна заповнюватись на базі наступних первинних документів, як:

- договір купівлі-продажу;

- платіжне доручення;
- акт приймання-передачі;
- накладна чи рахунок-фактура;
- авансовий звіт.

Відповідальність за ведення даної відомості і за прийняття рішень стосовно проведення розрахунків із постачальниками й підрядниками потрібно покласти на заступника головного бухгалтера або найняти бухгалтера окремого, який буде виключно контролювати і оформляти даний документ.

Розроблений такий аналітичний документ слід вести впродовж року, після чого його закривають і передають у архів, де строк його зберігання становить три роки.

Залишки за даним документом переносяться у новостворений документ наступного звітного періоду.

Відповідальним про надання інформації стосовно отримання від постачальників (або підрядників) товарно-матеріальних цінностей (або послуг) для заповнення вищевказаної даної аналітичної відомості виступає бухгалтер-матеріаліст.

З метою своєчасного надання первинної документації стосовно отримання від постачальників (або підрядників) товарно-матеріальних цінностей (чи отримання послуг), можливо розробити ще допоміжний документ, у якому буде міститись відповідна інформація, на зразок:

- «Журнал надходження товарно-матеріальних цінностей (послуг) від постачальників (підрядників)».

Цей документ - «Журнал надходження товарно-матеріальних цінностей та послуг від постачальників (підрядників)» більш оптимально буде вести в хронологічному порядку окремо на кожну дату постачання.

Він буде містити інформацію стосовно:

- дати поставки;
- документу поставки;

- коду постачальника;
- суми поставки,
- умови продажу.

Оформлений відповідно із вимогами журнал бухгалтер-матеріаліст буде передавати для обробки спеціалісту, і не пізніше за наступний день, коли такий журнал було створено, спеціалісту, що, у свою чергу, заповнює «Відомість розрахунків із постачальниками (підрядниками)».

Після здійснення обробки журнали по календарних періодах підлягають зшиванню і передаються у архів, де будуть їх зберігати впродовж трьох років.

Введення даних аналітичних документів уможливить удосконалити систему обліку кредиторської заборгованості на підприємстві у спосіб забезпечення системи контролю та своєчасності розрахунків по кожній поставці товарно-матеріальних цінностей. Така система обліку кредиторської заборгованості сприятиме підвищенню рівня платіжної дисципліни підприємства.

Важливість впровадження системи управління кредиторською заборгованістю визначається значною часткою її у поточних пасивах підприємства. Тоді як це, впливає на динаміку аналітичних показників платоспроможності й ліквідності, що відіграють далеко не останню роль в формуванні репутації підприємства.

В цілях проведення повного контролю над станом кредиторської заборгованості підприємства слід вдосконалити систему аналітичного обліку заборгованості.

В системі обліку пропонується ввести окремі аналітичні рахунки до субрахунку 631 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», а саме:

- 631/11 «Заборгованість за товари з майбутньою оплатою»;
- 631/12 «Заборгованість за роботи та послуги з майбутньою оплатою»;
- 631/21 «Заборгованість за товари, відстрочена»;
- 631/22 «Заборгованість за роботи і послуги, відстрочена»;

- 631/31 «Прострочена заборгованість за товари»;
- 631/32 «Прострочена заборгованість за роботи та послуги»;
- 632/11 «Заборгованість за товари, роботи, послуги з іноземними постачальниками з майбутньою оплатою»;
- 632/21 «Заборгованість за товари, роботи, послуги з іноземними постачальниками, відстрочена»;
- 632/31 «Заборгованість за товари, роботи, послуги з іноземними постачальниками, прострочена».

Рис. 3.4. Елементи удосконалення аналітичної структури рахунка 631 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

Джерело: Сформовано автором на основі [43]

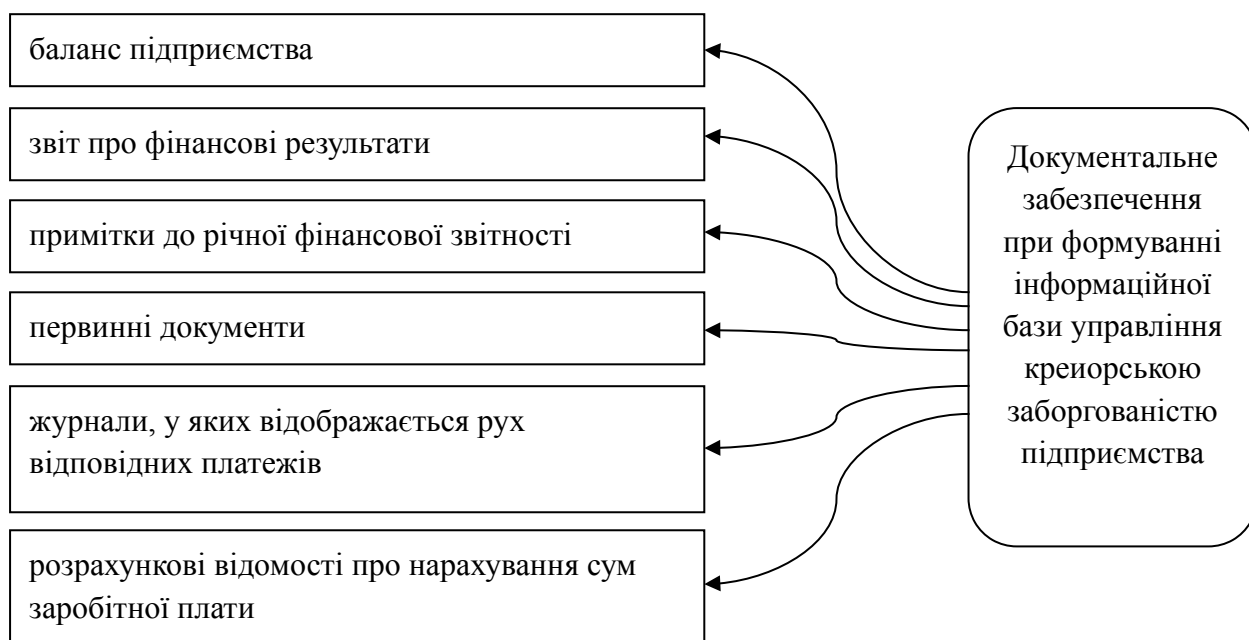
Саме при допомозі вищепредставлених рахунків можливо відстежувати кредиторську заборгованість та терміни її погашення.

Важливим елементом при управлінні кредиторською заборгованістю

виступає правильний і своєчасний аналіз її, отже, керівництво підприємства повинно володіти оперативною та об'єктивною інформацією відносно стану кредиторської заборгованості, що формується у системі бухгалтерського обліку.

Головними джерелами при формування даної інформації виступає:

- ✓ баланс підприємства,
- ✓ звіт про фінансові результати,
- ✓ примітки до річної фінансової звітності,
- ✓ первинні документи,
- ✓ журнали, у яких відображається рух відповідних платежів,
- ✓ розрахункові відомості про нарахування сум заробітної плати.

3.5. Документальне забезпечення при формуванні інформаційної бази управління креиорською заборгованістю підприємства

Джерело: Узагальнено автором на основі [43]

Елементом системи управління кредиторською заборгованістю є також і проведення аудиту кредиторської заборгованості. Результати даної форми контролю дадуть можливість:

- визначити всі саме відхилення у структурі заборгованості,

- розробити заходи щодо її регулювання, оскільки вона має негативний вплив на діяльність підприємства. Л

Тільки на основі об'єктивної і своєчасної інформації можливо буде прийняти обгрунтовані управлінські рішення стосовно подальшого планування й контролю заборгованості.

Важливою ділянкою для роботи бухгалтера виступає управління кредиторською заборгованістю, яке передбачає:

- обгрунтування можливості виникнення кредиторської заборгованості;
- оптимальне визначення політики надання кредиту різним групам постачальників і для різних видів продукції;
- обов'язковий контроль розрахунків з кредиторами за відстроченою чи простроченою заборгованістю і вивчення причин недотримання договірної дисципліни;
- своєчасне визначення прийомів прискорення обігу оборотних активів та зменшення суми безнадійних боргів;
- забезпечення умов продажів, які гарантують надходження грошових коштів;
- здійснення прогнозу надходжень грошових коштів від кредиторів.

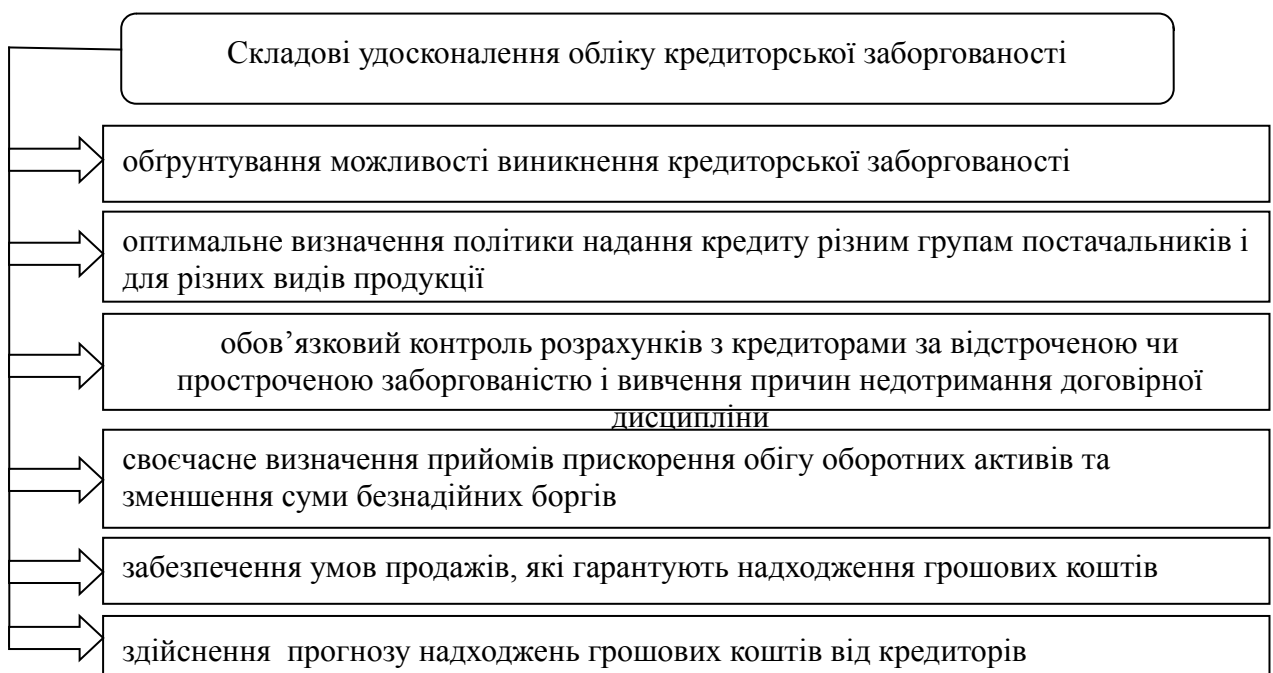

Рис. 3.6. Складові удосконалення обліку кредиторської заборгованості
Джерело: Сформовано автором на основі [44]

У випадку дотримання усіх цих заходів та коли буде підприємство приділяти належну увагу кредиторській заборгованості за товари, роботи і послуги, особливо поліпшенню і удосконаленню її обліку, то це буде мати позитивний вплив на діяльність підприємства в цілому.

Тому, ефективне управління кредиторською заборгованістю на підприємстві дасть змогу оптимізувати не лише фінансовий стан, але й забезпечить високі темпи виробництва й конкурентоспроможності.

Отже, кредиторська заборгованість виступає важливим елементом складного управлінського механізму підприємства. В результаті, визначенню і вивченню такої категорії слід приділяти знану увагу, оскільки від прийнятих рішень сьогодні залежать стан і перспективи розвитку підприємства завтра.

На підприємстві кредиторська заборгованість дає змогу тимчасово користуватись запозиченими коштами, проте, із іншого боку, це зменшує показники рівня платоспроможності та ліквідності.

Рівень ефективності управління кредиторською заборгованістю уможливорює усуненню негативних наслідків її наявності.

Таким чином, запропоноване вдосконалення дасть можливість об'єднати всю інформацію стосовно кредиторської заборгованості, та її зробити цілісною й дасть змогу користувачам, в тому числі й керівнику підприємства, отримати повну інформацію стосовно стану заборгованості перед кредиторами за отримані товари і послуги та також за надані роботи.

3.2. Методичні аспекти вдосконалення обліку розрахунків за кредиторською заборгованістю з постачальниками та підрядчиками на підприємстві

Для забезпечення прибуткового функціонування підприємства необхідно мати правдиву інформацію про його фінансовий стан, зокрема про кредиторську заборгованість. Кредиторська заборгованість як тимчасово залучені суб'єктом господарювання у власне користування грошові кошти,

які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі, виражають вартісну оцінку фінансових зобов'язань підприємства перед різними суб'єктами економічних відносин. Обсяг кредиторської заборгованості підприємства значною мірою залежить від якості та ефективності обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками, тобто вона є зобов'язаннями підприємства у розрахунках з постачальниками і підрядниками.

При здійсненні своєї господарської діяльності підприємства вступають в різні розрахункові відносини. Існує чимало суб'єктів господарювання, діяльність яких можлива тільки завдяки зобов'язанням за розрахунками з постачальниками і підрядниками – взаємним розрахункам підприємств за товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги. Вони є переважними, й саме від безперервності та контрольованості організації цих розрахунків залежить фінансовий стан підприємства, його платоспроможність і ліквідність (Рис. 3.7).

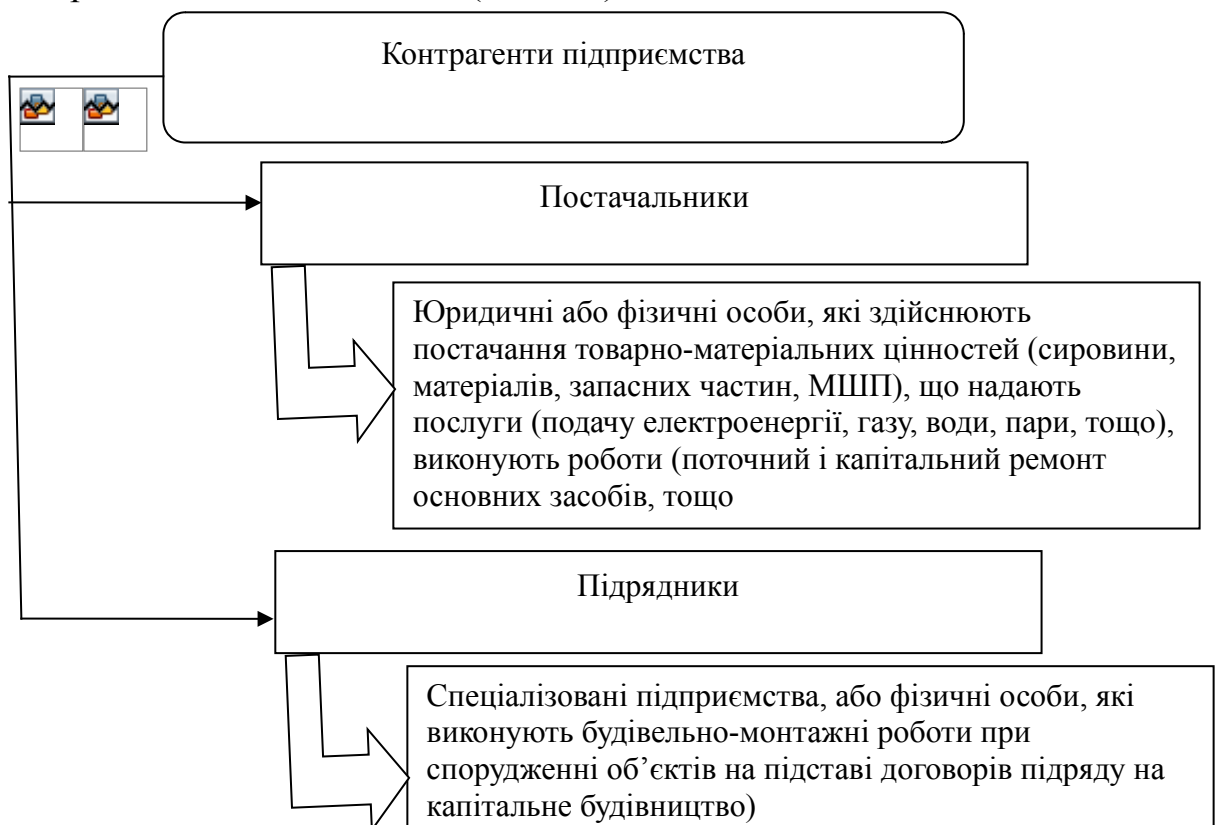

Рис. 3.7. Основні контрагенти підприємства при закупівлі предметів та засобів праці

Джерело: Сформовано автором на основі [1]

Співпраця з контрагентами є невід'ємною частиною функціонування будь-якого суб'єкта господарювання. Ними є всі особи, які укладають з підприємством договір про співпрацю. До них можуть відноситися підрядники, постачальники товарів та послуг, покупці, працівники підприємства тощо (Рис. 3.8.)

Ведення обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками, його правові засади регламентуються П(С)БО 11 «Зобов'язання» [6]. Згідно нього, в Балансі поточні зобов'язання відображаються за сумою погашення в розділі «Поточні зобов'язання», де зазначається фактично сплачена суб'єктом господарювання сума погашення. У Звіті про рух грошових коштів інформація про розрахунки з постачальниками і підрядниками наводиться у наступних рядках:

- Рядок 090 «Витрачання на оплату товарів (робіт, послуг)»;
- Рядок 3100 «Витрачання на оплату товарів (робіт, послуг)»;
- Рядок 3560 «Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань».

Для узагальнення інформації про розрахунки підприємства з постачальниками і підрядниками використовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», який призначений для обліку отриманих виробничих запасів, товарів, робіт та послуг, які регулярно надаються за умовою укладеного договору. Цей рахунок має три субрахунки (Рис. 3.13).

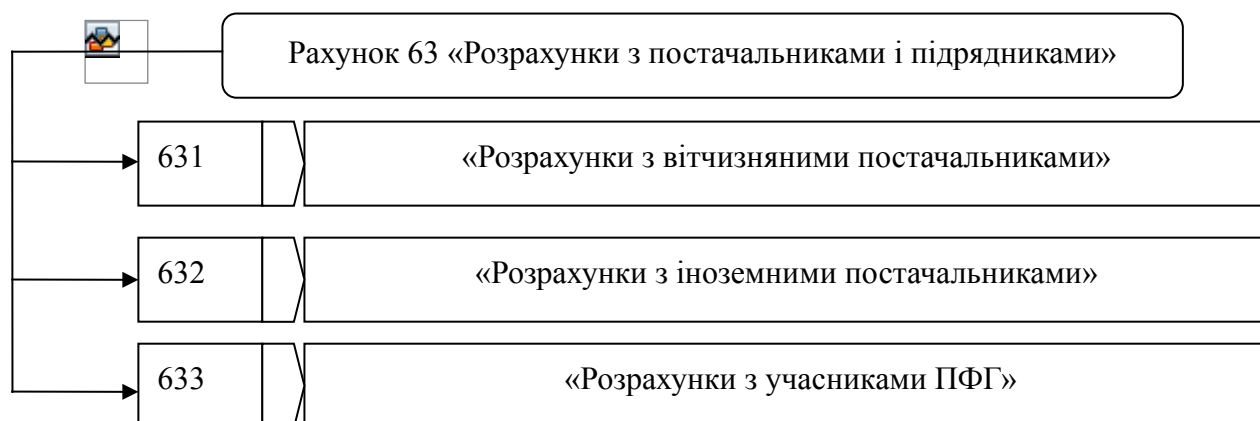

Рис. 3.8. Структура рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками»

Джерело: сформовано автором на основі [57]

Наведемо основні бухгалтерські проведення з обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками. Нами у таблиці 3.1 представлено порядок обліку здійснення розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками на умовах перерахування покупцем авансу (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Кореспонденція рахунків з обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками на умовах перерахування покупцем авансу

№ пп	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Перераховано аванс з поточного рахунку	371	311
2	В тому числі сума податкового кредиту з ПДВ	641	644
3	Отримано матеріали, напівфабрикати, товари тощо від постачальника (по вартості без ПДВ)	20, 22, 25, 28	631
4	Сума податкового кредиту з ПДВ	644	631
5	Зараховано сплачений аванс	631	371

В системі облікового відображення розрахунків із формування кредиторської заборгованості за отриманими товарами, роботами та послугами відображається на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». При оплаті попереднього авансу із розрахункового рахунку підприємства за товари, роботи і послуги які будуть отримані пізніше облік здійснюється на рахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами».

Оскільки нарахування кредиторської заборгованості відображається по кредиту рахунка, то при її погашенні ми дебетуємо рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» у кореспонденції із рахунком 371 «Розрахунки за виданими авансами».

У таблиці 3.7 нами представлено механізм облікового відображення операцій розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками на умовах попереднього отримання покупцем товарно-матеріальних цінностей.

При отриманні матеріалів, напівфабрикатів, товарів чи послуг від постачальника ми відображаємо у системі бухгалтерського обліку виникнення кредиторської заборгованості та накопичуємо інформацію

безпосередньо на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Кореспонденція рахунків з обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками на умовах попереднього отримання покупцем товарно-матеріальних цінностей

№ пп	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Отримано матеріали, напівфабрикати, товари тощо від постачальника (по вартості без ПДВ)	20, 22, 25, 28	631
2	Сума податкового кредиту з ПДВ	644	631
3	Перераховано постачальнику за товарно-матеріальні цінності	631	311

Кожне підприємство зустрічається із випадками, коли виникають транспортно-заготівельні витрати. В системі бухгалтерського обліку облікове відображення виникнення таких операцій із обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками по відображенню транспортно-заготівельних витрат нами узагальнено та представлено у таблиці 3.8.

Недосконалість системи бухгалтерського обліку на підприємстві розрахунків з постачальниками та підрядниками може виявитись причиною для виникнення значного обсягу наявних сум кредиторської заборгованості, що, у свою чергу, призвести може до погіршення показників фінансового стану підприємства.

Головною причиною такої ситуації може стати не лише недосконалість організації та ведення обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками, але і факти недбалості і шахрайства працівників підприємства.

Неефективне і недостовірне проведення розрахунків із контрагентами підприємства та, в результаті цього виникнення сум кредиторської заборгованості викликає порушення рівня ліквідності господарюючого суб'єкта.

При цьому, чим вищим є рівень поточної кредиторської заборгованості, тим буде нижчим рівень ліквідності підприємства.

Таблиця 3.8

Кореспонденція рахунків з обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками
по відображенню транспортно-заготівельних витрат (без ПДВ)

№ пп	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Вартість транспортно-заготівельних витрат (без ПДВ)	20, 28	631, 685, 661, 65
2	Сума податкового кредиту з ПДВ	644	631, 685
3	Оплата транспортно-заготівельних витрат	631, 685	311
4	Отримано від постачальника:		
	- Основні засоби	152	631
	- Інші необоротні матеріальні активи	153	631
	- Нематеріальні активи	154	631
	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ	641	631
5	Нараховано заборгованість за виконані роботи та послуги:		
	- По капітальному будівництву	151	631
	- По обслуговуванню і управлінню виробництвом	23, 91	631
	- По управлінню підприємством	92	631
	- По забезпеченню збуту продукції, товарів	93	631
	Сума податкового кредиту з ПДВ	641	631
6	Погашено заборгованість перед постачальником коштами, виданими підзвітним особам	631	372

У дослідженнях Г. В. Власюка [10] висвітлено пропозицію стосовно потреби удосконалення системи розрахунків із постачальниками і підрядниками підприємства шляхом введення позабалансового рахунку, на якому можемо в розрізі субрахунків відображати суми кредиторської заборгованості. Хазанюк А.М. та Харчук Ю.Ю. [95] підтримують нашу думку, в результаті чого запропоновано для удосконалення організації обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками у робочому плані рахунків підприємства застосовувати позабалансові рахунки, а саме відкрити рахунок 10 «Кредиторська заборгованість» та його субрахунки (Рис. 3.9).

При використанні в системі бухгалтерського обліку цих субрахунків полегшується уся робота бухгалтерів підприємств, оскільки скорочуються витрати часу на аналіз кожного із договорів і на вибір кредиторської заборгованості на рахунку.

Даний вид заборгованості буде зберігатись на позабалансових рахунках по кожному із договорів відокремлено. Дані рахунки допоможуть здійснити

стеження за наявною кредиторською заборгованістю, та контролювати терміни її оплати.

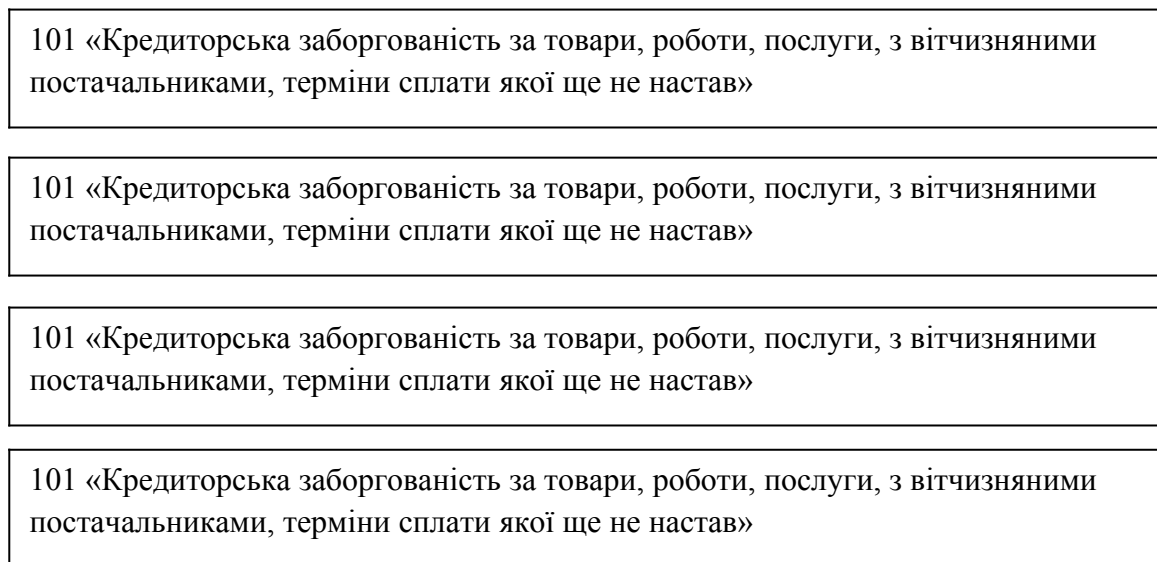

Рис. 3.9. Удосконалена схема субрахунку
10 «Кредиторська заборгованість»

Рис. 3.10. Схема аналітичних рахунків для облікового відображення розрахунків підприємства із постачальниками та підрядниками

Джерело: Сформовано автором на основі [30]

Отже, враховуючи думку науковців таких як Демченко Я.М., та Демченко й В. М. Прохорової, з метою підвищити управління та контролю за здійсненням обліку зобов'язань підприємства можна використовувати аналітичну таблицю обліку кредиторської заборгованості перед постачальниками і підрядниками (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Аналітична таблиця контролю та управління кредиторською

заборгованістю підприємства перед постачальниками і підрядниками

№пп	Постачальник	Кредиторська заборгованість підприємства перед постачальниками і підрядниками									
		Всього	у т.ч. за термінами погашення, грн			з неї простроченої					
			До 3-х місяців	Від 3 до 6 місяців	Від 6 до 12 міс.	Термін прострочення			Сума, грн	Причини виникнення	Вжиті заходи
						До 3-х місяців	Від 3 до 6	Від 6 до 12 міс.			
1											
2											
3											

Джерело: Узагальнено автором на основі [30.]

Формуючи на підприємстві таку аналітичну таблицю контролю та управління кредиторською заборгованістю підприємства перед постачальниками та підрядниками керівництво підприємства та система менеджменту в цілому матиме можливість розробляти алгоритми управлінських рішень на основі реальних даних про стан розрахунків підприємства за кредиторською заборгованістю.

В процесі удосконалення системи управління кредиторською заборгованістю такі науковці як Карбазіна І.В. [40] вбачають за необхідне на підприємстві формувати та вести Реєстр документів підприємства сум кредиторської заборгованості до сплати постачальникам, що відображає інформацію по кожному постачальникові про те, за що підприємство платить і які терміни здійснення оплати.

Нами представлено у таблиці 3.5 схематичне зображення запропонованого реєстру документів по сумах кредиторської заборгованості до сплати постачальникам (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Реєстр документів підприємства до сплати постачальникам

№пп	Постачальник	№ рахунку до оплати, дата	Термін сплати, дні	Сума оплати з ПДВ, грн	Сальдо з рахунком на кінець дня	Сальдо з рахунком накопичуваль	Дата оплати
	Назва ТМЦ	Сума рахунку, з ПДВ, грн..					

Джерело: Сформовано автором на основі [80]

Основною перевагою цього документа виступає те, що він відображає величину залишків на кінець дня по кожному із конкретному рахунку постачальника на кінець дня та на кінець місяця.

Також цей документ дозволяє підприємству контролювати суми кредиторської заборгованості у розрізі кожного із постачальників й уникати її прострочки і переходу у стан безнадійної.

Отже, таким чином, узагальнюючи вище зазначене, в цілях удосконалення системи обліку та аналізу розрахунків підприємства із постачальниками та підрядчикам особливу увагу потрібно звернути на певні аспекти. Так, при використанні запропонованих субрахунків позабалансового рахунку 10 «Кредиторська заборгованість» для підприємства стає можливим контролювати кредиторську заборгованість по конкретних договорах, слідкувати за термінами сплати (кредиторська заборгованість за якою термін сплати ще не настав і прострочена заборгованість із вітчизняними й іноземними кредиторами).

Здійснення такого аналізу за станом кредиторської заборгованості зробить можливим не допускати прострочення термінів або порушення термінів оплати її. Завдяки таким діям можливим буде покращення рівня ліквідності і платоспроможності підприємства.

3.3. Інноваційний підхід до облікового відображення списання товарної кредиторської заборгованості

Методику облікового відображення списання безнадійної кредиторської

заборгованості висвітлює п. 5 П(С)БО 11.

Відповідно до даного нормативного положення, суму раніше визнаного зобов'язання, що не на дату балансу підлягає погашенню, враховують у склад доходів звітного періоду.

З метою відображення сум списаної заборгованості застосовують субрахунок 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості».

На субрахунку 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості» проводиться узагальнення інформація стосовно доходів від списання кредиторської заборгованості, яка виникла у ході операційного циклу, після закінчення строку позовної давності.

В системі господарського відображення на рахунках обліку списання безнадійної кредиторки виглядатиме наступним чином:

1) у разі списання сум грошової заборгованості (при цьому товари отримані, проте не оплачені) роблять записи:

Дт 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» - Кт 717 (на суму заборгованості, у тому числі ПДВ);

Дт 641/ПДВ - Кт 644 (методом «сторно» на суму ПДВ)*;

Коригування суми податкового кредиту від покупця в даній ситуації потребують податкові органи, які традиційно вважають отримані, проте не оплачені після закінчення терміну позовної давності товари, які є безоплатно отриманими. Детальніше про це ми поговоримо, коли розглядатимемо ПДВ-облік.

Дт 949 «Інші витрати операційної діяльності» - Кт 644 (на суму ПДВ);

2) списанням «товарної» кредиторської заборгованості (аванс отриманий, проте товари не відвантажені) показують кореспонденцією:

- Дт 681 «Розрахунки за авансами одержаними» - Кт 717- (на суму заборгованості, у тому числі ПДВ);

- Дт 643 - Кт 641/ПДВ (методом «сторно» на суму ПДВ).

Таблиця 3.11

Механізм закриття рахунка 71 «Інший операційний дохід»

Зміст облікових операцій по рахунку	Дебет рахунків		Кредит рахунків
Сума непрямих податків і закриття рахунка	71 "Інший операційний дохід"	711 "Дохід від реалізації іноземної валюти"	По всіх субрахунках 64 "Розрахунки за податками і платежами" 79 "Фінансові результати"
		712 "Дохід від реалізації інших оборотних активів"	
		713 "Дохід від операційної оренди активів"	
		714 "Дохід від операційної курсової різниці"	
		715 "Отримані штрафи, пені, неустойки"	
		716 "Відшкодування раніше списаних активів"	
		717 "Дохід від списання кредиторської заборгованості"	
		718 "Отримані гранти і субсидії"	
		719 "Інші доходи від операційної діяльності"	

На сьогодні, абсолютно усі підприємства, незалежно від їхньої дохідності, в системі податково-прибуткового обліку керуються лише правилами бухгалтерського обліку.

Отже, у системі бухгалтерського обліку суму списаної безнадійної кредиторської заборгованості враховують у склад доходів звітного періоду та показують на субрахунку 717.

У ПДВ-обліку при списанні грошової заборгованості за отриманими, проте не оплаченими товарами покупець, на думку органів Державної податкової служби, повинен відкоригувати податковий кредит із ПДВ.

Таблиця 3.12

Механізм відображення в обліку списання грошової та товарної кредиторської заборгованості

№пп	Назва господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Списання сум грошової заборгованості (при цьому товари отримані, проте не оплачені)	631	717
	Відображено ПДВ у структурі заборгованості	641/ПДВ	644
	Коригування суми податкового кредиту від покупця	949	646
2	Списанням «товарної» кредиторської заборгованості (аванс отриманий, проте товари не відвантажені)	681	717
	Відображено суму ПДВ (методом «сторно» на суму ПДВ)	643	641

При списанні товарної кредиторської заборгованості за оплаченими, проте не поставленими товарами при цьому продавець має право відкоригувати податкове зобов'язання із ПДВ.

Грошова безнадійна кредиторська заборгованість збільшує суму об'єкта обкладення єдиноподатника групи 3 - платника ПДВ, а товарна - загальну суму доходу єдино податника, зазвичай, не збільшує.

Це відображається тому, що жодних із податкових різниць в процесі списання безнадійної кредиторської заборгованості відповідно до розд. III Податкового кодексу України не передбачено.

Про відсутність будь-яких коригувань говорять також і органи державної податкової служби (відповідно до листа ГУ ДФС у м. Києві від 19.01.2016 р. № 701/10/26-15-11-02-13).

Правилам відображення ПДВ при списанні кредиторської заборгованості відрізняються в залежності від характеру списуваної кредиторської заборгованості.

У випадку, коли це грошова заборгованість (заборгованість за товари отримані, але не оплачені) то у разі коли продавець поставив товари до покупця, а покупець при цьому їх не оплатив, то тоді операція постачання, виходячи із позиції податківців, «перетворюється» на безоплатну передачу товарів (робіт, послуг).

Тому, виходячи із точки зору боржника (ним є покупець), ми маємо справу із безоплатно отриманими товарами (відповідно до вимог п.п. 14.1.13 ПКУ). Виходячи із цього, податківці наполягають на тому, що покупцеві

потрібно відкоригувати відображений раніше податковий кредит із ПДВ.

Коригування ПДВ при цьому слід показувати на підставі бухгалтерської довідки (згідно із листом ГУ ДФС у Херсонській обл. від 15.05.2018 р. № 2150/ІПК/21-22-12-02-13, категорія 101.23 БЗ).

Підстав для такого коригування немає. Проте за баченням податківців його потрібно проводити.

У декларації із ПДВ таке коригування податкового кредиту показують в рядку 14 розд. II декларації із ПДВ. Окрім того, разом із декларацією слід подати також додаток 1 (Д1) із заповненою таблицею 2.

Слід зауважити, що якщо підприємство проводило коригування на підставі бухгалтерської довідки, тоді у графі 2 даної таблиці зазначають ІПН постачальника, а у графі 3.1 - дату складання бухгалтерської довідки в форматі:

- місяць (дві цифри),
- рік (чотири цифри).

Хоча це роз'яснення стосується «старої» ПДВ-декларації, яка діє до 01.06.2018 р. (остання із яких подається за травень 2018 року). Але і у новій декларації, що належить подавати уже із червня 2018 року, в цьому відношенні не зміниться нічого.

Окремо слід відображати «грошову» кредиторську заборгованість підприємствами, які використовують касовий метод нарахування ПДВ.

Дані підприємства до моменту списання кредиторської заборгованості за отримані, проте не оплачені товари відобразити суми податкового кредиту із ПДВ ще не встигли.

В результаті ми вважаємо, що проводити будь-які коригування не доведеться.

Таблиця 3.13

Механізм оподаткування операцій із списання кредиторської заборгованості

Вид кредиторської заборгованості	Правило оподаткування	Підстава (документ)
----------------------------------	-----------------------	---------------------

Правила відображення ПДВ при застосуванні загальної системи оподаткування		
Грошова заборгованість (заборгованість за товари отримані, але не оплачені)	покупцеві потрібно відкоригувати відображений раніше податковий кредит із ПДВ	Коригування ПДВ при цьому слід показувати на підставі бухгалтерської довідки
	У декларації із ПДВ таке коригування податкового кредиту показують в рядку 14 розд. II декларації із ПДВ. Окрім того, разом із декларацією слід подати також додаток 1 (Д1) із заповненою таблицею 2.	
«Грошова» кредиторську заборгованість підприємствами, які використовують касовий метод нарахування ПДВ	Дані підприємства до моменту списання кредиторської заборгованості за отримані, проте не оплачені товари відобразити суми податкового кредиту із ПДВ ще не встигли. В результаті ми вважаємо, що проводити будь-які коригування не доведеться	списання заборгованості слід розглядати як отримання «інших видів компенсації» за поставлені товари
	Постачальникові, який використовує «Касовий» метод, та відвантажив товари, проте оплату не отримав, то податківці рекомендують під час списання дебіторської заборгованості проводити нарахування податкових зобов'язань	
Товарна заборгованість (аванс отриманий, але товари не відвантажені)	Розглядається як безповоротна фінансова допомога, тому не є постачанням товарів (робіт, послуг), і як результат без сумніву, неоподатковувана ПДВ операція	Підставою для такого коригування буде виписаний підприємством розрахунок-коригування
	продавець має право проводити коригування сум податкового зобов'язання	
Товарна заборгованість коли продавець, застосовує касовий метод	перша подія є оплатою товарів, а отже, вони також відобразили своє податкове зобов'язання із ПДВ під час отримання авансу. Тому на час списання простроченої заборгованості він має право зменшити суму нарахованого раніше ПДВ-зобов'язання	Підставою є виписана бухгалтерська довідка

Постачальникові, який використовує «Касовий» метод, та відвантажив товари, проте оплату не отримав, то податківці рекомендують під час списання дебіторської заборгованості проводити нарахування податкових зобов'язань (відповідно до листа ДФСУ від 27.03.2018 р. № 1242/6/99-99-15-03-02-15/ПК і від 05.04.2018 р. № 1410/6/99-99-15-03-02-15/ПК, категорія 101.06 БЗ).

Підставою для нарахування податкових зобов'язань - списання заборгованості слід розглядати як отримання «інших видів компенсації» за поставлені товари. Ми можемо тоді логічно припустити те, що у ситуації, яка нами розглядається, вони мають порадити покупцю на дату списання безнадійної кредиторської заборгованості проводити збільшення податкового кредиту із ПДВ.

У випадку відображення товарної заборгованості (аванс отриманий, але товари не відвантажені) слід виходити із основного завдання. Якщо завдання облікувати списання товарної безнадійної кредиторської заборгованості, тоді: заборгованість за оплаченими, але не відвантаженими вами товарами в періоді списання стає безповоротною фінансовою допомогою, отриманою вами від покупця. Це прямо впливає з визначення, наведеного в п.п. 14.1.257 ПКУ, в якому до безповоротної фінансової допомоги віднесені, зокрема, і суми заборгованості одного із платників податків перед іншим платником податків, що не була стягнута після завершення терміну позовної давності.

Надання (отримання) безповоротної фіндопомоги не є постачанням товарів (робіт, послуг), а тому, без сумніву, неоподатковувана ПДВ операція. Тому, у даній ситуації продавець має право проводити коригування сум податкового зобов'язання.

Підставою для такого коригування, на думку податківців, буде виписаний підприємством розрахунок-коригування (лист ДФСУ від 20.07.2017 р. № 1283/6/99-99-15-03-02-15/ПК // «Податки та бухгалтерський облік», 2017, № 65, с. 3).

Проте проведення розрахунку-коригування відповідно до ст. 192 ПКУ не свідчить про необхідність оформлення розрахунку-коригування у разі списання безнадійної заборгованості. Окрім того, коли підприємство виписує розрахунок-коригування, то після завершення 1095 днів із дати виписки податкової накладної зареєструвати його підприємство у ЄРПН уже не зможе. Тому, покупець, що, на думку податківців, також може здійснювати

коригування податкового кредиту на підставі бухгалтерської довідки, може і не захотіти проводити такий розрахунок-коригування.

Враховуючи те, як багато перешкод є на шляху складання розрахунку-коригування, ми вважаємо, що у такій ситуації постачальник має також право зменшити суму нарахованих податкових зобов'язань на підставі бухгалтерської довідки.

Дана ситуація також стосується продавців, які використовують касовий метод. Адже при цьому перша подія є оплатою товарів, а отже, вони також відобразили своє податкове зобов'язання із ПДВ під час отримання авансу. Тому на час списання простроченої заборгованості він має право зменшити суму нарахованого раніше ПДВ-зобов'язання на підставі бухгалтерської довідки.

У випадку, коли продавець є платником єдиного податку усе залежить від:

- характеру заборгованості,
- ПДВ-статусу самого боржника.

Грошова заборгованість (товари отримані, але не сплачені). При цьому порядок списаної кредиторської заборгованості визначає абзац третій п. 292.3 ПКУ. До складу доходів платника єдиного податку 3 групи, який є платником ПДВ, включається сума кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності.

Отже, у платників єдиного податку (підприємців та юросіб-єдиноподатників) по ставці 3 % сума простроченої кредиторки потрапляє до «єдиноподатного» доходу.

Причому під дію абзацу третього п. 292.3 ПКУ підпадає, також і кредиторська заборгованість, що виникла під час перебування єдиноподатника на загальній системі оподаткування.

Дату відображення доходу встановлює п. 292.6 ПКУ. Нею буде дата списання кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності.

Сума списаної безнадійної кредиторської заборгованості до складу доходів єдиноподатника потрапляє без урахування ПДВ, сплаченого у складі вартості раніше придбаних товарів (робіт, послуг). Такого висновку можна дійти з назви графи 6 «сума кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності, без податку на додану вартість, грн., коп.» Книги обліку доходів і витрат, затвердженої наказом Мінфіну від 19.06.2015 р. № 579 (ср. 025069200).

Відносно підприємств-єдиноподатників, які не зареєстровані платниками ПДВ, то про них п. 292.3 ПКУ, так само як і інші норми ПКУ, нічого не стверджують.

Крім того, немає місця сумах списаної заборгованості і в Книзі обліку доходів, яку застосовують єдиноподатники - неплатники ПДВ. Звідси цілком логічно припустити, що в платників єдиного податку групи 3 за ставкою 5 % списана кредиторська заборгованість єдиного податку не оподатковується.

Сьогодні податківці щодо цього не висловлюють жодних міркувань. Проте в минулі часи вони вимагали від платників єдиного податку третьої групи-безПДВ оподатковувати списану кредиторську заборгованість єдиним податком (лист ДФСУ від 25.05.2016 р. № 11405/6/99-99-12-02-03-15 // «Податки та бухгалтерський облік», 2016, № 78, с. 27).

Товарна заборгованість (аванс отриманий, але товари не відвантажені) її списання не повинно збільшувати «єдиноподатного» доходу підприємства, незалежно від ПДВ-статусу підприємства. Оскільки при списанні заборгованості раніше отримана передплата стає безповоротною фінансовою допомогою. Тому підприємство повинно зменшити дохід від передплати та замість нього на підставі п.п. 2 п. 292.1 ПКУ визнати дохід у вигляді фінансової допомоги.

Виняток становлять лише суми авансу, який отримано підприємством-платником єдиного податку ще будучи на загальній системі оподаткування. Тоді такий аванс під оподаткування на прибуток у той час не потрапив, а отже, під час списання кредиторської заборгованості доведеться на його суму

збільшити єдиноподатний дохід.

3.4. Удосконалення механізму списання безнадійної кредиторської заборгованості перед нерезидентом: облікові тонкощі

У П(С)БО 11 «Зобов'язання» (п. 5 П(С)БО 11) зазначається, що визнається зобов'язання, коли його оцінка достовірно може бути визначена й існує ймовірність на зменшення економічних вигод в майбутньому у наслідок його погашення.

У той же сам, коли на дату балансу раніше визнана вартість зобов'язання погашенню не підлягає, тоді його сума включається у склад доходу звітного періоду.

Отже, з метою списання кредиторської заборгованості із балансу, потрібно впевнитись, що її погашати вже не будуть. При цьому повинні бути наявними об'єктивні підстави, а не лише бажання керівництва підприємства уникнути оплати.

Важливим є впевнитись в наявності «поважних причин».

Насамперед слід з'ясувати те, що саме постійно розуміти під терміном «безнадійна заборгованість».

Так, у П(С)БО 11 нормативне національне П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» називає безнадійною таку заборгованість:

1. Щодо якої існує впевненість у її неповерненні;
2. Щодо якої минув строк позовної давності.

Так, п. 14.1.11 ПКУ безнадійною вважає таку заборгованість, яка відповідає одній із наступного переліку ознак.

Нам слід звернути увагу на дві обставини:

- 1) чи сплив строку позовної давності;
- 2) чи було ліквідовано кредитора.

Судячи із питання, якщо кредитор живий, то нас хвилює питання чи сплив строку позовної давності. У відповідності із ст. 256 ЦКУ під позовною давністю можна розуміти термін, впродовж якого певна особа мала

можливість звернутись у суд із позовом про захист його цивільного права. В загальному випадку певна тривалість даного терміну відповідно вимог ст. 257 ЦКУ становить три роки.

Термін позовної давності розпочинається від періоду, коли особа довідалась чи могла довідатись про порушення власного права чи про особу, що порушила його (згідно із вимогами ч. 1 ст. 261 ЦКУ).

Тому, відлік необхідно розпочинати не із дня появи кредиторської заборгованості, а із дня, коли ми прострочили оплату.

В даній ситуації ми розглядаємо випадок, коли виникла кредиторська заборгованість із ЗЕД-кредиторською заборгованістю.

Отже, тому доцільно увагу звернути на те, право якої країни ми застосовували в процесі укладання договору.

Насамперед нам слід зазирнути у міжнародний договір і перевірити, наявне право якої країни слід застосувати для визначення терміну позовної давності для отриманої кредиторської заборгованості.

Стосовно українського законодавства слід зважати на:

1) якщо у договорі немає жодних посилань на право конкретної країни, то спрацьовують діючі норми ч. 1 ст. 44 Закону № 2709.

Отже, позовна давність визначається згідно вимога законодавства тієї держави, яка є продавцем по договору купівлі-продажу.

2) у випадку, коли нерезидент-продавець виступає суб'єктом країни-учасниці Конвенції ООН, тоді застосовуються вимоги згідно ст. 8 Конвенції ООН. І при цьому, строк позовної давності становити буде чотири роки.

Слід зауважити, що Конвенція ООН містить певні застереження, згідно яких строк позовної давності відповідно до вимог міжнародного договору купівлі-продажу товарів не повинен бути більше, аніж десять років (згідно вимог ст. 23 Конвенції ООН).

Проте, керуватись Конвенцією ООН можливо тільки в тому випадку, коли відмова про застосування її не зазначено у міжнародному договорі (згідно ч. 3 ст. 3 Конвенції ООН).

Отже, коли бухгалтер має впевненість сам, що заборгованість уже не буде сплачуватись, то дану заборгованість слід списати із балансу підприємства.

Застереженням є те, що самостійно прийняти дане рішення бухгалтер права не має. Навіть уже після того як мине строк позовної давності, то керівництво по власному бажанню може погасити заборгованість.

В результаті, рішення відносно списання вартості безнадійної кредиторської заборгованості повинно прийматись керівником підприємства.

Дане рішення має бути закріпленим у розпорядчому документі (по наказу, або розпорядженню керівника).

Після того, як спливе строк позовної давності однозначно в податківців виникнуть до підприємства питання.

Отже, саме тоді краще визначити «долю» кредиторської заборгованості, а не відкладати дане питання в довгу шухляду.

Відповідно із п. 2.1 Положення № 88 розпорядження і дозволи адміністрації (або власника) виступати можуть первинними документами. Але здебільшого, ці документи дають право на проведення операції, а не фіксують її. При цьому можливими є два варіанти.

1) Якщо розпорядчий документ у собі містить усі реквізити, то додаткове первинне документальне підтвердження підприємству не знадобиться.

2) Можна скласти бухгалтерську довідку.

В більшості ситуацій в програмному забезпеченні, що використовується бухгалтерами, дана операція є технічно реалізованою саме завдяки наявній бухгалтерській довідці.

У випадку, при списанні безнадійної кредиторської заборгованості здійснюється зменшення вартості зобов'язань, а це згідно із п. 5 П(С)БО 15 «Дохід» виступає ознакою доходу.

Відповідно до вимог Інструкції № 291 рекомендовано з метою списання кредиторської заборгованості використовувати рахунок 717 «Дохід від

списання кредиторської заборгованості».

Виходячи із цього товар підприємство не оплатило, а кредиторська заборгованість виступає монетарною статтею, отже, потрібно подумати про здійснення розрахунку курсових різниць. Дана вимога є закріпленою у п. 8 П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів».

В цій ситуації визначення курсових різниць проводиться:

- на дату балансу і
- на дату здійснення господарської операції.

Тому, на дату списання такої безнадійної кредиторської заборгованості потрібно розраховувати курсові різниці.

Додатна курсова різниця при цьому потрапить у склад доходу (на рахунок 714 «Дохід від операційної курсової різниці»), а від'ємна - у склад витрат (на рахунок 945 «Витрати від операційної курсової різниці»).

Наприклад (табл. 3.14), на підприємстві у 2016 році підприємство придбало товари на суму \$6000. До даного договору застосовуються також норми українського законодавства. В 2019 році минув строк позовної давності, й підприємство прийняло рішення не погашати заборгованість.

Сума ПДВ, яка була сплачена на митниці, складає умовно 25200,00 грн. А офіційний курс НБУ (умовно):

- на дату оприбуткування товарів - 21,00 грн/\$;
- на дату балансу - 24,00 грн/\$.

Припустімо, що до дати списання кредиторської заборгованості курс не змінювався;

- на дату списання заборгованості курс іноземної валюти становив - 28,00 грн/\$.

Зазвичай, при списанні кредиторської заборгованості за товари покупець втрачає право на отримання податкового кредиту. Але в ситуації, коли розглядається ситуація як у прикладі (ситуації) все по інакшому. При цій ситуації жодних ПДВ-наслідків при списанні безнадійної ЗЕД-кредиторської заборгованості не виникає. Згідно загального правила операції із ввезення на

територію України товарів в митному режимі імпорту є об'єктом обкладання ПДВ (згідно вимог п.п. «в» п. 185.1 ПКУ).

Таблиця 3.14

Методика списання безнадійної ЗЕД-кредиторської заборгованості у системі бухгалтерського обліку

Зміст операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн/\$
	дебет рахунку	кредит рахунку	
Придбання товарів			
1. Оприбутковано товари (\$ 6000 × 21,00 грн/\$)	28	632	<u>\$6000</u> 126000,00
2. Відображено ПК з ПДВ	641	377	25200,00
Курсові різниці на дату балансу			
3. Відображено курсові різниці на дату балансу ((24,00 грн/\$ – 21,00 грн/\$) × \$ 6000)	945	632	18000,00
Списання безнадійної заборгованості			
4. Списано безнадійну заборгованість (28,00 грн/\$ × \$ 6000)	632	717	168000,00
5. Відображено курсові різниці на дату списання заборгованості ((28,00 грн/\$ – 24,00 грн/\$) × \$ 6000)	945	632	24000,00

Датою виникнення податкових зобов'язань із ПДВ в процесі час імпорту у відповідності із п. 187.8 ПКУ є дата подання митної декларації з метою здійснення митного оформлення. При цьому, сплатити ПДВ у державний бюджет потрібно до/чи на день подачі митної декларації безпосередньо на отриманий єдиний казначейський рахунок (згідно із вимогам п. 206.1 ПКУ).

Із даного питання випливає, що при ввезенні імпортного товару підприємство сплатило ПДВ-зобов'язання за рахунок готівки і, у відповідності із цим, отримали право на податковий кредит. Виникає питання в доцільності (відсутності потреби) коригувати «імпортний» ПДВ. Відповідь однозначна – не потрібно. При списанні кредиторської заборгованості суми ПДВ, що сплачені підприємством у бюджет, не повертаються, тому, право на податковий кредит залишається. Слід зауважити, що нараховувати податкове зобов'язання згідно вимог п. 198.5 ПКУ під час списання суми кредиторської заборгованості аналогічно не потрібно (згідно вимог ППК

ДФСУ від 14.02.2019 р. № 538/6/99-99-15-03-02-15/ПК) у цій ситуації всі платники податку на прибуток повинні орієнтуватись на дані бухгалтерського обліку.

За даної ситуації, не передбачено коригувань фінансового результату до оподаткування на суму безнадійної кредиторської заборгованості.

3.5. Аналіз кредиторської заборгованості як елемент удосконалення системи управління підприємством

Уся господарська діяльність господарюючих суб'єктів є пов'язаною із використанням грошових коштів, та інших ресурсів які перебувають у безперервному кругообігу.

У структурі джерел формування коштів підприємства вагому частку займають суми позикових коштів, а саме - це суми кредиторської заборгованості.

Попри це одним із найбільш складних та суперечливих питань у системі бухгалтерського обліку виступає облік кредиторської заборгованості, так як це пов'язано із існуванням проблеми можливих неплатежів.

Кредиторська заборгованість на підприємстві має значний вплив на величину фінансових результатів підприємства і на усю господарську діяльність в цілому.

З метою підвищення економічної ефективності та поліпшення фінансових результатів усіх видів діяльності і для забезпечення достатнього рівня платоспроможності підприємствам потрібно сприяти прискоренню кругообігу оборотного капіталу.

В цілях ефективно використовувати позикових коштів підприємства потрібно навчитись правильно управляти даною групою джерел утворення господарських засобів.

За умов економічної нестабільності надзвичайно важливим має значення, у процесі забезпечення ефективності функціонування підприємств, механізм раціональної організації здійснення розрахункових операцій.

Прискорення рівня оборотності грошових коштів виступає один із важливих методів поліпшення фінансового стану виробничих суб'єктів господарювання. При провадженні діяльності за ринкових умов необхідно привести в дію фактори, які мають безпосередній вплив на рівень ефективності управління.

Для забезпечення на підприємстві значного рівня ефективності важливим є організувати систему управління розмірами кредиторської заборгованості.

Низький рівень забезпеченості підприємства власними оборотними коштами часто зумовлений виникненням недоліків у системі організації обліку і недостатньому рівні аналізу кредиторської заборгованості.

Окрім того, провівши аналіз статистичної оцінки діяльності підприємств відмічено, що така заборгованість часто характеризується достатньо високим рівнем питомої частки простроченої заборгованості.

Варто зазначити, що особливе місце у загальній структурі кредиторської заборгованості займають суми розрахунків із постачальниками та підрядниками.

Доцільно наголосити, що наявність простроченої заборгованості на підприємстві може викликати погіршення іміджу підприємства.

Кредиторська заборгованість на підприємстві надає значну можливість використовувати тимчасово запозичені кошти, проте це зменшує показники рівня платоспроможності та ліквідності.

На підприємстві організація ефективної системи управління кредиторською заборгованістю надає можливість усувати негативні наслідки її наявності.

З метою забезпечення нормального функціонування усіх ланок господарства потрібно мати достовірну інформацію стосовно фінансового стану підприємства, в тому числі і про кредиторську заборгованість.

Із врахуванням того, що історія розвитку поняття кредиторської заборгованості є досить давньою, тому у сучасній науковій літературі не

існує єдиної думки стосовно трактування даного поняття.

Наприклад Бутинець Ф.Ф. стверджує, що кредиторська заборгованість, виступає формою розрахунку за товари та послуги, що придбаються в ході операцій які відбуваються у підприємства, які періодично повторюються та використовуються в процесі виробництва або для перепродажу [Бутинець Ф.Ф.]. Окремими науковцями визначається кредиторська заборгованість як сума грошових коштів, що тимчасово підпорядковані підприємству, проте вони підлягають поверненню тим кредиторам, у яких вони були позиченими та яким вони не були виплачені підприємством.

Кредиторська заборгованість як правова категорія являє собою особливу частину майна підприємства, що виступає предметом обов'язкових правовідносин, які існують між підприємством та між її кредиторами [Чебанова Н.В.]. Незважаючи на той факт, що частина науковців визначають кредиторську заборгованість як суми грошових коштів, а інша частина науковців представляють її як певна частину майна.

Також існує думка, що кредиторська заборгованість виступає формою розрахунків, але кредиторська заборгованість виступає невід'ємним етапом для повторювального кругообігу суми капіталу, що і призводить до проведення безперервних господарських операцій, що відбуваються на підприємстві.

Тобто, це необхідна операція для проведення господарських операцій причиною яких є здійснення безперервних платежів та сум грошових надходжень.

Отже, тому потрібно розглядати суми кредиторської заборгованості як складову капіталу (Рис. 3.14).

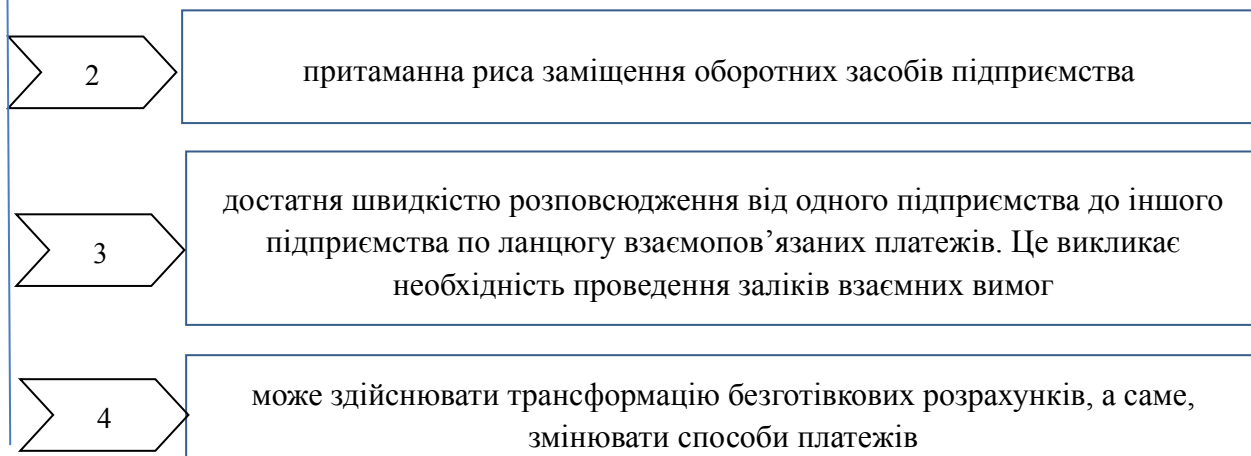

Рис. 3.11. Ознаки кредиторської заборгованості підприємства

Джерело: Сформовано автором на основі [81]

Важливо, що економічній сутності кредиторської заборгованості підприємства притаманні такі ознаки:

- примусовий характер провадження економічних відносин;
- притаманна риса заміщення оборотних засобів підприємства: з постачальниками за отриману сировину і матеріали, товари, продукцію
- достатня швидкістю розповсюдження від одного підприємства до іншого підприємства по ланцюгу взаємопов'язаних платежів. Це викликає необхідність проведення записів взаємних вимог; з підрядниками за отримані роботи, надані послуги
- може здійснювати трансформацію безготівкових розрахунків, а саме, змінювати способи платежів. арбітражем

Проте, в цілях управління кредиторською заборгованістю найбільш доцільним є виділення таких видів заборгованості за розрахунками, які нами згрупувано та представлено на рисунку 3.12.

Важливим моментом в організації обліку розрахунків із постачальниками й підрядчиками виступає класифікація наявної кредиторської заборгованості. По відрахуваннях до позабюджетних фондів соціального страхування

По перерахуванню податків до бюджетів різних рівнів

Із покупцями по отриманих авансах передплатах

З виплати дивідендів

За іншими розрахунками

Рис. 3.12. Види кредиторської заборгованості

Джерело: Узагальнено автором на основі [33]

У працях науковців доведено, що кредиторській заборгованості притаманними є різні класифікаційні характеристики.

Відповідно до вимог П(С)БО 11 «Зобов'язання» визначено сучасні методологічні основи формування й обліку інформації про:

- наявну кредиторську заборгованості,
- вимоги стосовно її розкриття у формах фінансової звітності,
- загальну класифікацію зобов'язань, яка виступає характерною для різних підприємств.

Найпоширенішою ознакою класифікації боргів підприємства є термін

погашення, що виступає також важливо для управління заборгованістю. За цим критерієм кредиторську заборгованість перед постачальниками і підрядниками класифікують:

- з терміном погашення до трьох місяців;
- з терміном погашення від трьох до шести місяців;
- з терміном погашення більше шести місяців.

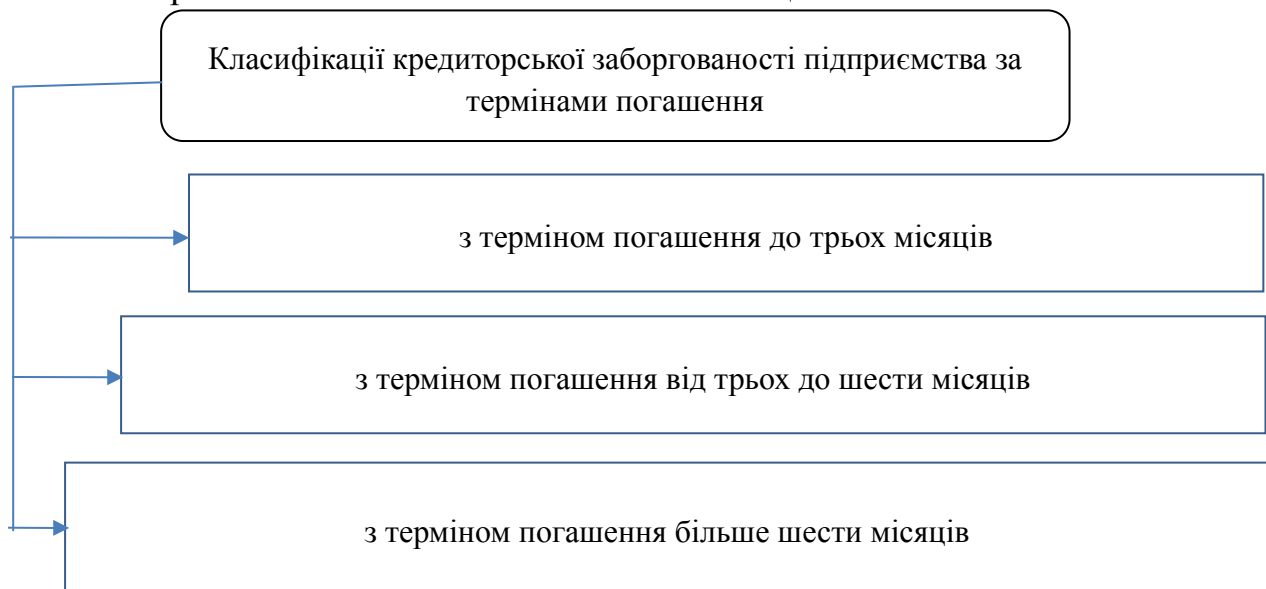

Рис. 3.13. Класифікації кредиторської заборгованості підприємства за термінами погашення

Джерело: Сформовано на основі [33]

Ряд науковців пропонують для облікового відображення із подальшим аналізом кредиторську заборгованість розподіляти за термінами оплати, при цьому, використовуючи наступну таблицю, використовуючи класифікаційну ознаку як виконання умов погашення заборгованості (табл. 3.14).

Зобов'язання підприємства за розрахунками із постачальниками і підрядниками являться для підприємства короткостроковими зобов'язання, які виникають в процесі постачання продукції або надання послуг.

Таблиця 3.14

Групування кредиторської заборгованості за термінами погашення та виконанням умов розрахунків

Вид	Кредиторська заборгованість
-----	-----------------------------

заборгованості	Всього	у т.ч. за термінами погашення, грн			з неї прострочена					
		До 3-х місяців	Від 3-х до 6-ти	Від 6-ти до 12-ти	Терміни прострочення			Сума, грн	Причини виникнення	Вжиті заходи
					До 3-х місяців	Від 3-х до 6-	Від 6-ти до			
Період										
Січень										
Лютий										
Березень										
Квітень										
І т.д.										

Зобов'язання такого типу повинні погашатись у відповідності до вимог договорів про купівлю-продаж товарів, які укладаються із постачальниками або підрядниками.

В зазначених договорах повинен вказуватись:

- предмет договору,
- термін дії договору,
- ціна згідно предмета договору,
- відповідальність сторін,
- зобов'язання сторін,
- тощо.

Розрахунки із постачальниками і підрядниками повинні здійснюватися:

- після процесу відвантаження товарно - матеріальних цінностей,
- після виконання робіт чи надання послуг,
- одночасно із виконанням робіт, наданням послуг за згодою підприємства чи по його дорученню,
- за передплатою.

Значне місце має вибір форм розрахунків із покупцями й замовниками. Вибір форми проведення розрахунків сприятиме покращенню взаємовідносин із покупцями а також сприятиме більш швидким темпам здійснення розрахунків за поставлену продукцію, або за виконані роботи чи надані підприємству послуги.

В цілях облікового відображення розрахунків із постачальниками й підрядниками за одержані матеріальні цінності (виконанні роботи та наданні послуги) використовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків передбачено є використовувати три субрахунки за даним рахунком.

Тому ми вважаємо за доцільне відкривати до даного рахунку окремі субрахунки третього порядку з метою відображення інформації по видах кредиторської заборгованості, а саме:

- 631.1 «Термін погашення до 3 місяців»,
- 631.2 «Термін погашення від 3 до 6 місяців»,
- 631.3. «Термін погашення від 6 до 12 місяців».

Досить значним елементом для управління кредиторською заборгованістю виступає проведення її аналізу, отже, керівництво підприємством має володіти оперативною та об'єктивною інформацією відносно стану кредиторської заборгованості, що формується у системі бухгалтерського обліку підприємства.

Здійснення аналізу кредиторської заборгованості підприємством повинно реалізуватись на основі використання фінансової звітності.

З метою побудови співвідношення динаміки розміру кредиторської заборгованості із зміною масштабів діяльності досліджуваного підприємства, в процесі розрахунку коефіцієнтів оборотності кредиторської заборгованості застосовуються показники фінансових результатів.

Процес управління кредиторською заборгованістю є базованим на специфічних принципах і методологічних засадах, що дозволяють

підприємству виокремити елементи управління кредиторською заборгованістю, у окремий блок загальної системи управління.

Розробити модель управління кредиторською заборгованістю господарюючого суб'єкта можна сформувавши як сукупність:

- відокремлених фінансово - математичних методів, що слугують методологічним базисом в процесі управління,
- сукупність конкретних методик аналізу кредиторської заборгованості для прийняття управлінських рішень,
- сукупність технологій оцінки кредиторської заборгованості для прийняття управлінських рішень,
- сукупність способів аналізу кредиторської заборгованості для прийняття управлінських рішень,
- сукупність прийомів обґрунтування управлінських фінансових рішень [82].

Складові елементи моделі управління кредиторською заборгованістю нами згруповано та представлено на рисунку 3.14.

Деякі дослідники вважають, що існуюча проблема неплатежів на підприємстві пов'язана із зростанням величини кредиторської заборгованості.

Але, ми вважаємо, що між проблемою суми неплатежів і зростанням величини кредиторської заборгованості підприємств навпаки. існує зворотний зв'язок.

Статистичний та динамічний аналіз формування та погашення кредиторської заборгованості відмітити, що достатній рівень скорочення попиту на наявну на підприємстві продукцію, втрата ринків збуту, втрата ринків сировини не були підсилені своєчасними і ефективними діями нашого керівництва

держави відносно структурної перебудови усієї економіки, та не забезпечили створення пільгових умов спрямованих на переорієнтацію виробництва на випуск достатнього рівня конкурентоспроможної продукції

Обґрунтування достатності отримання відстрочки оплати рахунків постачальників, а також оптимального терміну оборотності оборотності

Попередження формування простроченої кредиторської заборгованості, за необхідності пролонгації кредиторської заборгованості

Етап 1

Етап 2

Етап 3

Складові елементи управління кредиторською заборгованістю

Етап 1

Етап 2

Етап 3

Рис. 3.14. Структурні елементи сучасної моделі управління кредиторською заборгованістю

Джерело: Узагальнено автором на основі [33]

Крім того, обмежувальна грошово-кредитна політика нашої держави, спрямовувалась на подолання інфляції насамперед та на стабілізацію валютного курсу, але такі дії гальмують виконання господарюючими суб'єктами власних платіжних зобов'язань.

Тому, відповідальність за вирішення існуючої проблеми неплатежів покладено суто на підприємства не може бути. Також. На сьогодні спостерігається відсутність достатньо прозорої системи здійснення взаєморозрахунків між підприємствами, що передусім, повинна передбачати, фінансову і майнову відповідальність господарюючих суб'єктів за результатами їх діяльності.

Виходячи із цього, для забезпечення ефективної діяльності і розвитку підприємства необхідним є проведення контролю і своєчасного сприйняття виважених управлінських рішень, які мають бути основані на реальних даних

підприємства.

Отже, важливими об'єктами у системі контролю й управління виступає кредиторська заборгованість. Механізмом, що забезпечує регулювання усіх господарських процесів, пов'язаних із даною категорією виступає кредитна політика підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Сучасна ефективна політика управління на підприємстві кредиторською заборгованістю надає змогу забезпечити розширення ринків збуту товарів, та залучати нових реалізаторів продукції.

З метою реалізувати нормальне функціонування підприємство слід забезпечити необхідним розміром його обіговим капіталом.

В процесі господарської діяльності нестача обігового капіталу призводить до необхідності додаткового фінансування.

Одним із важливих джерел залучення активів у господарський оборот підприємства виступає його кредиторська заборгованість.

Кредиторська заборгованість являється одним із різновидів комерційного кредиту, що виступає достатньо важливим фактором для стабілізації фінансового стану досліджуваного підприємства. Тому, ми пропонуємо тлумачити кредиторську заборгованість як результат певних правовідносин господарюючого суб'єкта, що виступає наслідком здійснення певної дії одного із суб'єктів до іншого господарюючого суб'єкта, або фізичної особи, чи держави, позабюджетного фонду відносно передачі товарно-матеріальних цінностей, або грошових коштів або ж інших активів, надання послуг, чи виконання робіт, дії законодавчо-нормативних документів (або виникнення заборгованості із податків або інших обов'язкових платежів що виникли перед бюджетом і позабюджетними цільовими фондами) й кредитору надає право вимоги.

Варто зауважити, що система контролю підприємства за фактичним станом кредиторської заборгованості виступає необхідною передумовою для його стійкого фінансового стану, оскільки перед тим як надати кредит чи провести фінансові вкладення, із чітким аналізом бухгалтерської звітності клієнтів, разом із тим сум їх боргових зобов'язань.

Сільськогосподарський виробничий кооператив «Прогрес» є підприємством, яке слугувало базою дослідження при вивченні теми

кредиторської заборгованості, визначення її суті обліково-аналітичного аспекту.

Досліджуючи кредиторську заборгованість на підприємстві нами було встановлено, що дане підприємство забезпечує свою діяльність на основі нормативно-правової бази у формі Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію». Свою діяльність підприємство здійснює у с. Студенна Піщанського району Вінницької області.

Несвоєчасність здійснення платежів викликає певні фінансові ускладнення в підприємств-кредиторів, та негативно впливає на їхню господарську діяльність, а в підсумку, також і на економіку країни загалом.

В умовах кризового стану економіки частка кредиторської заборгованості у джерелах формування майна підприємств торгівлі суттєво зростає. Це призводить до збільшення їх фінансової залежності від кредиторів. Тому під час аналізу фінансового стану кредиторській заборгованості повинна приділятися належна увага.

Кредиторську заборгованість аналізують у такій послідовності, як і дебіторську. Її вивчають насамперед загалом, а також і за окремими видами й окремими кредиторами. Основуючись на даних балансу та показників аналітичного обліку розрахунків із кредиторами можуть бути виявлені зміни, які відбулись у обсязі та у складі наявної кредиторської заборгованості, реальність та характер боргів, а також і час й причини їх утворення.

Особливу увагу слід приділяти до простроченої кредиторської заборгованості. Для проведення оцінки наявних змін у обсязі та у структурі кредиторської заборгованості на основні даних IV-го розділу пасиву балансу формується аналітична таблиця яка є інформаційною базою для прийняття ефективних управлінських рішень.

З метою забезпечення зниження величини кредиторської заборгованості на підприємстві та здійснювати управління нею підприємству рекомендується:

- визначити складові елементи управління кредиторською заборгованістю

на підприємстві;

- провести статистичний і динамічний аналіз формування й погашення кредиторської заборгованості підприємства;

- обґрунтування доцільності у отриманні відстрочки оплати рахунків постачальників, та обґрунтування оптимальних термінів такої відстрочки;

- визначити умови попередження створення простроченої кредиторської заборгованості, а при необхідності і пролонгації кредиторської заборгованості у відповідності із можливими додатковими витрат на його забезпечення.

Значне місце має вибір форм розрахунків із покупцями й замовниками. Вибір форми проведення розрахунків сприятиме покращенню взаємовідносин із покупцями а також сприятиме більш швидким темпам здійснення розрахунків за поставлену продукцію, або за виконані роботи чи надані підприємству послуги.

В цілях облікового відображення розрахунків із постачальниками й підрядниками за одержані матеріальні цінності (виконанні роботи та наданні послуги) використовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків передбачено є використовувати три субрахунки за даним рахунком. Тому ми вважаємо за доцільне відкривати до даного рахунку окремі субрахунки третього порядку з метою відображення інформації по видах кредиторської заборгованості, а саме:

- 631.1 «Термін погашення до 3 місяців»,
- 631.2 «Термін погашення від 3 до 6 місяців»,
- 631.3. «Термін погашення від 6 до 12 місяців».

Досить значним елементом для управління кредиторською заборгованістю виступає проведення її аналізу, отже, керівництво підприємством має володіти оперативною та об'єктивною інформацією відносно стану кредиторської заборгованості, що формується у системі

бухгалтерського обліку підприємства.

Здійснення аналізу кредиторської заборгованості підприємством повинно реалізуватись на основі використання фінансової звітності.

З метою побудови співвідношення динаміки розміру кредиторської заборгованості із зміною масштабів діяльності досліджуваного підприємства, в процесі розрахунку коефіцієнтів оборотності кредиторської заборгованості застосовуються показники фінансових результатів.

Процес управління кредиторською заборгованістю є базованим на специфічних принципах і методологічних засадах, що дозволяють підприємству виокремити елементи управління кредиторською заборгованістю, у окремий блок загальної системи управління.

На підприємстві зміна величини обігового капіталу зумовлюється зміною визначених складників: величини запасів, суми кредиторської заборгованості. Управління кожним з складників вимагає формування ефективної політики на підприємстві.

Зазвичай підприємства надають перевагу здійсненню попередньої оплати чи оплати по факту доставки, оскільки не виникає у цьому разі ризику неповернення сум грошових коштів за реалізовану йому продукцію.

Посилення конкуренції по каналах розповсюдження продукції між виробниками, що працюють у одному ринковому сегменті, та диктує свої вимоги.

Відвантаження продукції із відтермінуванням платежу виступає однією із головних умов в процесі підписання договорів на реалізацію продукції. Проте, і збільшення, і зменшення величини кредиторської заборгованості на підприємстві можуть призвести до негативних наслідків у фінансовому стані підприємства.

В процесі аналіз стану кредиторської заборгованості, потрібно вивчити причини що спонукали виникнення кожного із видів заборгованості, виходячи із конкретної виробничої ситуації, що сталась на підприємстві. Кредиторська заборгованість виступає важливими структурними

складниками системи управління підприємством.

При використанні запропонованих субрахунків позабалансового рахунку 10 «Кредиторська заборгованість» для підприємства стає можливим контролювати кредиторську заборгованість по конкретних договорах, слідкувати за термінами сплати (кредиторська заборгованість за якою термін сплати ще не настав і прострочена заборгованість із вітчизняними й іноземними кредиторами).

Здійснення такого аналізу за станом кредиторської заборгованості зробить можливим не допускати прострочення термінів або порушення термінів оплати її. Завдяки таким діям можливим буде покращення рівня ліквідності і платоспроможності підприємства.

Доцільно вести облік кредиторської заборгованості із застосуванням субрахунків другого порядку до рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками». На цих субрахунках будуть відображати заборгованість, термін виплати якої ще не настав, а також відстрочену і прострочену кредиторську заборгованість а також дозволять здійснювати контроль і не допускати її прострочення. Така організація обліку буде мати позитивний вплив на фінансовий стан підприємства.

З метою підвищення ефективності системи контролю по обліку зобов'язань на підприємстві потрібно використовувати аналітичну таблицю, що дасть можливість здійснювати контроль кредиторської заборгованості за кожним із постачальників та підрядником та терміни погашення її або прострочення.

Для забезпечення системи обліку залишків на рахунках постачальників доцільно вести Реєстр документів підприємства до сплати постачальникам. Ведення такого документа сприятиме зростанню економічної ефективності облікової роботи.

Вказані пропозиції сприятимуть вдосконаленню обліку підприємства з постачальниками і підрядниками та дозволять контролювати кредиторську заборгованість в цілому, попереджаючи порушення термінів її сплати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авременко І.О. Удосконалення обліку, аналізу і аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками. *Финансовые рынки и ценные бумаги*. 2009. № 19. С. 29-33.
2. Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Купріна Н.М. Економічний аналіз: навч. посібник. Львів: Магнолія 2006, 2015. 326 с.
3. Бабаєв Ю.А., Комиссарова И.П., Бородин В.А. Бухгалтерский учет / под ред. проф. Ю.А. Бабаева, проф. И.П. Комиссаровой. 2-е изд., перераб. и доп. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. 527 с.
4. Бланк И. А. Словарь-справочник финансового менеджера. Киев: «Ника-Центр», 1998. 480 с.
5. Бутинець Ф. Ф., Горецька Л. Л. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. Житомир: ПП «Рута», 2003. 544 с.
6. Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.Л. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах. Житомир: Рута, 2003. 544 с.
7. Васіна Н.В. Моделювання фінансового стану сільсько-господарських організацій при оцінці їх кредитоспроможності: монографія. Омськ: Изд-во НОУ ВПО ОмГАУ, 2012. С.49.
8. Власова І. О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами: дисертація на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Донецьк, 2005. 178 с.
9. Власова І. О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Донецьк, 2005. 20 с.
10. Власюк Г. В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2009. №5. С. 40-44.
11. Гарасим П.М., Лобода Н.О., Гарасим М.П. Структурна динаміка зобов'язань підприємства як класична обліково-аналітична парадигма .

Економічні науки. Серія Облік і фінанси. 2014. Вип.11(2). С. 102-110.

12. Гнатенко Є. П., Волошина В. В. Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. *Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. Сер. Економічні науки.* Миколаїв, 2015. № 1(4). С. 38-42

13. Гончарук Р. П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки.* 2012. № 1(59). С. 48–51.

14. Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: практ. посіб. Київ: Лібра, 2004. 880 с.

15. Горизонтальний (трендовий) аналіз. Економіка та фінанси підприємства. URL: https://pidruchniki.com/1122121364762/ekonomika/gorizontalniy_trendoviy_analiz (дата звернення: 16.10.2019).

16. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18-22. С. 144.

17. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. Дата оновлення: 05.01.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18-22. С. 144.

18. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. Дата оновлення: 05.01.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (Дата звернення 20.11.219 р.).

19. Гудзенко Н.М., Братчук Л.М. Місце облікової політики в системі

- управління підприємством. *Інноваційна економіка*. 2007. №2 (4). С. 177-180.
20. Гудзенко Н.М. Проблеми та особливості організації внутрішнього контролю в сільськогосподарських підприємствах. *Вісник ХНТУСГ: Економічні науки*. Х.: ХНТУСГ. 2007. Вип. 50. С. 86-90
21. Гудзенко Н.М., Настенко М.М. Поняття надзвичайної події та особливості відображення її наслідків у бухгалтерському обліку. *Облік і фінанси АПК*. 2009. №2. С. 39-41.
22. Гудзенко Н.М., Цуркан О.В. Відображення в обліку операцій з припинення діяльності. *Збірник наукових праць ВНАУ: економічні науки*. Вінниця. 2010. №5-1. С. 35-38.
23. Гудзенко Н.М., Любар О.О. Необхідність та особливості оцінки платоспроможності та ліквідності комерційного банку. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: економічні науки*. Вінниця. 2010. №4. С. 137-143.
24. Гудзенко Н.М., Дьяконова С.Ю. Облік лізингових операцій. *Науковий вісник УжНУ. Спецвип. 33. Ч.2*. Ужгород: УжНУ. 2011. С.57-60.
25. Гудзенко Н.М., Германюк Н.В. Особливості логістичної діяльності сільськогосподарських підприємств та її вплив на організацію обліку. *Облік, економіка, менеджмент: наукові нотатки. Міжнародний збірник наукових праць*. Випуск 4. Луцьк: РВВ Луцького НТУ. 2014. С. 116-120
26. Gudzenko N. Accounting of activities: new approaches. *Problems of social and economic development of business: Collection of scientific articles*. Vol/ 2. Publishing house «Breese», Monreal, Canada, 2014. P. 148-153.
27. Гудзенко Н.М. Договір в системі господарювання: обліковий підхід. *Modern problems of regional development: Collection of scientific articles*. Vol. 2. Publishing House of the Agricultural University, Plovdiv, 2014. P. 88-92
28. Гудзенко Н.М., Романович Л.А. Спрощена система оподаткування сільськогосподарських товаровиробників: механізм оптимізації та відображення у звітності. *Інфраструктура ринку*. 2017. №6. С.234-239
29. Гудзенко Н.М., Китайчук Т.Г. Роль обліку в забезпеченні економічної безпеки підприємств. *Збірник наукових праць ВНАУ*. –

Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 3. (19) С. 125-135.

30. Демченко Я.М., Прохорова В.М. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Сер.: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз.* 2014. № 1. С. 96-108.

31. Державна служба статистики України. Оборотні активи підприємств за видами економічної діяльності станом на 31 грудня 2017 року Київ, 2017. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/fin/oaktuvu/oa_ed/oa_ed_u/oa_ed_3_17_u.htm (дата звернення: 27.10.2019).

32. Державна служба статистики України. Поточні зобов'язання і забезпечення підприємств за видами економічної діяльності станом на 31 грудня 2017 року. Київ, 2017. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/fin/pz/pz_ed/pz_ed_u/pz_ed_3_17_u.htm (дата звернення: 27.10.2019).

33. Дячук О.В., Новодворська В.В. Місце кредиторської заборгованості в системі управління підприємством. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси».* 2013. Вип. 10. №. 3. С. 243-251.

34. Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку №37. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/МСБО%2037.pdf> (дата звернення: 27.10.2019).

35. Здирко Н. Г. Облік доходів від використання державної підтримки фермерських господарств. *Облік і фінанси.* 2015. № 2. С. 22-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2015_2_5

36. Зобов'язання: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237. URL: <http://www.dtk.com.ua/debet/ukr>. (Дата звернення 20.11.19 р.).

37. Іванілов О.С. Економіка підприємства. К.: Центр учбової літератури, 2009. 728 с.

38. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу: навч.-метод. посібник. 4-те вид. К.: Знання, 2004. 190 с.
39. Ізмайлова Н.В. Стан та тенденції дебіторської та кредиторської заборгованості: макроекономічний аспект. Формування ринкових відносин в Україні. 2008. № 4. С. 12 - 17.
40. Карбазіна І.В. Особливості управління кредиторською заборгованістю на підприємствах. URL: <https://cdn.hneu.edu.ua/rozvitok19/thesis03-20.html> (Дата звернення 22.11.19 р.).
41. Ковальчук І.В. Економіка підприємства. К.: Знання, 2008. 679 с.
42. Кодекс Цивільного захисту України за станом на 02.10.2018 р / Верховна Рада України. Київ. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/435-15> (дата звернення: 27.10.2019).
43. Коновалова К.Т., Макарова А.С. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 34. С. 181-184.
44. Конон Багрій. Характеристика сучасних методів аналізу поточних зобов'язань суб'єкта господарювання. *Економічний аналіз*. 2012. Вип.11 , част. 2. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/ecan_2012_11\(2\)_6%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/ecan_2012_11(2)_6%20(3).pdf) (дата звернення: 16.10.2019)
45. Кручак Л.В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. *Економічний аналіз: зб. наук. праць Тернопільський національний економічний університет*, 2016. С. 93-98.
46. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік. 3-те вид., перероб. і доп. К.: Центр учбової літератури, 2009. 670 с.
47. Марусяк Н. Л. Дебіторська та кредиторська заборгованість як основні фінансові регулятори кругообігу оборотного капіталу підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. №7. С. 90-95.
48. Марчак Н. В. , Фокіна О. О. Управління кредиторською заборгованістю як джерелом фінансування підприємств. *Інноваційна економіка*. 2011. №2. С. 237-239.

49. Матюха В.І., Мисака Г.В. Актуальні проблеми обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. *Молодий вчений*. 2018. № 1(53). С. 930-932.

а. Марчак Н.В., Фокіна О.О. Управління кредиторською заборгованістю як джерелом фінансування підприємств. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2011. № 8. С. 18-23.

50. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 15.10.2019).

51. Мягких І.М. Методичний підхід до аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як складових управління фінансової стійкості авіакомпаній України. *Міжнародний науково-виробничий журнал: Сталий розвиток економіки*. 2013. № 4 (21). С. 255-262.

52. Новицька Н.В. Теоретичні аспекти понять «дебіторська заборгованість» і «кредиторська заборгованість» // Актуальні проблеми економіки. 2012. № 2. С. 286-290.

53. Омецінська І. Я. Зобов'язання перед постачальниками та підрядниками: сутність, умови визнання та облік. *Інноваційна економіка*. 2012. №11. С. 264-267.

54. Остапченко Н. В. Реструктуризація заборгованості як засіб підвищення ефективності діяльності підприємств харчової промисловості: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (харчова промисловість). Київ, 2010. 22 с.

55. Партин Г. О., Загородній А. Г. Управлінський облік: навч. посіб. Київ: Знання, 2007. 303 с. 10. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підруч. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

56. Плаксієнко В.Я., Куклішина О.С. Особливості облікового відображення розрахунків з постачальниками на підприємстві URL: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2014/Economics/7_166187.doc.htm (дата

звернення: 15.10.2019).

57. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій № 291 от 30.11.99 р., із змінами та доповненнями.

58. Плахтій Т.Ф., Драчук В.Ю. Особливості оподаткування податком на доходи фізичних осіб операцій із переобладнання транспортного засобу задля використання альтернативного біопалива. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. №12. С.71-80

59. Плахтій Т.Ф. Розвиток системи якісних характеристик облікової інформації в Україні. *Інноваційна економіка*. 2017. № 1-2(67). С.152-159.

60. Плахтій Т.Ф. Якісні характеристики фінансової інформації в конвергованій концептуальній основі: критичний аналіз. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка*. 2017. № 4(32). С. 208-212.

61. Плахтій Т.Ф. Напрями забезпечення належного рівня якості облікової системи підприємства: організаційний аспект. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2017. Випуск №3(59). С. 88-95.

62. Плахтій Т.Ф. Модель розвитку організації обліку на основі концепції ощадливого виробництва: структурний аналіз. *Науковий економічний журнал «Інтелект XXI»*. 2017. № 4. С.108-114.

63. Плахтій Т.Ф. Розвиток системи менеджменту якості обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнародний збірник наукових праць*. 2017. Вип. 2(37). С. 67-73.

64. Плахтій Т.Ф. Розвиток організації обліку на основі концепції ощадливого виробництва. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки*. 2017. №3 (81). С. 25-30.

65. Подолянчук О.А. Сутність процедур одержання аудиторських доказів. *Економічний часопис-XXI*. 2014. №1-2 (2). С. 60-63

66. Подолянчук О.А. Облікова інформація та її якісні характеристики

відповідно до облікових стандартів. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. №8. С. 79-90.

67. Подолянчук О.А. Виробничі запаси: економічна сутність та облік. *Економіка, фінанси, менеджмент: Актуальні питання науки і практики*. 2018. №5. С. 88-101

68. Подолянчук О.А. Облік в системі управління витратами. *Ефективна економіка*. 2018. №7. URL: www.economy.nauka.com.ua. (дабазвернення 20.11.19 р.).

69. Подолянчук О.А., Домбровська В.В. Облік та звітність за податком на додану вартість. *Ефективна економіка*. 2018. №5. URL: www.economy.nauka.com.ua. (дата звернення 19.11.19 р.).

70. Подолянчук О.А., Коваль Н.І. Земельні ділянки як об'єкт обліку. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. №12. С. 51-60.

71. Подолянчук О.А. Діяльність суб'єктів малого підприємництва: нормативно-правовий аспект. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. №5. С. 51-60.

72. Подолянчук О.А. Організація обліку суб'єктами малого підприємництва. *Ефективна економіка*. 2017. №4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5536>. (дата звернення 19.11.19 р.).

73. Подолянчук О.А. Податок на додану вартість: сутність та стан первинного обліку. *Економіка. Фінанси. менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. №1. С. 82-102.

74. Подолянчук О.А. Облікова політика підприємства – об'єкт чи джерело інформації аудиту. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 7. С. 855-859.

75. Подолянчук О.А. Інвентаризація в аудиті як прийом методу фактичного контролю. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет*. Вип. 12 (45).

Ч. 1. Редкол.: відп. ред., д.е.н. Герасимчук З.В. Луцьк, 2015. С. 240-249

76. Подолянчук О.А. Управлінський контроль як вид внутрішньогосподарського контролю підприємства. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2015. №1. С. 117-126

77. Подолянчук О.А. Система інформаційного забезпечення контролю нерухомості. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія Економічні науки* / Редколегія: Калетнік Г.М. (Головний редактор) та інші. Вінниця: ВНАУ. 2012. Вип. 2 (64). С. 108-112.

78. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV за станом на 18.09.2018 р. / Верховна Рада України. Київ. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 05.10.2019).

79. П(С)БО 11 «Зобов'язання»: Затверджене Наказом МФУ від 31.01.2000 р. № 20. Із змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (Дата звернення 20.11.19 р.).

80. Ревизюк І.М., Калюга Є.В. Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками. *Економічні науки*. 2013. № 10 (4). С. 185-190.

81. Савицька Г. В. Аналіз господарської діяльності підприємства: навчальний посібник. 7-е вид. Мн.: Новезнання. 2003. 688 с.

82. Сіренко Н.М., Смирнова О. В. Вдосконалення управління дебіторською і кредиторською заборгованістю підприємства. *Агросвіт*. 2011. №22. С.44-46.

83. Словник економіко-фінансових показників, коефіцієнтів, індикаторів. URL :<https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-pokaznikiv> (дата звернення 21.11.19 р.).

84. Списуємо «мертвий вантаж» безнадійної кредиторської заборгованості. *Податки та бухгалтерський облік*, 2018. № 44. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/may/issue-44/article-36870.html> (Дата звернення 20.11.19 р.).

85. Сук Л. К., Сук П.Ю., Піча Л.В. Організація бухгалтерського

обліку: Підручник. К.: Каравела; 2009. 624 с.

86. Сурніна К. С. Удосконалення обліку дебіторської і кредиторської заборгованості промислових підприємств: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Луганськ: Східноукраїнський нац. ун-т ім. В. Даля, 2002. 19 с.

87. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підруч. Київ: Алерта, 2013. 982 с.

88. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України. 6-те вид. К.: А.С.К., 2001 . 784 с.

89. Томчук О.Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. *Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького*. 2016. Т. 18, вип. 2. С. 160-164.

90. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. част. I. - Полтава : РВВ ПДАА, 2014. 358 с.

91. В.П. Шило. Фінанси підприємств (за модульною системою навчання). К: Професіонал, 2006. 288 с.

92. Финансовый учет. Под ред. проф. В.Г. Гетьмана. 3-е изд., перераб. и доп. М.: Финансы и статистика, 2005. 816 с.

93. Фостолович В.А. Вплив податкового навантаження на доходи фізичних осіб в умовах ринкових перетворень на рівень «тіньового» бізнесу // *Агросвіт*. 2019. №17. С. 8-19.

94. Фостолович В.А. Корпоративна соціальна відповідальність в сучасному бізнесі. *Економіка. фінанси. менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. №6. С. 51 - 61

95. Хазанюк А.М., Харчук Ю.Ю. Вдосконалення обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. URL <https://naub.oa.edu.ua/2019/%D0%B2-%D0%BF%D1%96/> (Дата звернення 20.11.19 р.).

96. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. К.: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.21.

97. Чебанова Н. В., Василенко Ю. А. Бухгалтерський фінансовий облік: посіб. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. 672 с.
98. Чорненька О.Б. Аналіз наукових підходів щодо сутності кредиторської заборгованості та її класифікації. *Економічні науки*. 2017. №2(55). С. 207 - 214.
99. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз: навчальний посібник. К: КНЕУ, 2010. 536 с.

ДОДАТКИ